

Proměny mediálního obrazu seniorů

Bc. Andrea Stachová

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Andrea Stachová
Osobní číslo: H190499
Studijní program: N0111A190013 Sociální pedagogika
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Proměny mediálního obrazu seniorů

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti seniorského věku, médií a mediálního obrazu seniorů.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu a jejich shrnutí.

Forma zpracování diplomové práce: Tisková/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2010. Fesomén stáří. Praha: Havlíček Brain Team. ISBN 978-80-87109-19-9.
HAŠKOVCOVÁ, Helena, 2012. Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-903-8.
JIRÁK, Jan a Barbara KOPPELOVÁ, 2009. Masová média. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-466-3.
ŠVABÍČEK, Roman a Klára ŠEDOVÁ, 2007. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
VIDOŮKOVÁ, Lucie, 2008. Stejnou, věk a diskriminace – nové souvislosti. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 978-80-210-4627-6.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: 15. ledna 2021
Termín odevzdání diplomové práce: 23. dubna 2021

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v učitelském informačním systému dostupném k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 13 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo - diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejího skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jejími subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (j. k. nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně P. S. 2021

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování návrhových prací.

²⁾ Vysoká škola neoprávněně zveřejňuje školní, diplomová, habilitační a rigorózní práce, a jiných podobně obhajobě, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím datového katalogů školních prací, kterou spravuje. Zvlášť zveřejněná prací užití předepisuje výslovně škola.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těm nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovníků vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Kladný či záporný závěr práce považovat za své náležitý výsledek, oprávněný nebo rozporočenný.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vázného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady a výhradního projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 nemá retroaktivní účinek.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělu dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce zkoumá proměny mediálního obrazu seniorů ve vybraných časových úsecích. Cílem bylo zjistit, jak se mění prezentace seniorů v českých médiích na přelomu 20. a 21.století a v době celosvětové pandemie Covid-19. V teoretické části je vymezen pojem senior a nejčastější stereotypy spojované se seniory. Dále se pak charakterizují média a působení médií na společnost. V neposlední řadě je věnována jedna kapitola popisu zmiňovaným časovým úsekům. Vyhodnocení probíhalo na základě dotazníkového šetření. Porovnání zjištěných dat a zodpovězení výzkumných otázek přineslo možnost interpretace dat vzhledem k soudobým souvislostem. Výzkumná část práce obsahuje popis zjištěných témat. Samotné výsledky nám potvrdily, že existují rozdíly ve vnímání mediálního obrazu seniorů v různých časových etapách.

Klíčová slova: ageismus, covid-19, česká společnost, demografické stárnutí, gerontogogika, média, senior, stárnutí, stáří

ABSTRACT

The thesis examines the changes in the senior media image in particular time periods. Its objective is to learn the changing media presentation of Czech seniors at the turn of the 20th and 21st centuries and during the global Covid-19 pandemic. The theoretical part identifies the concept of senior and the most common senior associated stereotypes. Likewise, the media and their influence on society are also described. Last but not least, there is a chapter devoted to the mentioned particular time periods. The evaluation of the thesis findings was based on a questionnaire survey. The comparison of the obtained data and response to the research questions brought the possibility of interpretation of the thesis finding to the present context. The research part of the thesis contains a description of the identified topics.

Keywords: ageism, aging, covid-19, czech society, demographic aging, gerontagogy, media, old age, senior

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D. za čas, který mi věnovala a trpělivost s jakou přistupovala k naší spolupráci.

Dále moc děkuji své drahé rodině, muži a dětem, kteří mě podporovali a motivovali ve studiu.

V neposlední řadě patří dík Ing. Janě Holbové, Bc. Ondřeji Kunhart Žajdlíkovi MBA, MSc. a mým milým přátelům andragogům UTB 2016-2019.

*„Štěstí je poznat v mládí přednosti stáří
a stejné štěstí je udržet si ve stáří přednosti mládí.“*

Johann Wolfgang Goethe

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ	14
1.1 CHARAKTERISTIKA STÁRNUTÍ	15
1.2 TĚLESNÉ ZMĚNY	16
1.3 KLASIFIKACE VĚKU	17
1.3.1 Biologické stáří	18
1.3.2 Sociální stáří	18
1.3.3 Kalendářní stáří	19
1.3.4 Funkční a psychologický věk	20
1.4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DYNAMIKU STÁRNUTÍ	20
1.5 ŠKOLA STÁRNUTÍ DLE JANA ÁMOSE KOMENSKÉHO	21
1.6 ČESKÁ SPOLEČNOST STÁRNE	23
1.7 POSTAVENÍ SENIORŮ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI	27
1.8 AGEISMUS	28
1.9 MODERNÍ SENIOŘI	30
1.10 GERONTAGOGIKA	33
2 MÉDIA	35
2.1 FUNKCE MÉDIÍ	35
2.2 DRUHY MÉDIÍ	37
2.3 VLIV, ÚČINEK A DOPAD MÉDIÍ	37
2.3.1 Nejsledovanější média v České republice	39
2.4 MEDIÁLNÍ REALITA A PREZENTACE STÁŘÍ	40
3 PROMĚNY ČESKÉ SPOLEČNOSTI	41
3.1 DOBA OD REVOLUCE K DNEŠKU	41
3.2 DOBA CELOSVĚTOVÉ PANDEMIE	43
3.2.1 Galwayská výzva	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	48
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	49
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL, OTÁZKY, HYPOTÉZY	49
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	51
4.3 METODA SBĚRU DAT	52
4.4 REALIZACE VÝZKUMU	53
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	54
5.1 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	77

5.1.1	Ověření hypotézy č.1	77
5.1.2	Ověření hypotézy č.2	78
5.1.3	Ověření hypotézy č.3	80
5.1.4	Ověření hypotézy č.4	81
5.2	SHRNUTÍ VÝZKUMU	83
6	DISKUZE	85
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	90
	CIZOJAZYČNÉ ZDROJE	93
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	94
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	97
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	98
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100

ÚVOD

Stárneme. Stárneme my i všichni okolo nás. Stárne celá naše společnost. Tento fakt je jedním z nejpálčivějších témat doby moderní euroamerické společnosti. Stejně jako dalších evropských zemí, i České republiky se problém stárnutí populace existenčně dotýká. Podle Českého statistického úřadu (2019) se v naší demografické struktuře obyvatelstva zvýšil počet seniorů až na 19.2 % celkové populace. (Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori>) S nárůstem počtu stárnoucích obyvatel v České republice se mění celkové rozložení věkových skupin obyvatelstva. Mění se i náhled společnosti na nárůst spoluobčanů v seniorském věku. Nálady a často až ageismus jsou umocňovány médii jako nejčastějšími zprostředkovateli informací. Média mají pro prezentaci zranitelných skupin, mezi které řadíme seniory, významný vliv. Postoje většinové populace k seniorům jsou totiž formovány především masovými médii, která se podílejí na stavbě sociální reality. Sdělené stereotypy následně vypovídají především o společnosti, ve které působí. Proto je důležité rozklíčovat obsahy informací, které jsou nám předkládány. Právě ty nám odhalí realitu, v níž žijeme. Televize, rozhlas a tisk, ve všech svých formách, mohou podporovat společenské stereotypy týkající se seniorů a tím prohlubovat napětí z demografických prognóz.

Jednou také budeme staří a chceme, aby nás média prezentovala jako nepotřebného “tvora” ekonomicky slabého s vysokými náklady na zdravotní a sociální péči? Nebo jako rovné partnery, kteří mají mnoho společnosti nabídnout a aktivně užívat podzim svého života? Tato práce nemá tendenci tuto situaci zvrátit, ale je naším úkolem ukázat, jak v průběhu několika časových období vnímala naše společnost právě onen obraz médií, který nám z rozmanitých důvodů prezentovaly české seniory zvoleným způsobem. Proto předpokládáme, že obraz seniorů, která vytvářela média v porevoluční době roku 1989, měl své specifika, která navazovala na tehdejší změny ve společnosti. Stejně tak chceme porovnat vytvořené obrazy z přelomu 21. století. A v neposlední řadě, v aktuální době celosvětové pandemie Covid - 19, nás zajímá, zda a případně jak česká společnost reaguje na informace o seniorské skupině obyvatel. Jak vnímá jinakost či vývoj v této problematice. Práce by nám měla pomoci poodhalit způsoby stereotypizace. Na druhou stranu předpokládáme, že výzkum práce potvrdí či vyvrátí, zda média předsudky o vzrůstající skupině seniorů podporují, či nikoliv.

Prvořadým důvodem volby tohoto výzkumu, byla situace, která na jaře roku 2020 radikálně změnila prezentaci seniorů v české společnosti. Pandemie Covid –19 nás zasáhla relativně nepřipravené. Vynutila si mimo jiné omezení ekonomiky, přerušení, ukončení či zrušení

řady významných akcí. Školy přešly na distanční výuku. Celá Evropa musela poměrně zásadně pozměnit svůj přístup k záchraně lidských životů. A senioři patřili mezi ty nejohroženější. Dále nás motivovalo, že podobné práce se zabývaly především výčtem stereotypů, které provázejí mediální obraz seniorů a zanedbávaly proměny těchto obrazů.

A proto cílem naší diplomové práce je zjištění a následný popis proměn vnímání mediálního obrazu seniorů ve vybraném časovém období. Chceme zjistit, zda a případně jak se mění náhled současníků na předložené titulky a fotografie z dob porevolučních až po současnost.

Práce je strukturovaná do tří částí – teoretické, metodologické a analytické. V teoretické části jsou popsány jednotlivé teoretické koncepty, ze kterých v této práci vycházíme. V metodologické části představíme cíl práce, výzkumné otázky a použitou metodu výzkumu. Výzkum je směřován k zjištění proměnných ve vnímání současné české společnosti mediálního obrazu seniorů na přelomu 20. a 21. století. Byla zvolena tři relativně blízká období ve vývoji mediálního obrazu v České republice. Cílem práce je uchopení každého z těchto období a následné porovnání jakým způsobem byli v dané etapě prezentováni naši čeští senioři. Zaměřujeme se na to, jak se mění a vyvíjí pohled na naše nejstarší obyvatele v důsledku změn ekonomických, změn v sociální politice, ageismu, pandemie a jiných. Význam práce shledáváme v tom, že můžeme podat zpětnou vazbu naší společnosti. A to z několika pohledů. Prvním pohledem je vývoj české společnosti a její přijetí skupiny seniorů v jednotlivých historických etapách. Dále pak náhled na seniory jako vyvíjející se skupinu národa, která se přizpůsobuje a mění podle úrovně společnosti samotné. A v neposlední řadě také náhled na média, která mohou náhled měnit i zkreslovat. Získané informace analyzujeme v závěrečné části. A zároveň získané výsledky konfrontujeme s obecnou teorií a příbuznými českými i zahraničními výzkumy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ

Zde naše práce začíná. V první části teoretického oddílu se budeme věnovat pojmu stáří, stárnutí, senior, ageismu atd. Doufáme, že se nám podaří vytvořit celistvý konstrukt, jež tuto problematiku tvoří. Cílem je, ukázat jednoduše a strážlivě náhled na etapu života, která je nedílnou součástí našeho života.

Stárnutí patří z pohledu nejen mladého člověka k nejobtížnějšímu období v životě. Nicméně stárnutí je přirozené, je to závěrečná fáze našeho života. Někdy je pro nás však velice nesnadné určit křehkou hranici, kdy končí věk střední a kdy začíná samotné stáří. Člověk ani žádný jiný tvor totiž nezestárne přes noc. Tedy jestliže se nezaměříme například na jepice. Přijímání stáří jako veličiny může být v některých kulturách historicky relativní. Je však obecně známo, že člověk začíná stárnout v momentě svého narození. Celý následující život jej postupně připravuje na tuto etapu.

Současná česká populace se dožívá delšího věku. Tento trend pozorujeme dlouhodobě u všech vyspělých zemí. S kvalitou zdravotnické péče a s relativní lehkostí dnešní doby, kdy ubývá fyzicky náročných profesí, zažíváme dobu robotizace, se prodlužuje i aktivní část života nás všech. V odborných kruzích se hovoří o demografickém stárnutí. Rafička pomyslných vah věku české populace se několik posledních let přiklání právě více na stranu víceletých. Popisuje se zde proces, který je ovlivněn přírůstkem dětí na straně jedné a úmrtností na straně druhé. Čím nižší je přírůstek novorozenců a také počet zesnulých, tím se zvyšuje pravděpodobnost, že se obyvatelé daného státu dožijí vyššího věku. I z tohoto důvodu, je pro naši společnost důležité věnovat se více problematice starších obyvatel-seniorů. Ti dnes zaujímají velmi početnou skupinu. Podle Statistického úřadu ČR tvořila skupina seniorů v populaci České republiky v roce 2018 celkem 19,2 % což při celkovém počtu obyvatel ČR 10.694.364 činí celkem 2.053.318 osob, což není zanedbatelné.

Korýnková a Červenková (2001, s. 8) zmiňují zajímavý fakt: „*Dlouhověkost bude podmínkou k tomu, aby pojem „stáří“ byl redefinován, neboť již dnešní pětadesátníci, tedy lidé, kteří by ještě na počátku tohoto století byli již dvacet let po smrti, jsou většinou plní aktivity, svěžesti a činorodosti.*“

Přístup ke starým lidem je z historického a kulturního hlediska odlišný. Málokdy, ale bylo stáří privilegováno. Moderní společnost změnila vnímání stáří a starých lidí. Tradiční společnost starší osoby přijímala jako nositele tradic, vědomostí a moudrosti. Přejít do vyššího věku mnohdy představoval v tradiční kultuře vrchol toho, čeho mohl jedinec

dosáhnout. Naopak v současné moderní společnosti vnímáme odchod do důchodu jako sestup z vrcholu. Nejednou pohlíží okolí na staré osoby jako na nemohoucí nebo zatěžující sociální strukturu státu. Ve vyspělých zemích s formovanou kulturou jsou senioři vnímáni jako vážení občané. Jsou vnímáni jako zdroj zkušeností, pomoci a citové opory.

V naší republice pozorujeme jiný trend. Senioři bývají bráni převážně jako šetrná a méně ekonomicky zdatná skupina. Toto vnímání značně ovlivňuje právě působení médií, rozdílná ekonomická situace a v neposlední řadě typická mentalita.

S prodlužujícím se věkem seniorů zpravidla přicházejí zdravotní komplikace. Následkem stárí se zhoršují smyslové orgány, ochabuje svalstvo, řídnou kosti a každý pohyb představuje stále větší problémy. Zvyšují se nároky na zdravotní péči a sociální zabezpečení.

Čeledová, Kalvach a Čevela (2016, s. 12) ve své publikaci poukazují na to, že stárí je sociálním konstruktem, ve kterém dochází k pozitivní diskriminaci v podobě různých typů zvýhodnění nebo naopak k diskriminačním tendencím vyloučení seniorů ze života společnosti. Toto diskriminační pojetí je spojeno s klesající výkonností či vnímanou nadbytečností z pohledu pracovního nebo rodinného. Snižuje se společenská užitečnost a očekává se uvolnění pozic ve prospěch mladších generací. Stárí je některými autory označováno za období třetího věku, ve kterém je senior aktivní, bez výskytu závažných chorob, participující na životě společnosti. Naproti tomu čtvrtý věk označuje seniora s významně sníženou soběstačností, která vede k závislosti na podpůrné péči jiných osob (Baková, Haburajová Ilavská, Vaňo, Neszméry, 2015, s. 7).

1.1 Charakteristika stárnutí

V průběhu našeho života, především v období zralosti a pozdějším si lze na člověku povšimnout několika typických proměn, a to jak fyzických, tak psychologických. Tyto znaky charakterizují obvykle střední věk. Výrazněji se prohlubují v dalších letech a přecházejí do znaků typických charakterizující stárí. Musíme však připustit, že bývá velmi nesnadné určit dobu, kdy se člověk stane definitivně starým. Kdy definitivně získá pomyslný status ve společnosti. Proměnné, které u jednotlivce ovlivňují „dosažení“ stavu stárnutí, jsou u každého z lidí rozličné. Celkové opotřebení organismu ovlivňuje celá řada hledisek s různou intenzitou. Mezi ty řadíme především pracovní nasazení, zdravotní anamnézu, stresové faktory, rodinné zázemí, ekonomickou situaci, vzdělání ale i ekologie prostředí, ve kterém jedinec žije. Typické fyzické znaky, jež pokládáme za znaky stárí, jako jsou například šediny nebo vrásky, mohou být pouze kosmetickou nebo genetickou anomálií, nebo mohou být způsobeny vyšší mírou stresu.

1.2 Tělesné změny

Starého člověka si většina obecné společnosti představují jako osobu slabou, sehnutou, s pomalou či s problematickou pohyblivostí. Z mentálního pohledu je starým lidem připisována nepružnost ve svých reakcích a také zhoršená paměť.

Skutečné změny, které přicházejí se stářím jsou uváděny především tyto:

- úbytek svalové hmoty,
- řídnutí kostí – větší náchylnost ke zlomeninám,
- změny vzhledu – šedivění a vypadávání vlasů,
- zvýraznění vrásek,
- snižování tělesné výšky – opotřebení páteře,
- psychické poruchy a nemoci – například demence,
- oslabení funkcí orgánu – například inkontinence,
- opotřebení smyslových orgánů,

Sluch

Sluch v průběhu dospělosti postupně slábne. Ve stáří je často jeho zhoršená kvalita příčinou nepříznivého sociálního života.

Hmat

Z důvodu ztenčování a vrásnění kůže trpí staří lidé snížením citlivosti hmatu. Postupně klesá citlivost k teplotním změnám.

Zrak

Zhoršuje se schopnost zaostřit zrak na předměty. Takzvaná akomodace končí úplnou ztrátou zrakové ostrosti.

Americký psycholog Stuart – Hamilton upozornil na jiný fenomén. Zaměřil se na nestálost příznačných znaků stárnutí, jak je známe. Zamýšlí se nad zvyšujícím se trendem využívání služeb plastické chirurgie a hormonální terapie. Oba tyto přístupy mění vzhled jedince tak významně, že vyvolávají dojem zpomalující proces stárnutí člověka (Stuart – Hamilton, 1999, s. 235–237). Protože vzhled je jedním z hlavních měřítek, dle kterého zařazujeme osobu do kategorie „stáří“ je možné, že brzy se budeme muset vypořádat s novou skupinou starého člověka a jeho průvodních jevů. Poptávka po kosmetických úpravách a rozšíření těchto služeb strmě roste i v České republice. Dříve byly plastické operace často spojovány s movitými lidmi nebo celebritami. Nutno ale dodat, že plastiky již dávno nejsou výsadou

bohatých a známých osobností. Navíc, hlavními klienty přestávají být ženy. Plastické operace začínají být více populární i mezi muži.

1.3 Klasifikace věku

V odborné literatuře se můžeme setkat s několika přístupy k statusu “starý člověk.“ Proto využíváme několik zorných úhlů k rozdělení. K tomuto nám pomáhá i samotný pohled na jedince. Není však našim úkolem udělat dělicí čáru, která přesně rozliší v momentě dovršení jistého roku jedince na mladého, zralého či kmeta. Nutno však přiznat, že vnímáme podstatné odlišnosti mezi osobou šedesátníka a devadesátiletou. Souhrnně bychom je oba mohli zařadit do kategorie senior, ale oba dělí třicet let života. Jedná se o dvě různé generace s přinejmenším různým životním náhledem a zkušenostmi. Tak tedy, jestliže v úvodu této kapitoly nastíníme charakteristiky mladého a starého seniora, chceme se jen pozastavit nad možným vnímáním jedné velké skupiny.

Mladý senior

- dobrý zdravotní stav,
- soběstačnost,
- aktivita,
- participace na společenském životě.

Starý senior

- výskyt chorob,
- pokles aktivity a výkonnosti,
- menší soběstačnost,
- nesoběstačnost,
- odkázanost na druhé,
- malá participace na společenském životě.

Odborná veřejnost nahlíží na člověka z pohledu stárnutí z pohledu biologického, sociálního a až posléze dle roku narození. Někdy uvádíme i takzvaný psychologický věk.

1.3.1 Biologické stáří

Mládí biologické neosvobozuje od blbosti a hlouposti, stejně jako stáří nezaručuje moudrost. Jsou blbí dědkové a hloupé děti.“ Jan Werich

Biologické stáří je způsobeno funkčními změnami v organismu. Ten již nefunguje jako dříve. Můžeme říct, že u biologických projevů stáří nezáleží na dosaženém věku, ale na způsobu života, aktivitě jedince a zdravotní dispozici. Biologický věk bývá používán k vyjádření celkového stavu člověka. Pacovský (1990, s. 30) zdůrazňuje, že všechny změny ve stáří jsou regresivní povahy. Jejich stav se nedá vrátit zpátky. Především dochází k zhoršení smyslového vnímání. Nejznámější a nejvýraznější změny pozorujeme u zraku a sluchu. Jako další znaky stárnutí se též uvádí, že o pružnost postupně přichází kůže a svalová hmota. Pozorujeme typický úbytek svalové hmoty. Dále upozorňuje na problematiku vylučování a na funkci trávicí soustavy. Ta v průběhu času nedokáže využít potřebné živiny. Zmiňuje i ochabnutí srdce z důvodu nedostatečného okysličení. Ochabují a zužují se cévy a tělo pak musí spotřebovávat větší množství energie pro běžné úkony (Stuart – Hamilton 1999, s. 25–26). Ve stáří pak dále dochází ke snížení některých kognitivních funkcí. Toto následně vede k poruchám vnímání a různým typům demencí. Nejznámější a nejčastější je Alzheimerova demence (Vágnerová, 2000, s. 494). Prohlubují se i psychické problémy. Nejčastěji se jedná o problémy s pamětí. Starší člověk si zpravidla obtížněji osvojuje nové poznatky. S tím se ruku v ruce přidává snížená sebedůvěra.

1.3.2 Sociální stáří

Sociální stáří souvisí s odchodem z aktivního pracovního života. Někteří odborníci hovoří o magickém období odchodu do penze. Z aktivního, pracujícího se stává penzista. Toto období je často typické tím, že dochází ke ztrátě dosavadního způsobu života, omezení kontaktů a sociálních vazeb. V podstatě se svět seniora náhle omezuje na rodinu a blízké okolí. K biologickým změnám jako je zhoršení smyslů, komunikace a mobility se nezdá přidávají sociální změny. S těmito se senioři vyrovnávají obtížněji. Hlavně úmrtí partnera a vrstevníků, má za důsledek zvýšené riziko samoty. Právě izolace je stav, ze kterého mají senioři největší obavy.

„Současná společnost považuje za starého toho jedince, kterému vzhledem ke kalendářnímu věku vznikl nárok na starobní důchod. A protože starobní důchodce je pokládán za starého člověka, většina lidí považuje odchod do důchodu za počátek stáří“ (Haškovcová 1989,

s. 1–22). Pacovský (1990, s. 16) však dodává: „*Stáří nelze ztotožňovat se zákonným nárokem na starobní důchod. Ten je jednak rozdílný pro muže a ženy v jednotlivých státech (což znemožňuje srovnávání), jednak nelze zapomínat, že „důchodci ze zákona“ mohou mít před sebou třeba ještě třetinu života. Pojem produkční věk a poprodukční věk (věk důchodový) je vhodný pouze pro ekonomickou klasifikaci a pro potřeby plánování pracovních sil.*“

Starobní důchod jako počátek sociálního stáří označuje i Mühlpachr. Dochází k zásadní změně společenské role jednotlivce. Výrazně se mění i finanční zajištění důchodce (Mühlpachr, 2004, s. 19). Kern (2006) přirovnává situaci po odchodu do penze jako období, kdy se důchodce ocitá v roli sociálního outsidera. Též upozorňuje na dnes běžné rodiny s malým počtem členů, ve kterých není pro důchodce místo. Stejně negativně působí na psychiku seniora i jeho zhoršující se zdravotní stav a případné odkázání na pomoc druhých. Sociální věk se vztahuje i k obecnému očekávání společnosti určitého chování v biologickém věku. Předpokládá se, že lidé po překročení určitého věku, se budou chovat klidně a usedle až odevzdaně.

1.3.3 Kalendářní stáří

Kalendářní stáří je nejspíše definovatelné. Tato klasifikace přesně využívá dosaženého rozhraní dle věku. Od dovršení určitého věku vzniká osobám nárok například na starobní důchod, jiné dávky, slevy jízdného apod. Tyto nárokové složky příjmu či úlevy jsou pevně navázány na dosažení určitého věku. V níže uvedeném náhledu jsou uvedeny věkové kategorie a jejich označení.

Věk (v letech)	WHO (Příbyl, 2015, s. 10)	(Čornaničová, 1998, s. 30)
60–74	Rané stáří	Počáteční stáří
75–89	Vlastní stáří	Stáří
90 a více	Dlouhověkost	Dlouhověkost

Kalendářní věk je z pohledu jedince velmi nespolehlivým ukazatelem. Každý se vnímá především z úhlu své individuality. Populace v různých věkových skupinách může být velmi rozmanitá. A to jak v odlišnosti projevů stárnutí, tak fyzické a psychické zdatnosti. Rané stáří je obdobím odchodu do penze. Začínají se pozvolna projevovat důsledky pracovního vytížení, životního stylu, genetiky či vlivu životního prostředí. Oproti tomu období pravého stáří je vnímáno rozmanitěji. V této kategorii jsou zastoupeni lidé vitální, nebo vážně

nemocní (Vágnerová, 2007). Nezřídka se uvádí, že stáří začíná kolem věku 75 let. V tu dobu se začínají výrazněji projevovat zdravotní problémy. Také roste potřeba času a energie pro vykonání běžných činností na straně jedné a na odpočinek na straně druhé (Kalvach, Onderková, 2006, s. 7). Stejného názoru je i Benešová (2014, s. 20). Své tvrzení rozvíjí i o úvahu, že v tomto období dochází v organismu ke změnám, které mají zásadní vliv na kvalitu života. V jednotlivých věkových kategoriích mohou být značné rozdíly mezi jedinci v závislosti na individuálním biologickém stárnutí. Chronologický věk tedy nemůže být pokládán za jednoznačný a spolehlivý ukazatel stavu jedince. Kalendářní věk pouze určuje jeho číselnou hodnotu. Jedná se o numerický údaj, jež nezrcadlí fyzický a psychický stav jedince (Stuart – Hamilton 1999).

1.3.4 Funkční a psychologický věk

Někteří autoři rozvíjí teorii klasifikace hranic stáří ještě dále. Pacovský (1990, s. 16) přibližuje ve své práci takzvaný „funkční věk.“ Ten dle něj zrcadlí skutečný funkční potenciál odpovídající věku člověka. Funkční věk však nemusí korespondovat s věkem kalendářním, ale nahlíží na člověka z několika perspektiv. Bere v potaz pohled biologického věku, pohled sociálního věku, a také věku psychologického.

A nakonec Mühlpachr (2004, s. 30) popisuje psychologický věk. Ten je ryze subjektivní. Jedná se o pohled samotné osoby na sebe sama. Osoba určuje vlastní vnímání věku. Psychologický věk poukazuje na psychický stav jedince.

1.4 Faktory ovlivňující dynamiku stárnutí

Všichni známe vitální osmdesátníky, kteří sportují, cestují, navštěvují univerzity třetího věku. Jejich život je stále aktivní, naplněný, a naopak vnímáme podstatně mladší spoluobčany, kteří se obtížně pohybují, jsou apatičtí, nesoběstační a podobně.

Faktory, ovlivňující dynamiku stárnutí, se zabýval Čevela a kolektiv. Ve své publikaci mimo jiné uvádí, že ve věku 70 let je zdravých okolo 40 % osob, ve věku 80 let 20 % a nad 90 let je zdravých a bez větších obtíží pouze 5 % osob (Čevela a kol., 2012, s. 114).

Čeledová, Kalvach a Čevela (2016, s. 23-24) rozvíjejí toto téma a konstatují, že na obraz starého člověka, tedy starou osobu, která se nám vybaví s důrazem na slovo „starou“, mají vliv tyto faktory - genetická dispozice, zákonitá biologická involuce, projevy a důsledky chorob a úrazů a adaptace na ně, životní způsob – především stravování a aktivita/pasivita,

psychické faktory – sebepojetí, sebeprezentace a adaptace na stáří, vlivy a nároky životního prostředí.

Čeledová a Čevela (2010, s. 27) seřazují faktory, které se podílejí na stárnutí podle jejich významu:

- životní styl (50–60 %),
- socio-ekonomické zázemí (20–25 %),
- prostředí k životu (20–25 %),
- genetické dispozice (20–15 %),
- zdravotní péče (10–15 %)

Je na místě podotknout, že však některé z faktorů ovlivnit nelze. Na druhé straně však stojí například včasné prevence, životní styl, nabízené aktivity, zdravé stravování. To vše je možné alespoň do určité míry ovlivňovat.

A opět autoři Čeledová, Kalvach a Čevela (2016, s. 25-26) později přibližují ještě dva přístupy, které negativně ovlivňují stárnutí. V první řadě se jedná o stereotypizaci stáří. Stáří je přijímáno jako pasivní, nesoběstačné a nemocné období. Druhý přístup se specifikuje jakožto ztráta zodpovědnosti za vlastní osobu, nezájem o něco usilovat a nevíra v úspěch.

Zajímavě k tomuto tématu přistupují Petřková s Čornaničovou. Autorky kladou důraz především na aktivitu. Tu je nutno vyvíjet pro uchování stávajících schopností. Motivací zdravého stárnutí označují zkratkou „ROSA“

R – racionální postoj ke stárnutí, porozumění a příprava na něj,

O – orientace na budoucnost, realistické plánování a očekávání,

S – sociální kontakt, udržování vztahů,

A – aktivita tělesná i psychická (Petřková, Čornaničová 2004, s. 36–37).

1.5 Škola stárnutí dle Jana Ámose Komenského

K výše uvedené teorii chceme přidat ještě historický náhled na problematiku stárnutí, protože Jana Ámose Komenského vnímáme jako jednu z nejdůležitějších českých osobností na poli vzdělávání, volíme jej. Ač jeho dílo je starší 700 let a jeho popis životních etap ze současného pohledu může v určitých bodech působit až komicky, víme, že smysl jeho myšlenek, je i dnes v době nejmodernější techniky, hluboký a nadčasový.

Jan Ámos Komenský se ve své Vševýchově zmiňuje o stáří jako jedné z fází života. Rozděluje celý lidský život do určitých období a navrhuje pro ně vlastní školu. Dočítáme se zde o etapách zrození, dětství, chlapectví, jinošství, mladosti, mužnosti, stáří a smrti. Řehořková (1992, s. 80-81) ve své Výchově jako celoživotní proces parafrázuje Komenského takto: „*Život je jako cesta čtyřmi ročními obdobími, z nichž to poslední, zima či stáří, je samo o sobě neplodné, dovoluje pouze, abychom užívali ze zásob, jež jsme již nashromáždili.*“ Autorka se dále ve své práci zaměřuje na poslední školu života. „... *Stáří je částí života, tou nejdůležitější, neboť konec dobrý, všechno dobré. I v tomto období se má sledovat moudrost ve skutcích i slovech, aby vše předešlé nebylo bez užitku a nepřišlo nazmar. Stáří má být dovršením všech skutků, veškerého díla. Je ovšem slabé, proto musí mít oporu, nesmí být opuštěno. Komenský si je plně vědom degenerativních procesů ducha i těla, proto jsou nutné účinné prostředky proti těmto změnám. Kdo takto neuvažuje a nedbá těchto změn k horšímu, mění se ve stáří, a ne v člověka.*“

Sám Komenský v Pampaedii, kap. 14., říká: „*Ve škole stáří se musí učit a vyučovat, jak by starci mohli, dovedli a chtěli:*

- 1) moudře využívat své dosavadní práce,*
- 2) správně prožívat zbytek života,*
- 3) správně uzavřít celý život smrtelný a radostně vkročit v život věčný.*

Vzhledem k tomu bude mít tato škola trojí třídu:

- I. těch, kteří vstupují na práh stáří a ohlížejí se po svých úkolech minulých i budoucích,*
- II. těch, kteří vstoupili do zralého kmetství a spěchají dokončit, cokoli zbývá,*
- III. sešlých, kteří už jenom vyhlížejí smrt.*

Přísluší se sice a je užitečné každému věku vyhlížet smrt, ale ve stáří nejvíce a nutně, neboť dříve lidé mohou zemřít, ale zde již musí zemřít“ (Řehořková, 1992, s. 81).

Jan Ámos Komenský popsal stáří jako dvě etapy:

- Starý muž: 35–42 let,
- Kmet: 42 let a více.

Z pohledu dnešní společnosti nám toto věkové rozpětí, které uvádí Komenský, může již připadat neadekvátní. Současní muži a ženy v uvedeném rozsahu 35–42 let, jsou lidé v takzvaných nejlepších letech, ekonomicky na výši, stále studující, často teprve zakládající rodiny a podobně. A ono oslovení „kmet“ nám psychologicky skutečně evokuje podstatně starší osobu. Ale toto je náš pohled. Jan Ámos Komenský žil v jiné době.

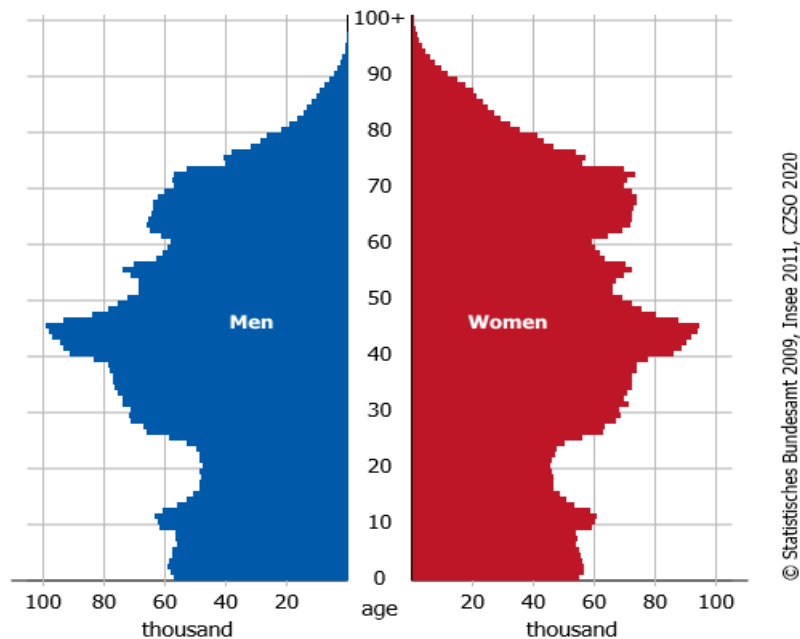
Vidovicová a Rabušic (2003, s. 11) uvádějí mimo jiné, že „v Česku je starý především ten, kdo jako starý vypadá a kdo není v dobrém zdravotním stavu.“

1.6 Česká společnost stárne

V následující části naší práce bychom se chtěli soustředit na charakteristiku stáří s ohledem na typické znaky moderní české populace. V odborných kruzích, ale v současnosti i v médiích, se často hovoří o demografickém stárnutí. Tento pojem je především v několika posledních letech stále více zdůrazňován a zmiňován. Demografické stárnutí je proces, který se stanovuje přírůstkem dětí na straně jedné a úmrtností na straně druhé. Čím nižší je porodní přírůstek a počet úmrtí, tím vyšší je pravděpodobnost, že se obyvatelé české společnosti dožijí vyššího věku. Právě i z tohoto důvodu je pro nás důležité, věnovat se více problematice starších obyvatel – seniorů. Ti dnes zaujímají velmi početnou skupinu, která stále roste. Podle Statistického úřadu ČR tvořila množina seniorů v populaci České republiky v roce 2018 celkem 19,2 % což při celkovém počtu obyvatel ČR 10.694.364 činí celkem 2.053.318 osob. (Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori>) Tato čísla nejsou zanedbatelná. Důležité je si stále uvědomovat, že stárne každý z nás. Stáří a stárnutí je jednou z přirozených etap našeho fyzického, ale i psychického bytí.

První náhled na výrazné „zestárnutí“ české populace nám nabízí ve své publikaci Vahralíková a Rabušic. Hovoří o stavu ČR v polovině minulého století a dále. Citujeme: „Populaci České republiky můžeme z demografického hlediska považovat za starou již kolem roku 1950, kdy podíl populace ve věku 60 let a starším přesáhl 12 % (a podíl 7 % obyvatel nad 65 let, který definují starou populaci experti OSN, jsme dosáhli již v roce 1950, když v tomto roce jsme měli 9.3 % obyvatel ve věku nad 65 let)“ (Vohralíková, Rabušic 2004, s. 8). Následujícím grafem chceme demonstrovat demografické etapy obyvatelstva České republiky. Samotný graf je z roku 2019. Jsou zde patrné nárůsty a poklesy porodnosti. Takzvané silné ročníky (hovoříme o porodním boomu) zvyšují porodnost a to zejména v poválečných letech, v 70 letech minulého století a počátek 21. století. Významný je na druhou stranu propad v době porevoluční. Ve společnosti se zásadně změnil životní styl a životní priority. Prezentuje vyšší počet starších víceletých obyvatel.

Obrázek 1 Demografický strom

**Age structure on December 31st, 2019
Czech Republic**

Zdroj: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/>

Současné věkové složení obyvatelstva České republiky je tedy podmíněno výsledkem úrovně a tendencí v plodnosti, porodnosti, úmrtnosti, a to vše je v přímé úměře k minulosti. Podobně jako Česká republika také řada dalších zemí zaznamenala skutečnost, že se prodloužila střední délka lidského života. Touto problematikou se zabývají nejen odborníci, ekonomové a demografové u nás, ale také odborníci ostatních stárnoucích států. Společnost tak dává najevo obavy ze „svého stárnutí“. Tyto nálady podporují také média jakožto nejvýznamnější šířitel a zprostředkovatel informací.

Za hlavní příčiny tohoto, že je v ČR stále více starších obyvatel, jsou nejčastěji označovány zvyšující se střední délka života, zlepšení zdravotní péče a obecně nižší úmrtnost. Na druhé straně také klesající plodnost a porodnost (Vidovičová a Rabušic, 2003).

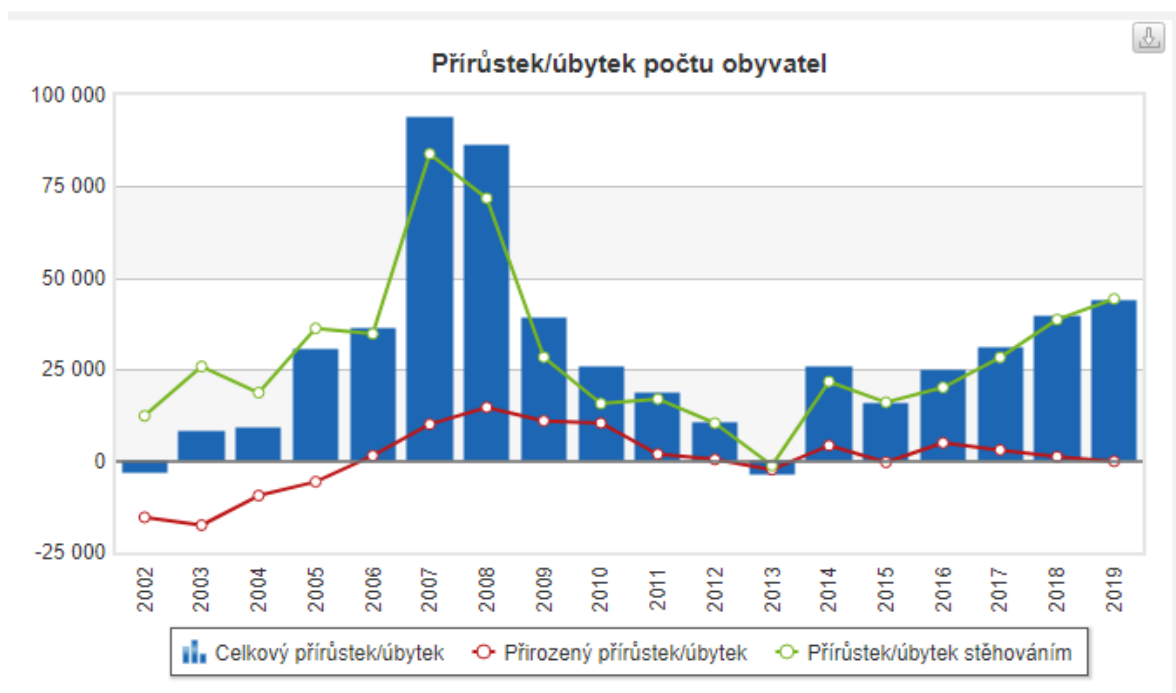
Mezi nejvýznamnější proměnné, jež ovlivňují geografické mapy našeho obyvatelstva patří:

- fertilita (plodnost),
- mortalita (úmrtnost),
- migrace (stěhování za prací),
- emigrace (zapříčiněná v důsledku politického, rasového, etnického či náboženského).

Pro názornost přidáváme nástin průběhu přírůstků a úbytků počtu obyvatel v ČR, a to od roku 2002 k roku 2019. Jsou znatelné výkyvy v počtu obyvatel následkem přírůstku či stěhování.

Obrázek 2 Přírůstek/ úbytek obyvatel

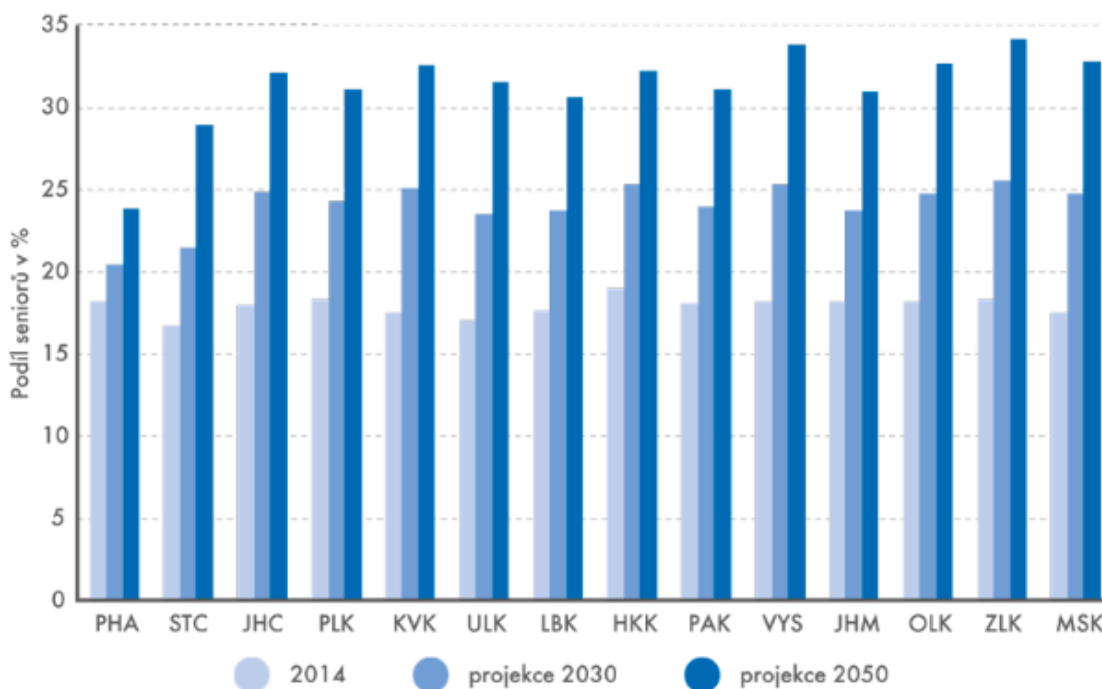
Česká republika měla k 31. březnu 2020 **10 694 364** obyvatel.

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

Podíl obyvatel ve věku 65 let a více v jednotlivých krajích ČR (v roce 2014) a projekce do roku 2030 a následně do roku 2050 znázorňuje následující graf. Tyto údaje jsou důležité z hlediska přípravy státu k zajištění zvýšených nákladů státní podpory, sociálního a zdravotního zabezpečení.

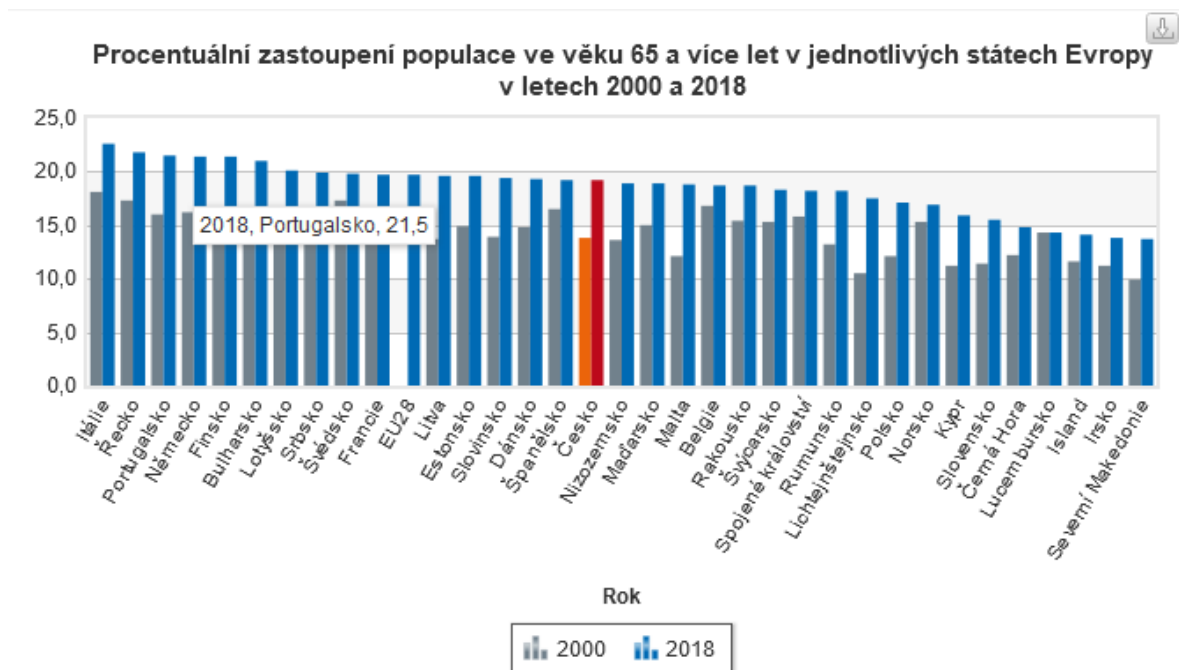
Obrázek 3 Přírůstek obyvatel – kraje

Zdroj: Benešová, 2016

V závěru této kapitoly bychom rádi ještě krátce poukázali na fakt, že i ostatní vyspělé státy řeší stejný problém s nárůstem starší populace. V následující tabulce, která popisuje zastoupení populace ve věku 65 a více let, v letech 2000 až 2018, je procentuální rozdíl značně patrný. Česká republika je zde s 19,2 % zařazena do druhé poloviny evropského průměru. Ze zahraničních států je zajímavý náhled na Lichtenštejnsko, ve kterém se za pouhých osmnáct let zvýšil počet seniorů téměř o 8 %. Je pravda, že i s tímto nárůstem stále nepřekročili pomyslnou hranici 20 %, ale raketový nárůst je značně alarmující. Nemáme tendence ani prostor k detailnímu zkoumání zda tento nárůst není pouze ovlivněn migrací či malým počtem obyvatel samotné země, jen jsme chtěli upozornit na tato zajímavá data.

Obrázek 4 Populace 65+ Evropy

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

1.7 Postavení seniorů v české společnosti

V předchozích kapitolách jsme se věnovali stárnutí populace. Prezentovali jsme demografické prognózy. Nastínilí jsme srovnání u nás i v zahraničí. Přestože je stárnutí nevyhnutelný proces, který nemůžeme z biologického hlediska ovlivnit, společnost často podléhá podle Vidovičové a Rabušice tzv. demografické panice. Ta hraničí s diskriminací na základě věku. Média velkou měrou přispívají k této prezentaci seniorů. Seniori jsou vnímáni jako ekonomická přítěž. Nálada, jež se nenápadně šíří celou společností, napomáhá k jisté obavě ze stárnutí samotného. S tím jsou spojeny jisté stereotypy a předsudky (Vidovičová, 2008, s. 30). Na následujících stránkách se pokusíme shrnout, jak se česká společnost staví k námi zkoumané sociální skupině. Média mohou určité společenské nálady přebírat a reflektovat, ale také je mohou tvořit. Dle současného vývoje přírůstku obyvatelstva v České republice i v jiných Evropských státech, se stále více objevuje diskriminace seniorů. Podle zprávy generálního tajemníka OSN Kofi Annana z roku 2002, je ageismus běžnou praxí. Tento problém ovlivňuje nedostatek zájmu společnosti o stárnutí, odpírání pracovní příležitostí, omezuje práva a potřeby seniorů. (Pernes, 2006).

Ve Velké Británii proběhl výzkum zabývající se předsudky společnosti vůči různým sociálním skupinám. Senioři ve svém okolí cítí nedostatek respektu. Podobně pak uvádí pocit, že se k nim společnost chová jako k méně inteligentním a neschopným a hraničně až k nesvéprávným. Senioři mají i obecně méně možností se uplatnit po pracovní stránce. Ženy dokonce nezřídka čelí tzv. dvojité diskriminaci. Bývají diskriminovány jak z pohledu svého pohlaví, tak na základě svého vyššího věku (Abrams, Swifta Mahmood, 2016, s 83).

1.8 Ageismus

Staří lidé jsou všichni stejní.

Stáří mužů a žen je stejné.

Staří nemají, čím společnosti přispět.

Stáří je křehké, potřebuje péči.

Stáří je ekonomickou zátěží společnosti.

Pojem ageismus je odvozen od anglického slova „Age.“ V překladu znamená věk, nebo stáří. Ekvivalent pro toto slovo v českém jazyce neexistuje. Samotný pojem ageismus neboli věková diskriminace, se v sociálně politické teorii vyskytl poprvé v USA koncem 60 let 20. století. Zájem o tento problém roste v přímé úměře s gradujícím stárnutím moderní společnosti. Potřeba stanovení definice tohoto pojmu vznikla po první veřejné prezentaci tohoto pojmu v roce 1968 ředitelem amerického Národního institutu pro stárnutí Robertem N. Butlerem. Ageismus se stává vedle rasismu a také sexismu hlavním palčivým tématem v diskusi o rovnosti práv a příležitostí. Podle Roberta N. Butlera lze ageismus chápat jako *„...proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, podobně jako se rasismus a sexismus vztahují k barvě pleti a pohlaví“* uvádí ve svém textu Vidovičová (2008, s. 111). Táž autorka se problematikou ageismu v Česku zabývá dlouhodobě. Publikovala první českou sociologickou definici ageismu ve své knize *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh „Ageismus – neboli věková diskriminace je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu. Projevuje se skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnosti k určité generaci“* (Vidovičová, 2005, str. 5).

Haškovcová (2010, s. 34–35) dodává „*Někdy je ageismus vysvětlován také jako averze vůči starým lidem i všemu co stáří připomíná. Ageismus však není pouze jednosměrný. Někteří autoři poukazují na to, že i senioři jsou pod silným vlivem ageismu, neboť i oni přebírají stereotypy, které jim o stáří nabízejí mladší generace a nezřídka se s nimi identifikují. V praxi se to projevuje výraznou ambivalencí v hodnocení vlastní situace. I když jsou stárnoucí lidé spokojeni a žijí aktivně, domnívají se, že vlastně žijí „špatný život.“* Ageismus je fenomén, který podceňuje starší a někdy je kategorizuje až jako přítěž společnosti. Tyto negace mohou mít škodlivé dopady na nás, ale i na celou společnost. Musíme však myslet na to, že i my jednou budeme staří, a tak se dostaneme do totožné pozice jako současní senioři. Tvoříme si předsudky sami na sebe. Je logické, že jsou rozdíly mezi mladým člověkem a starší osobou.

K problematice diskriminace starších obyvatel se vyjadřují i další autoři. Uvedeme několik málo citací, které se o tomto tématu zmiňují.

Podle Jiráskové se jedná o „*nesprávné pochopení kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu prostřednictvím procesu systematické, reálné i symbolické stereotypizace, která se může manifestovat jako diskriminace osob a skupin na základě jejich věku.*“ (Jirásková, 2005, s. 5). Podle Říčana (2008, s. 62) je ageismus „*studená občanská válka proti starým lidem.*“ Ageismus jako „*nepřátelské a agresivní chování vůči starým lidem.*“ zmiňuje Haškovcová (1989, s. 57).

Haškovcová také ve své publikaci předkládá čtenatelům k úvaze mýty, jež jsou též zdrojem předsudků:

- mýtus o ekonomické závislosti,
- mýtus zjednodušené demografie,
- mýtus homogenity,
- mýtus neužitečného času,
- mýtus ignorace,
- mýtus schematismu a automatismu,
- mýtus úbytku sexu,
- mýtus o arterioskleróze,
- mýtus o chudobě seniorů,
- mýtus o bezplatném zdravotnictví (Haškovcová 2010, s. 42–47)

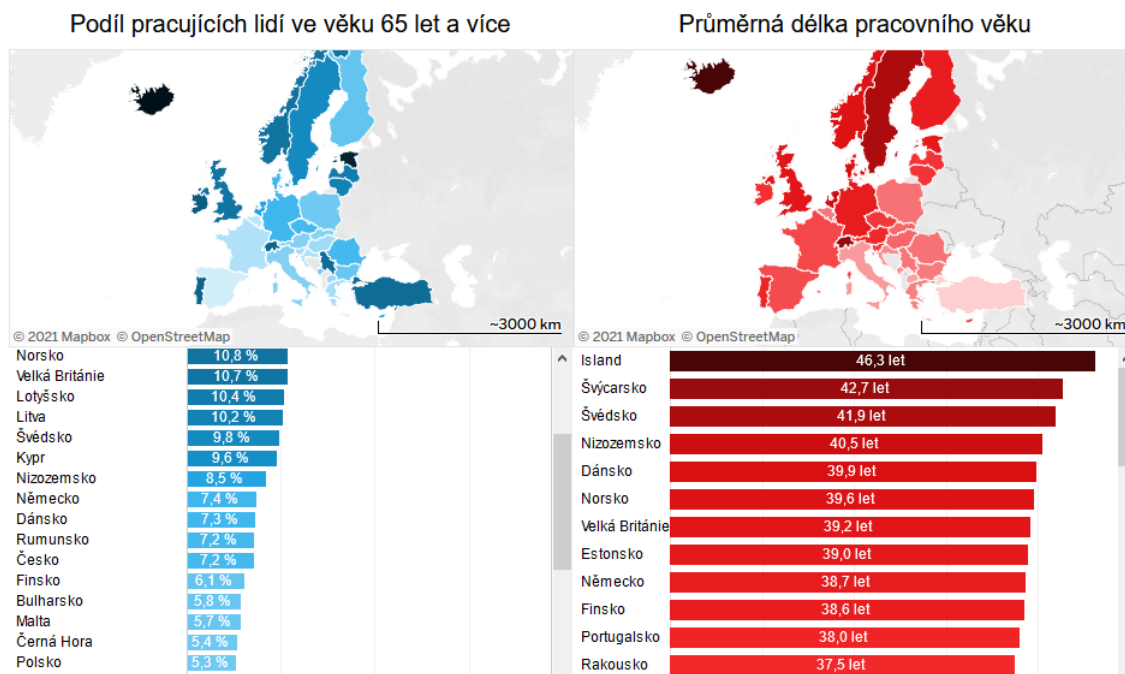
1.9 Moderní senioři

„Blbé není stáří, ale ty blbé kecy těch druhých o tom!“

Miloš Kopecký

Pojďme se nyní na naše seniory podívat i z jiné perspektivy. Senioři jsou v mnoha ohledech aktivnější skupinou, než bychom si mohli myslet. Velká část obyvatel si stále slovo senior automaticky spojuje s odpočinkem, nevyužitým časem, nemocemi atd. Již v předcházejících částech naší práce jsme zmiňovali demografický vývoj, který nám jasně prezentoval navyšující se počet starších osob ve společnosti a s prodlužováním života senioři mnohem častěji pracují. Často a rádi cestují jak po naší zemi, tak do zahraničí a nebojí se nezřídka ani moderních technologií. Doba, která je věnována pracovní aktivitě, se v České republice za posledních několik let prodloužila o téměř tři roky. Češi se tak ocitli nad průměrem Evropské unie. Počtem zaměstnaných seniorů však nedosahujeme takových čísel jako například jako na Islandu. Zde jsou lidé zvyklí pracovat v průměru až o deset let déle než my.

Obrázek 5 Podíl pracujících 65+

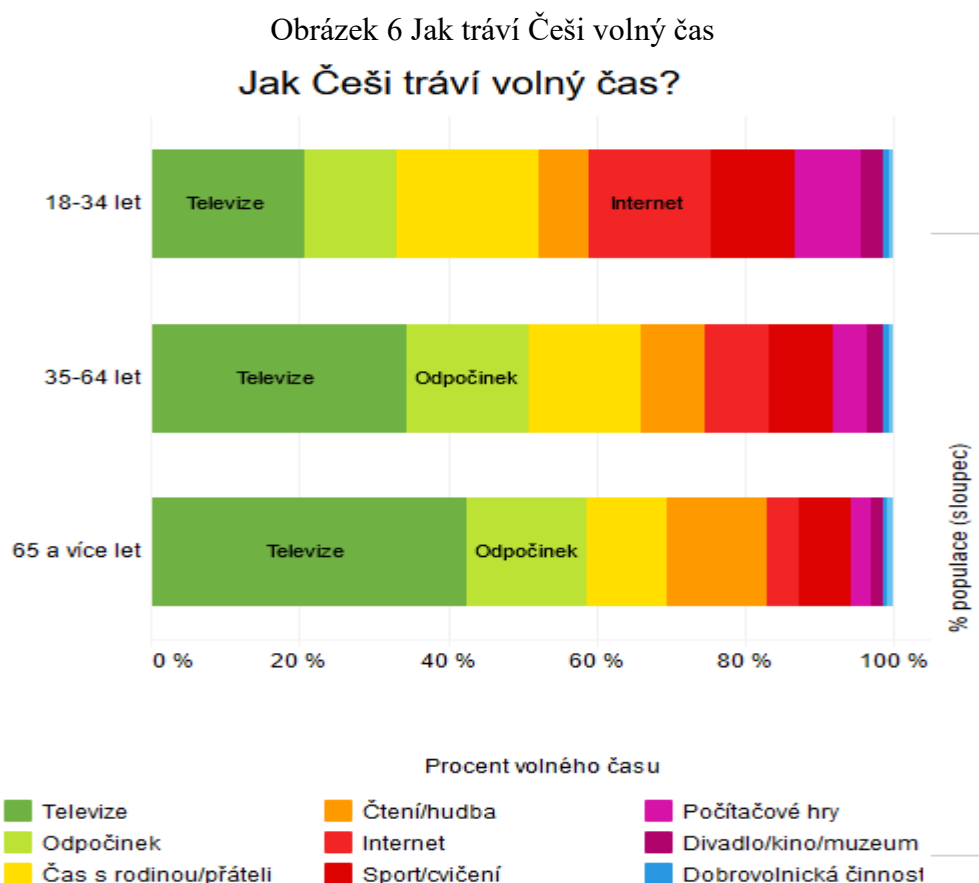

Zdroj: Eurostat

Senioři v sobě nesou obrovské množství zkušeností. Ty čerpají z dlouholetého pracovního nasazení. S určitým odstupem a nadhledem dokážou řešit řadu situací pragmaticky.

Své zkušenosti pak mohou předávat mladším kolegům, a tím se mohou stát dobrými rádci. Relativně velké množství seniorů je schopno naučit se i pracovat s moderními technologiemi i výpočetní technikou. Často sledují nové trendy, a i v pokročilém věku se vzdělávají. Dokonce i senioři rádi nakupují přes internet. Sice to není v takové míře jako mladší lidé, ale i tak tento fakt vnímáme pozitivně. *S nástupem do důchodu se zákonitě pojí i nárůst volného času. Toho mají penzisté skutečně mnohem více než ostatní věkové kategorie. Jak s ním ale zacházejí? Jednou z prvních aktivit, která přijde na mysl v souvislosti s volným časem, je bezpochyby cestování. V tom jsou čeští senioři v evropském měřítku velmi nadprůměrní. Zatímco starší občané EU průměrně cestují ve 48,8 % případů, Češi vylétují z více než 64,1 %. ...Díky většímu množství volného času se senioři mohou pyšnit nejdelšími časy tradičních volnočasových aktivit. Denně tráví více než tři hodiny sledováním televize, hodinu a čtvrt odpočinkem a přibližně hodinu čtením či poslechem hudby. Naopak hraní počítačových her či surfování po internetu nevěnují ani zdaleka tolik času, co jiné věkové kategorie. Senioři zároveň tráví nejvíce času domácími pracemi. U žen je to více než čtyři hodiny denně a u mužů něco málo přes tři.*

(Zdroj: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/136-moderni-seniori/>)

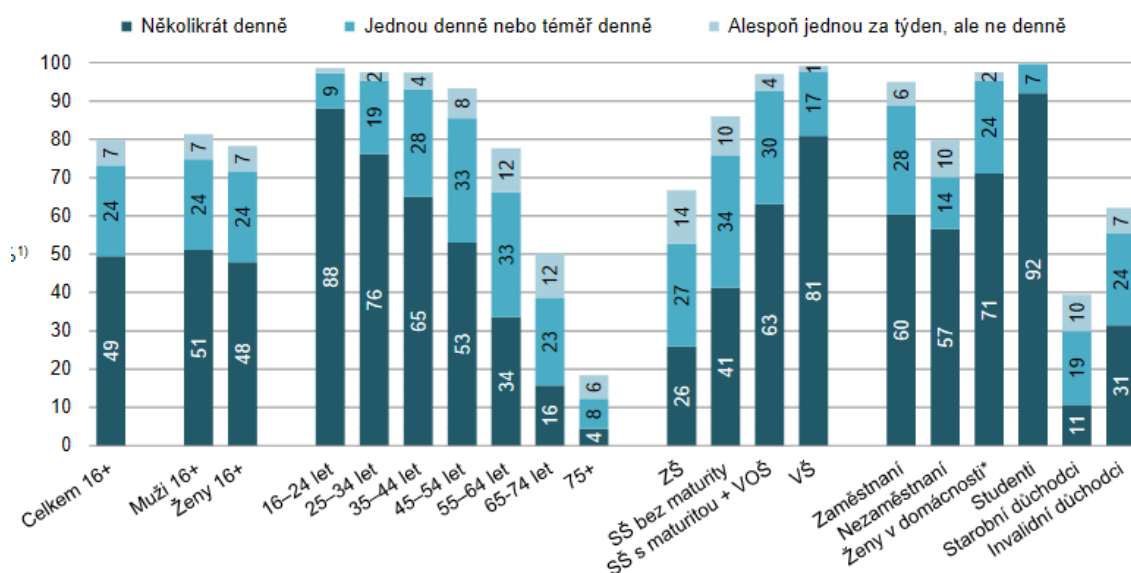

Zdroj: ČSÚ, Sociologický ústav AV

„Podle výzkumu agentury Pew Research jsou senioři stále nejméně zastoupenou skupinou na sociálních sítích, ale jejich počet významně roste. Zatímco například v roce 2006 bylo na sociálních sítích 1 % seniorů nad 65 let a cca 4 % ve věku 50–64 let, v roce 2010 to bylo již cca 25 %, resp. 48 %. V roce 2013 pak dosáhla penetrace u seniorů nad 65 let skoro neuvěřitelných 43 % a u skupiny 50–64 let pak 60 %!“ (Janouch, 2014, s. 189). Český statistický úřad uvádí, že alespoň jednou v životě internet využil každý druhý z českých seniorů.

Následující graf tyto informace ze Statistického úřadu České republiky potvrzuje.

Obrázek 7 Čas trávený na internetu

Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/122362692/0620042021.pdf/41f28be1-3ea7-4d79-9598-0eb157de3c21?version=1.1>

Denně se na web přihlásí každý čtvrtý občan starších 65 let. Jedná se o více než půl milionu uživatelů.

Stejně jako jiné věkové skupiny používají senioři internet převážně za účelem zábavy. Rádi pomocí moderních technologií tráví volný čas poslechem hudby, sledováním filmů a videí, a dokonce PC hrají.

1.10 Gerontagogika

„Učení v mládí je rytí do kamene, učení ve stáří psaní do písku.“

Čínské přísloví

Tuto podkapitolu vkládáme z důvodu, že chápeme gerontagogiku jako důležitou součást celoživotního vzdělávání. Širší česká společnost si více uvědomuje nutnost zajištění bezpečného a důstojného stáří našich spoluobčanů. Pomocí vzdělávacích kurzů či Univerzit třetího věku dosáhnou senioři na opětovné plnohodnotné zapojení do společnosti. Pojem „gerontagogik“ použil v roce 1952 německý profesor neurologie a psychiatrie F. A. Kehrer. Samotný pojem gerontagogika ve všech svých podobách (gerontopedagogika, geragogika, gerontagogika) má řecký základ **geront** a **agógé** – což znamená vedení starce. Předmět gerontagogiky podle Palána jest naukou o vzdělávání starších (starých) lidí (Palán, 2014). Gerontagogiku můžeme chápat jako interdisciplinární, hraniční vědní disciplínu pohybující se na pomezí andragogiky. Zabývá se zkoumáním poznatků o procesu lidského stárnutí. Nezapomíná na sociální stimulační a aktivizační.

Zdrojovými disciplínami gerontagogiky jsou:

- Psychologie - *„Psychologie pomáhá gerontagogice vysvětlit determinaci psychického vývoje v seniorském věku, zvláštnosti osobnosti seniora, možnosti edukační podpory poznávacích funkcí a problematiku učení ve starším věku (zejména změny ve schopnostech učení, motivace, postoje a potřeby ve vztahu k učení)“* (Petřková, Čornaničová, 2004, s. 22).
- Sociologie – nahlíží na seniory jako na specifickou sociální skupinu. Stimuluje k otázkám z oblasti stárnutí společnosti se všemi jeho sociálními důsledky. Zaměřuje se na společenské normy vážící se k seniorské populaci, ageismus, změny sociálních rolí v průběhu života atd.
- Demografie – vývojové trendy populace a jejich hodnocení,
- Ekonomie – v závislosti možnost dalšího uplatnění seniorů v pracovním procesu na straně jedné - a finanční nákladovosti na sociální a zdravotní zabezpečení na straně druhé,
- Filozofie, etiky a politologie.

Především v posledních letech je seniorská edukace vnímána jako významná součást celoživotního individuálního rozvoje. Edukace je považována za jedno ze základních lidských práv. Naplnění tohoto práva však závisí primárně na společnosti, její kultuře a vyspělosti. Realitu státu dále ovlivňuje společenská atmosféra, přístup ke vzdělávání, postoj ke starým lidem, dostupnost institucionálního systému celoživotního vzdělávání atd. V gerontagogice rozlišujeme tři hlavní směry:

1) preseniorskou edukaci

- především se orientuje na prevenci rizika při přechodu z ekonomicky aktivního života do důchodu. Zde se dále dělí dle zaměření přípravy na stáří:

- **Zdravotnickou** – zaměřenou na osvojování zásad zdravého životního stylu a prevence. Cílové skupině stárnoucích občanů jsou postupně předávány potřebné informace o zdravém stravování, přiměřeném aktivním odpočinku, psychické aktivitě a relaxaci, fyzické aktivitě atd.
- **Psychologickou** – jež pracuje s poznatky o duševní hygieně.
- **Sociální** – během, kterého si má jedinec osvojit životní styl, jež mu pomůže při přechodu z ekonomicky aktivního života do důchodu.

2) proseniorskou edukaci

- ta se zaměřuje na společenskou podporu stáří. Jejím primárním cílem je dosáhnout mezigeneračního porozumění. Cílí na solidaritu, a především důstojné postavení seniorů v rodině a ve společnosti.

3) vlastní seniorskou edukaci

- těžiště zájmu gerontagogiky, který spočívá v rozvoji a obohacení schopností, znalostí a dovedností, jež směřují k osobnostnímu rozvoji seniora. (Petřková, Čornaničová, 2004).

V neposlední řadě je důležité mít na mysli, že člověk je tvor svobodný a záleží jen na jeho vlastní vůli, zda se bude i v seniorském věku dále vzdělávat. Záleží na každém jedinci, jak přistoupí ke svému vlastnímu rozvoji. Hlavní úlohu pro učení seniorů mají jejich osobnostní předpoklady. Jejich potřeba, motivace nebo souhrn kompetencí, které umožňují seniorům seberealizaci prostřednictvím edukačních aktivit. „... do seniorského věku vstupují častěji než v minulosti vzdělaní a tvořiví lidé mnohdy s celoživotně pěstovanými edukačními potřebami a zájmy, jejichž očekávání života v důchodu se odlišuje od předcházející generace seniorů také v uspokojování edukačních potřeb“ (Petřková, Čornaničová, 2004, s. 12).

2 MÉDIA

Každý má právo mít svobodný přístup k informacím.

<i>KNIHA</i>	<i>1448</i>
<i>PRESS</i>	<i>1609</i>
<i>ROZHLAS</i>	<i>1893</i>
<i>FILM</i>	<i>1895</i>
<i>TELEVIZE</i>	<i>1925</i>
<i>INTERNET</i>	<i>1990</i>
<i>FACEBOOK</i>	<i>2004</i>

Pro uvedení do kapitoly zabývající se médii, je dobré si samotný pojem médium/média nejprve vysvětlit. Chceme se lehce dotknout jeho původu a zaměřit se na jeho význam. „Výraz médium vychází z latiny a znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – tedy to, co něco zprostředkovává, co zajišťuje prostředí, v němž se něco odehrává“ (Jiráková, Köpplová, 2009, s. 36). Autoři dále specifikují média jakožto prostředek, který vzájemně spojuje dvě nebo více stran. Slovo médium může nabývat celé řady významů. Média jsou pro nás zdrojem vzpomínek, informací, zábavy, ale především je to určitá možnost komunikace, která nás obklopuje více než kdy jindy v historii. Hlavním úkolem komunikačního média je tedy zprostředkování nějakého svědectví a sdělit jej těm, kteří „při tom nebyli“ (Jiráková, Köpplová, 2007, s. 42).

Stále však platí přistupovat ke všem informacím, které jsou nám médii předkládány, s jistým odstupem, jež nám umožní vytvořit si vlastní názor. Musíme umět rozklíčovat mediální obsah řečeného. Důležité je, také následně porovnávat různé informace z různých médií.

2.1 Funkce médií

K čemu média mají doopravdy být? Co skutečně dělají? Jaký je účel jejich existence? Fakticky je potřebujeme? Úloha současných médií se mění především podle uspořádání společnosti. Dalšími proměnnými jsou pak kulturní kontext, sociální, politické a ekonomické podmínky. Nesmíme také zapomenout na fakt, že i samotná doba mění média jako taková – stále se vyvíjí.

Autoři Burton a Jiráková (2003) ve své práci specifikují následující funkce medií:

Informační funkce

Média poskytují posluchačů, čtenářům a divákům informace o světě. Informační funkce formuje naši představu o světě. Média nás informují o aktuálním dění. Pomáhají nám orientovat se v událostech kolem nás, a i ve světě. Umí lehce zprostředkovat podobu světa a utvořit představy o něm.

Sociální funkce

Média přispívají k naší socializaci. Nabízejí představy o vztazích a vzorcích chování. Tento obraz nabízí cílové skupině, která tak může nahlížet na různé sociální situace a následně si na tyto vytvořit názor, či si osvojit jisté chování. Příklady slouží jako jistý typ korelace (Burton, Jirák, 2003, s. 143).

Kulturní funkce

Média odráží naši kulturu. Podílí se na jejím formování a udržitelnosti. Pomocí médií se kultura předává dál široké mase, a zajišťuje se tak kontinuita. Následně se v oblasti kultury zjišťuje daný stav (Burton, Jirák, 2003, s. 142).

Politická funkce

Média poskytují představu o politických událostech. Zabývají se politickými tématy a aktualitami. Tato funkce umožňuje pochopit širokým masám, jak politika funguje. Média jsou schopna mobilizovat veřejné mínění. Jsou schopna přilákat pozornost občanů k tématům, o kterých veřejnost nepřemýšlela. Média mají také schopnost formovat názory na politické události a témata (Burton, Jirák, 2003, s. 143).

Zábavní funkce

Média poskytují zábavu, vzrušení a rozptýlení. Odvádějí pozornost od vážných sociálních problémů a nerovností. (Burton, Jirák, 2003, s. 142). Lidé utíkají do nereálného světa, jenž jim média nabízí při diktátu vkusu. Kraus a Poláčková uvádějí, že úkolem médií není jen naše pobavení a rozptýlení. Úkolem médií je i duševní povznesení nad všedností (Kraus, Poláčková, 2001, s. 72).

2.2 Druhy médií

Médium je technický pojem. Své kořeny má v matematickém modelu komunikace. Média jsou nosiče údajů, informací a dat. Pod slovem média si představujeme především televizi, rozhlas, tisk, internet, kino, outdoor atd. Šíření informací, a komunikace však probíhá i jinými způsoby. Komunikace bez média je nedostačující. K šíření informací pomocí komunikace se používají kódy. Základním kódem je náš jazyk. Mezi další kódy můžeme přiřadit programovací jazyky, dopravní značky, semaforey či reklamu. Valček (2011, s. 202) ve své práci uvádí „...masové médiá, fungujúce na základe niektorých technologických postupov, v sebe skrývajú ďalšie možnosti, jako pochopiť ich pôsobenie. V spoločnosti sa uplatňujú napríklad jako inštitúcie politicko – mocenské, kultúrne, finančné.“ Média bychom mohli dělit podle aspektů, které chceme zdůraznit. Prvním rozdělení může být tradicionalista médií. Vnímáme média tradiční, které nevyužívají elektronickou technologii. Do této skupiny patří televize, tisk, rádio. Oproti tomu stojí nová, digitální média, která mají jinou dostupnost v čase i prostoru. Potřebují připojení k internetu. Patří sem například internetový portál, sociální sítě (Twitter, Facebook, Tik Tok...), mobilní aplikace. Nové technologie zásadně změnily způsoby komunikace mezi lidmi. Jedinec již pouze nemusí čekat na informaci – zprávu, ale sám ji může tvořit a šířit.

Dále můžeme média zohledňovat dle toho, zda jsou:

- soukromá či veřejnoprávní,
- seriózní či bulvární,
- zpravodajská či publicistická,
- vytvářena profesionály či tvořena kýmkoli (sociální sítě).

2.3 Vliv, účinek a dopad médií

Média se stala naší každodenní součástí. Obklopují nás na každém kroku. Moderní život si bez médií snad ani nedokážeme představit. Podávají nám informace, baví nás, vzdělávají a usnadňují náš život. Každá mince má však i druhou stranu. Média ovlivňují naši psychiku, ale i naše fyzično. Nezřídka nám podsouvají obraz skutečnosti. Proto platí, že bychom k nim měli přistupovat se zdravým rozumem a otevřenou myslí.

Mediální prostředky na nás působí dvojnásobně. Můžeme hovořit o záměrném působení, které pozorujeme například v reklamách. Ty přímo cíleně útočí na naše smysly

s cílem upoutat, zaujmout, koupit. Reklama působí v televizi, rádiu, na internetu, v tisku, na billboardech atd.

Jirák a Köpplová (2003, s. 153) se na problematiku médií a jejich nezáměrném působení na nás, jako spotřebitele, zaměřují ve své publikaci. Zdůrazňují fakt, že média kolem nás nenásilně, ale vytrvale ovlivňují naše chování, postoje a hodnoty. Především u dětí, ale i u dospělých působí na kognitivní vývoj. To znamená, že média mohou ovlivnit naše poznávací funkce – vnímání, představivost, fantazii atd. Vyvolávají u nás různé pocity a emoce. Ty samozřejmě mohou ohýbat, formovat a jinak ovlivňovat. Spotřebitel pak cítí strach, radost, obavu atd. Autoři se i pozastavují nad ještě horší variantou ovlivňování, kdy mohou média vyvolat i tělesné změny, ovlivňující i zdraví člověka. Mezi ně patří zvýšený krevní tlak nebo omdlení. Média tedy mohou na jedince působit celkově. Zásadní je, zda psychiku ovlivňují pozitivně či negativně. Média působí na diváka v různých intenzitách.

Mezi účinky, které média využívají pro ovlivnění diváků řadíme:

- zesilující účinek – zdůraznění informace, která nemá z dlouhodobého hlediska velký význam
- potvrzující účinek – když je jedinec o něčem přesvědčen a média to potvrdí, poté to přijme za pravdu,
- zpětný účinek – jestliže jsou média přítomna nějaké události, mohou její průběh do jisté míry ovlivnit,
- znečitlivění – jestliže je osoba dlouhodobě, s pravidelností vystavována emocionálně vzrušivým podnětům, navykne si na ně,
- trivializace – zjednodušování složitých informací,
- nastolování agendy – média zařazují do obsahu to, o čem si lidé myslí, že je důležité přemýšlet,
- lavinový účinek – média se podílejí na konstruování sociální reality,
- bumerangový efekt – obsah předložené informace vyvolá opačný účinek, než se předpokládalo,
- sekundární viktimizace – oběť trestného činu se může stát i předmětem nevhodného zájmu médií,
- nápodoba – napodobování chování, činů. (Jirák, Köpplová, 2003, s.180–184).

Již jsme se zmiňovali že, média mají silný dopad na uživatele. Ze své vlastní iniciativy jej kultivují. Na druhou stranu musíme přiznat, že i samotné publikum vyvíjí jistou aktivitu, kterou zase ovládá a formuje masmédiá. Lidé si sami vybírají a volí, dle životního stylu, zájmu, přesvědčení, ekonomické úrovně, jaké média zvolí pro své potřeby. Tak se stávají aktivním činitelem. Oba tyto póly – média na straně jedné a publikum na straně druhé mají něco společného. Usilují o to „rozpoznat podíl médií na daném stavu společnosti či rozpoložení jednotlivce a snaží se pojmenovat změny, které se v postojích jednotlivců i stavu společnosti odehrávají“ (Jirák, Köpplová, 2003, s. 172).

2.3.1 Nejsledovanější média v České republice

Jen lehce se nyní chceme zaměřit na četnost využívání masmédií v České republice. Orientovat se budeme ve čtyřech hlavních médiích – v tisku, zpravodajských serverech, televizních stanicích a v rozhlasu. Za první polovinu roku 2019 byl u nás nejčtenější vydávaným deníkem Blesk. Jedno vydání činilo až 910 tisíc výtisků. Na druhém místě následovala Mladá fronta DNES s 534 000 čtenářů na vydání. Z našeho pohledu je alarmující, že obyvatelé ČR upřednostňují z hlediska tiskovin bulvární tisk před deníkem, který se více přiklání k serióznějším. Návštěvnost zpravodajských serverů se pohybuje v řádů miliónů denně. Nejnavštěvovanější jsou NOVINKY.CZ (cca 3 miliony reálných uživatelů) a dále SEZNAM ZPRÁVY.CZ (2,3 milionu reálných uživatelů). Z televizních stanic, které jsou u nás k dispozici drží prim Česká televize s cca 30 % televizního publika, druhá byla TV Nova s 27 % diváků, a třetí TV Prima 23 %. Z toho je zřetelné, že rozložení diváků je rovnoměrné. Jako poslední zmíníme poslech rozhlasových stanic. V prvním pololetí roku 2019 mělo nejvíce posluchačů rádio Impuls. Tuto stanici denně poslouchalo více než milion posluchačů. Dále pak ČRo Radiožurnál získal 882 000 posluchačů denně. Významné čísla drží ještě Evropa 2 s 853 000 posluchači. (Zdroj: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/ceska-medialni-krajina/1.dil-uvod-do-sveta-medii>) Všechna výše uvedená data potvrzují rozměrnost působení médií na masy. Každý občan ČR se denně dostává do působení různých médií.

2.4 Mediální realita a prezentace stáří

Média mají jisté poslání. Přenáší nám náhled na určitou realitu. Ta se často nachází za hranicemi našeho nejbližšího okolí nebo nám známého světa. Podle Jiráka a Köpplové (2007) je velmi pravděpodobné, že lidé budou považovat za realitu to, co uvidí, uslyší, nebo si přečtou v médiích. Musíme však myslet na fakt, že to, co vidí, není přesný a pravdivý obraz daného, ale pouze reprezentace určitých pohledů na něj. Tímto způsobem se díky médiím dostává k veřejnosti zobrazení určitého typu osoby, skupiny či prostředí. Média tyto stereotypy nemusí přímo vytvářet. Přínejmenším je svým přístupem podporují, posilují a následným opakováním jim přispívají na věrohodnosti (Burton, Jiráka, 2001, s. 193).

„Starší lidé nejsou pouze důchodci, vdovy a prarodiče, jsou to také rodiče, manželé, synové a dcery, sourozenci, širší příbuzní, fiktivní příbuzní, sexuální partneři, živitelé rodiny, „záporáci“ a oběti, moudří rádci, pečovatelé, ale také ti, co péči potřebují.“ (Stolleyová, Hill, 1996, s. 34).

Již v dřívějších kapitolách jsme narazili na fakt, že média nejsou přímo tvůrci stereotypů. Na druhou stranu jsme se pozastavili nad tím, že jistou měrou přispívají k jejich důvěryhodnosti a svým přístupem je podporují. V souvislosti se seniory se často setkáváme se zmínkami o stereotypech či mýtech o starších lidech.

Stereotypy jsou *„zjednodušenou reprezentací nějakého lidského projevu, rysu či postoje,“* (Burton, Jiráka, 2001, s. 188). Robinson et al. (2008, s. 237) ve své studii uvádí, že stereotypy pramení z nedostatku informací, či z přemíry dezinformací o jedinci nebo o skupině. Stereotypy pak dále srovnává jako schémata, podle kterých třídíme a porovnáváme ostatní. Dle toho pak lehce přicházíme k závěru o těchto lidech a skupinách. Není však vyloučeno, spíše se potvrzuje, že vlivem našich zkušeností a znalostí, které v průběhu života získáváme, tato schémata měníme a upravujeme. *„Pokud je člověk vystaven určitému mediálnímu stereotypu, a jeho reálné zkušenosti daný stereotyp nevyklučují, pak bude schéma stále udržováno.“*

Bez masových médií by současnost nebyla takovou, jaká je. Dopad všech novodobých médií není pro všechny sféry našeho života stejný. Masová média nejsou jen nástroj. Jejich využívání mění komunikaci a zavádí specifické změny v ní. Na to tím pádem navazují i změny v myšlení. Média patří mezi významné socializační činitele. Není však dobré přeceňovat jejich vliv a pokládat jej za neomezený. Jen pouhá mediální komunikace těžko může poskytnout srovnatelně mnohovrstevnatou zkušenost, která je spojena s mezilidskou komunikací.

3 PROMĚNY ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Tato závěrečná kapitola je věnována proměnám Československa a posléze České republiky po roce 1989. Chceme touto statí alespoň zhruba přiblížit období, která jsme si zvolili jakožto výzkumná. Všechny tři epochy – doba porevoluční, zlom tisíciletí a aktuální doba covidová, se diametrálně liší. Rozdíly vnímáme i ve vývoji české společnosti. Od roku 1989 k dnešnímu dni uplynulo 32 let. Především mladší generace již nemusí mít takové povědomí o proměnách jednotlivých časových linek. Chybí osobní zkušenost, která je nepřenositelná. A i proto se seznámíme s politickým a ekonomickým vývojem československé společnosti v těchto obdobích. Dále pak chceme nastínit sociologický vývoj společnosti v následujících letech. Tuto kapitolu pak uzavírá popis aktuálního dění v České republice v době celosvětové pandemie Covid - 19.

3.1 Doba od revoluce k dnešku

Události na Národní třídě 17. listopadu 1989 se staly impulsem k definitivnímu zhroucení totalitního komunistického režimu v Československu. Byly zároveň spouštěčem ke změně české společnosti jako takové.

Na společnost a její rozvoj působily v 90. letech minulého století různé ekonomické a sociální vlivy. Ty formovaly její utváření. Mezi nejvýznamnější patřily přechod k tržnímu hospodářství, privatizace, vstup západního kapitálu a posílení osobních svobod. Musíme však i zmínit, že například oslabení právního systému v počátečních fázích transformace, poskytly některým lidem prostor pro rychlé zbohatnutí. Toto probíhalo legální cestou, ale také nejednou i cestami propojenými s kriminální činností.

Společnost postupně směřovala ke konzumu. Zvyšoval se životní standard obyvatel. Bohužel se také prohlubovaly sociální a ekonomické rozdíly. Výsledkem bylo, že se na jedné straně objevila vrstva velmi bohatých lidí, a na straně druhé skupiny a jedinci pod hranicí chudoby. Společnost musela začít řešit i do té doby téměř neznámé problémy. Jako některé z příkladů uvedeme šíření nelegálních drog a také nezaměstnanost. Ve společnosti narůstaly třídní rozdíly. Společnost se stala sociálně a ekonomicky diverzifikovanou. V průběhu několika málo let se stala ČR dějištěm mnoha politických, ekonomických, sociálních a kulturních proměn, které s sebou přinesly a stále přinášejí zásadní změny forem společenského života. Ve společnosti roste podíl nesezdaných lidí. Děti se rodí méně. Téměř polovina z nich přichází na svět mimo manželství. Život se obyvatelům ČR o několik let

prodloužil díky zdravějšímu životnímu prostředí, stravě a moderní medicíně. Podíl seniorů se zvyšuje. I přes to republika nevymírá, a to hlavně díky přílivu cizinců. Těch v zemi žije šestnáctkrát víc než na konci komunistického režimu. Lidem se otevřely nové možnosti. Začali cestovat, studovat, podnikat a věnovat se kariéře. Přibýlo vysokoškoláků. Zvýšil se i podíl žen, které absolvovaly vysokou školu. V poslední době se mění tradiční model rodiny jako takové. Dále přibývají nesezdané páry, ale i registrovaná partnerství. Česko kopíruje vývoj ve vyspělých státech. Obecně jsme svědky nárůstu společenské pestrosti. Příkladem je rozmanitost životních stylů. Aktuálním se tak stává efekt sendvičové generace. Střední generace se dostává do situace, kdy se z důvodu pozdějšího rodičovství věnuje výchově svých vlastních dětí a zároveň se musí starat o své starší blízké.

Maděra a Klusák přidávají „Dochází k nárůstu individualizace ve všech sférách společnosti, nejvýrazněji pak v pracovním životě. V důsledku rozvolňování pracovní – právních vztahů, kdy roste význam nových flexibilnějších forem práce, se zaměstnanci stále méně setkávají. Vzdělávací systém tak zůstává posledním místem socializace s univerzálním záběrem – „svorníkem“ soudržnosti společnosti. Obecně jsme však svědky nárůstu společenské pestrosti jako takové. Příkladem je rozmanitost životních stylů, ve větší míře se objevují jejich různé alternativní formy, jejichž nositelé také vytvářejí svébytné komunity. Kromě toho vznikají lokální mikroekonomické systémy s ambicí energetické, potravinové a jiné soběstačnosti.“ (Maděra, Klusák, 2017, s.9)

Následující obrázek znázorňuje spokojenost obyvatel ČR mezi lety 2013–2018

Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/zjistovani-spokojenosti-obyvatel-cr>

3.2 Doba celosvětové pandemie

Pandemie covidu - 19 je probíhající epidemie virové nemoci covid - 19 způsobené koronavirem SARS – CoV - 2. I Česká republika se stala součástí celosvětové pandemie covidu - 19. Ta se údajně prvotně vyskytla v prosinci 2019 na území Číny ve městě Wu-chan. Nemoc se následně začala rychle šířit i mimo pevninskou Čínu. Tato novodobá pandemie začala globálně narušovat moderní společnost způsobem, na jaký nikdo nebyl připraven.

Ministerstvo zdravotnictví ČR po roce trvání epidemie vydalo následující souhrn zásadních kroků, kterými prošla Česká republika a její občané od března 2020. Jako hlavní zdroj infekce v Evropě byla uváděna severní Itálie. Sem mnoho Čechů jezdilo lyžovat. Epidemie se začala šířit. Její rychlý nástup byl podpořen nepřipraveností státu – byl zjištěn kritický nedostatek ochranných pomůcek. Občané si začali šít roušky sami. (zdroj: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>)

Březen 2020: Dne 1. března byly potvrzeny první tři případy covidu - 19 na území ČR. První opatření se začala přijímat během dalších dvou týdnů, jedním z nejkontroverznějších byl zákaz provozu restaurací a obchodů. (zdroj: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3275848-obrazem-jak-vypadal-rok-s-covidem-v-cesku>)

Dne 10. března byly uzavřeny školy, následně o dva dny později 12. března byl vyhlášen nouzový stav s řadou omezení pro občany a podniky. A již 16. března byly až na výjimky uzavřeny státní hranice. Týž den se uzdravili první tři pacienti.

Necelý týden na to, 22. března, úřady oznámily první úmrtí pacienta s nemocí Covid - 19 v Česku. A brzy na to přišla zpráva, že 29. března bylo oznámeno první úmrtí z řad zdravotnického personálu (zdroj: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>)

MUDr. Cyril Mucha, člen výboru SVL ČLS JEP 24.3.2020 uvedl „*Populace starých lidí je v této době ještě více zranitelná než obvykle, proto bychom o ně měli více pečovat. Vhodné je na jedné straně minimalizovat kontakty, ale na druhé straně i úplná izolace od rodiny a okolí není správná. O svém režimu by měl mít možnost rozhodovat i konkrétní senior. S denními aktivitami mohou vypomoci např. skauti, dobrovolníci a sousedé, ale nenechme své seniory napospas samotě, izolaci, nebo dokonce chmurám.*“ (zdroj: https://www.i60.cz/clanek/detail/25563/seniori-u-covid-19-nemusi-mit-ani-horecku-praktici-varuji-pred-netypickymi-projevy?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu)

Duben 2020: Ministerstvo zdravotnictví na konci dubna spustilo plošné testování občanů s cílem zjistit, jak velká část populace prodělala covid - 19. Klíčovou roli v tom hrála Armáda ČR, která poskytla této akci zázemí a část zdravotnického personálu. Výsledky odhalily, že „promořená“ je jen nepatrná část populace a že většina obyvatel České republiky je tedy covidem - 19 i nadále zranitelná.

Květen 2020: Na začátku května začal počet zotavených z covidu - 19 převyšovat počet aktivních případů. Od 11. května proto vláda povolila hromadné akce s účastí do 100 osob a otevření několika dalších druhů provozoven, od 25. května pak směly být otevřeny i vnitřní prostory – tedy kavárny, restaurace nebo hrady a zámky.

Červen 2020: S příchodem teplejšího počasí poklesl počet případů covidu - 19, rozvolnění opatření provázely akce, které měly „návrat k normálu“ oslavit. V Praze na Karlově mostě například proběhlo setkání nad půlkilometrovým stolem pokrytým bílým ubrusem, na který mohl každý přinést jídlo.

Červenec 2020: Během prázdnin se začala objevovat první větší ohniska covidu - 19. To největší bylo odhalené v dolech OKD na Karvinsku. Horníci tam byli masově testováni, ukázalo se, že ze zaměstnanců dolů byl zhruba každý sedmý nakažený.

Srpen 2020: Posledního srpna zhodnotil předseda vlády Andrej Babiš na Bledském strategickém fóru ve Slovinsku boj s pandemií. Uvedl, že Česko je v boji proti covidu nejlepší, jeho slova „best in covid“ se později stala terčem kritiky

Září 2020: 1. září nastoupili žáci do škol – v té době už ale rychle přibývalo zejména v Praze případů covidu - 19. Školy zůstaly otevřené jen do října, pak se museli žáci a studenti vrátit k distanční výuce. (zdroj: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3275848-obrazem-jak-vypadal-rok-s-covidem-v-cesku>)

Česká republika se zařadila mezi nejhůře zasažené země v Evropě. Již v prvním týdnu měsíce byla překročena hranice 1000 osob nově zjištěných s nákazou covid - 19 za den. Na politické scéně opozice důrazně a opakovaně obviňovala ze selhání. (zdroj: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>)

Říjen 2020: V polovině října vystoupil ministr zdravotnictví Roman Prymula s emotivním projevem, v němž se omluvil za to, že nebyl v létě dost důrazný a na opatřeních proti druhé vlně koronaviru netrval. Uvedl, že jeho cílem je vyhnout se lockdownu. V závěru lidi vyzval, aby opatřením věřili a dodržovali je. O deset dní později rezignoval. (zdroj:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3275848-obrazem-jak-vypadal-rok-s-covidem-v-cesku>)

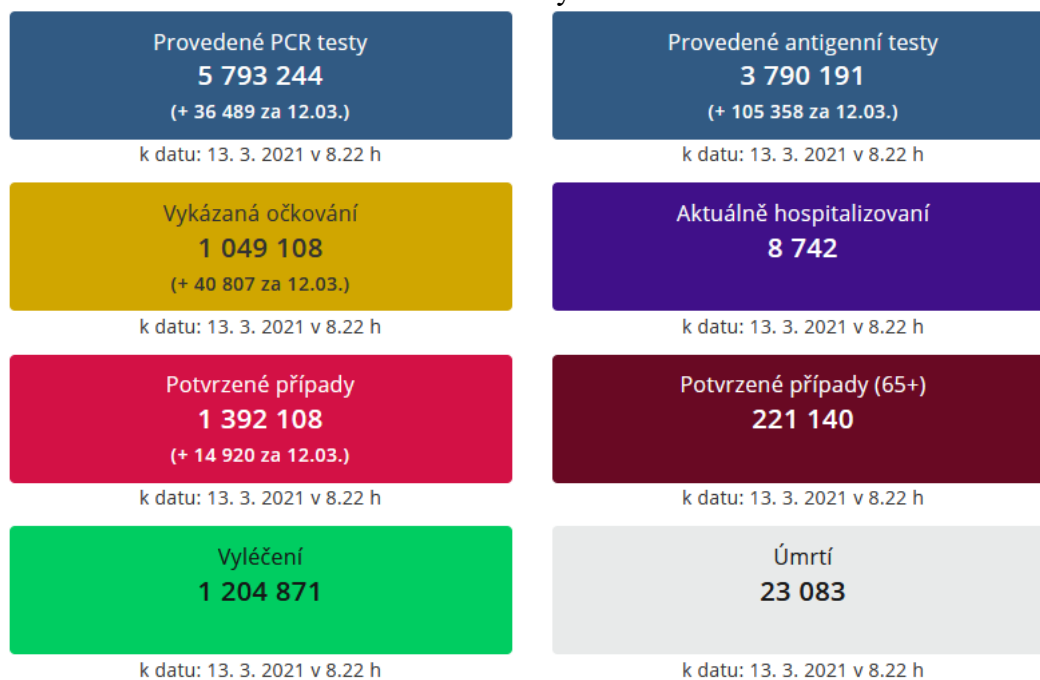
Denní nárůst pozitivně testovaných byl říjnu větší než 5 000 na počátku měsíce. Od 14. října došlo k dalšímu opatření, kterým bylo uzavření všech škol s výjimkou mateřských 1. a 2. ročníků ZŠ a speciálních škol. Stejně tak se nařídilo uzavření všech restaurací. Zakázáno bylo pití alkoholu na veřejnosti. A také bylo nařízeno omezení shromažďování osob. Dne 16. října statistiky hlásily celkem 11 105 osob s pozitivním testem. O pár dnů později 23. října denní nárůst raketově stoupl a poprvé překročil novou hranici 15 000 nově testovaných s pozitivním výsledkem testu.

Od 28. října začal platit zákaz nočního vycházení mezi devátou hodinou večerní a pátou hodinou ranní. (zdroj: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>)

Listopad 2020: K 1. listopadu měla Česká republika nejvíce úmrtí za týden v přepočtu na počet obyvatel na celém světě. Nástrojem, který měl situaci kontrolovat, se stal systém PES (neboli Protiepidemický systém) představený 13. listopadu ministrem zdravotnictví Janem Blatným.

Prosinec 2020: V Česku začalo na konci prosince očkování proti koronaviru. Mezi prvními, kdo ho dostali, byl předseda vlády Andrej Babiš a 95letá veteránka Emilie Řepíková, která se účastnila druhé světové války

Obrázek 9 Statistika covid - 19 ČR

Zdroj: MZCR

Leden 2021: Po rozvolnění pravidel v době Vánoc začal počet nakažených rychle růst – při přepočtu na milion obyvatel mělo Česko vůbec nejvyšší počet nově nakažených ze všech zemí světa. Začalo ale současně přibývat demonstrací proti vládním opatřením – jedna z největších se konala v neděli 10. ledna na pražském Staroměstském náměstí, vystoupil na ní i bývalý prezident Václav Klaus.

Únor 2021: Dne 3. února překročil počet potvrzených případů v Česku hranici jednoho milionu. Německo se kvůli situaci v České republice a zejména kvůli šíření nebezpečnějších variant koronaviru rozhodlo, že uzavře hranice pro většinu cestujících. Přechody zůstaly průchozí jen pro pracovníky v kriticky důležitých oborech, například zdravotnictví.

Březen 2021: Je vyhlášen zákaz opouštění okresů. Školy se uzavírají i prvnímu stupni základních kol. Je vyhlášen lockdown na tři týdny.

(zdroj: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3275848-obrazem-jak-vypadal-rok-s-covidem-v-cesku>)

K polovině března 2021 bylo celkem od počátku pandemie covid - 19 v ČR pozitivně potvrzeno 1.392.108 nakažených obyvatel. Nálada se v české populaci mění. Jsou zaznamenávány zprávy o protestech proti vládním opatřením. Nicméně nakažených stále přibývá především na nemocničních lůžcích s vážnějším průběhem nemoci. Nezřídka se hovoří o zdravotních komplikacích, které se objevují u pacientů i s lehčím průběhem nemoci.

3.2.1 Galwayská výzva

Výzva byla formulována na základě zkušeností získaných v průběhu čtyřleté spolupráce mezinárodní výzkumné sítě COST ROSEnet „Reducing Old – Age Social Exclusion through Collaborations in Research and Policy“. Síť COST ROSEnet, sdružuje odborníky z téměř 40 států světa. Ti se podrobně věnují problematice ageismu. V závislosti na tom se snaží identifikovat zdroje a popsat následné dopady této diskriminace starších osob. Negativní obraz seniorů často zhoršuje kvalitu jejich života, ovlivňuje zdraví a omezuje občanská práva a svobody. Kieran Walsh, ředitel irského centra pro sociální gerontologii z Národní univerzity v Galway uvedl:

„Chceme upozornit na nebezpečí věkové diskriminace v kontextu mimořádných opatření a jejich nežádoucích vedlejších dopadů, případně neobratných vyjádření. Zdravotní ohrožení, nouzový stav a návazná opatření mají dlouhodobé důsledky. Ty poznamenají

společnost a změni obecné povědomí o tom, kdo je starý a co je to stáří, i po ústupu pandemie. Budme proto uvážliví.“

V současnosti v době celosvětové pandemie Covid - 19 se objevují i výzvy, které upozorňují na ageismus v této souvislosti. Mimo Galwayské výzvy se tímto problémem zabývá iniciativa Zastavme ageismus v době koronaviru.

Na webové stránce <https://www.ageismus.cz/> se můžeme seznámit textem, který již na počátku dubna roku 2020 uvádějí čtyři základní sdělení.

1: Reakce státu a společnosti na COVID - 19 si musí být vědoma přímých vyloučení postihujících starší občany jako výslednice politik a strategií, jež byly zavedeny v rámci boje proti viru, a tam, kde je to možné, kompenzovat tyto negativní okolnosti podporou a aktivitou.

2: Neustále musíme dbát na to, aby ošetření pacientů nakažených COVID - 19 i další formy alokace zdrojů v souvislosti s krizí, byly prováděny na základě potřeby a nikoliv na základě prosté věkové hranice.

3: Při zavádění politik a strategií k ochraně starších lidí během pandemie COVID - 19 nesmíme ignorovat heterogenitu starší populace ani chápat starší občany jako vysoce zranitelné a pasivní jedince a ignorovat tak jejich příspěvek k úsilí postavit se pandemii.

4: Politiky a strategie zaměřené na boj proti COVID - 19 nesmí být postavené na problematice stárnutí a starších lidí v kontextu krize, ani sloužit k destabilizaci výrazné solidarity mezi generacemi, již jsme v současné době svědky.
(Zdroj:<https://www.ageismus.cz/>, 2020)

Na závěr této kapitoly naši práce bychom rádi upozornili na to, že jedním z nejzásadnějších úkolů dnešní společnosti, je ochrana seniorů, zabránění diskriminace na základě věku a ageistických stereotypů v české společnosti. Je úkolem politiků, legislativy, sociálních pracovníků, médií, ale především každého z nás, přijmout seniory jako rovné partnery a poukázat na jejich potenciál v rodině, ekonomice a celé české společnosti. Tento potenciál dále rozvíjet a podporovat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce definujeme výzkumný problém a výzkumný cíl. Předložíme výzkumné otázky a hypotézy. Objasníme výběr výzkumného vzorku a metodu sběru dat. Provedeme analýzu dat získaných pomocí kvantitativního výzkumu dotazníkovým šetřením. Naše předpokládané domněnky ověříme, a to prostřednictvím verifikace věcných hypotéz, které byly stanoveny na začátku kvantitativního výzkumu. Zaměříme se na popis výzkumného problému a cíle, stanovíme výzkumné otázky a hypotézy. Budeme popisovat způsob získávání potřebných dat, jejich zpracování a vyhodnocování. Zjistíme, jak respondenti vnímají proměny mediálního obrazu seniorů ve třech vybraných časových etapách.

4.1 Výzkumný problém, cíl, otázky, hypotézy

Cílem našeho výzkumu je zjistit, jak, vnímají respondenti proměny mediálního obrazu seniorů. Zda vůbec v průběhu vybraného období, od roku 1989 do současnosti, jsou patrné nějaké změny v prezentaci cílové skupiny médií.

Výzkumné otázky nám pomohou najít možný směr k cílům a naše předpoklady vyjádřené hypotézou ověříme metodologickou cestou analýzou dat a určením statistické odchylky. Na podkladě těchto výsledků budeme moci hypotézu verifikovat - přijmout, prokázat nebo falzifikovat - zamítnout, fakta stojící proti (Chráska, 2016, s. 14).

Jádrům celého našeho výzkumu je zájem získat nástin, zda současná společnost vnímá rozdíly v mediálním obrazu seniorů v různých časových obdobích nebo nikoliv. Pro dosažení výzkumných cílů této diplomové práce jsme zvolili kvantitativní výzkum. Ke sběru dat jsme použili dotazník, metodu pedagogického výzkumu, která umožňuje rychlý a ekonomický sběr dat od velkého množství respondentů, což je jeho výhodou. „*Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“ (Chráska, 2007, s.163). „*Otázky dotazníku rozdělujeme z hlediska různých kritérií, například cíle určení, formy požadované odpovědi nebo obsahu*“. (Chráska, 2007, s.164).

Před provedením samotného šetření je nezbytně nutné stanovit výzkumný cíl.

V této diplomové práci byl formulován výzkumný cíl následovně:

Zjistit, jak vnímá společnost mediální obraz seniorů na přelomu 20.a21. století.

Dosažením stanoveného cíle zajistíme tím, že se pokusíme odpovědět na výzkumné otázky, které jsme si stanovili na základě definování výzkumného problému.

Hlavní výzkumná otázka:

Jak je vnímán MOS (mediální obraz seniorů) na přelomu 20.a 21. století?

Dílčí výzkumné otázky:

1/ Jak je vnímán MOS v letech po revoluci v roce 1989?

2/ Jak je vnímán MOS po roce 2000?

3/ Jak je vnímán MOS v době celosvětové pandemie Covid - 19?

4/ Které z médií je vnímáno respondenty jako šířitel obrazu seniorů?

Stanovení hypotéz

Na základě definování výzkumných otázek jsme stanovili následující hypotézy:

H1: Předpokládáme, že existuje rozdíl ve vnímání MOS v letech po revoluci 1989 mezi osobami v kontextu věku.

H₀1: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu věku.

Ha1: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu věku.

H2: Předpokládáme, že existuje rozdíl ve vnímání MOS po roce 2000 mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

H₀2: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

Ha2: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

H3: Předpokládáme, že neexistuje rozdíl ve vnímání MOS v době celosvětové pandemie covid - 19 mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

H₀₃: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

H_{a3}: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

H₄: Předpokládáme, že neexistuje souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

H₀₄: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

H_{a4}: Předpokládáme, že existuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

4.2 Výzkumný soubor

Pro volbu vybraných respondentů byl zvolen záměrný výběr. V záměrném výběru se nejedná o výběr za pomoci náhody. Výběr vzorku řeší výzkumník dle vlastních kritérií. Známe tři způsoby tvorby záměrného vzorku:

- anketa – výzkumným vzorkem se stávají respondenti podle vlastního rozhodnutí,
- výběr „průměrných jednotek“ –výběr určitého předmětu zkoumání, který je pokládán za typický. Tento postup je oproti jiným postupům náročný na odbornost a znalosti výzkumníka. Na druhé straně se dá pokládat za postup úsporný. Bývá však méně věrohodný.
- kvótní výběr –spočívá v určení kontrolních znaků, které určují směr výběru. Speciální postavení má tzv. panel. To je skupina představující vybrané osoby ve stejném složení, které jsou využívány pro různé výzkumy (Chráška, 2016, s. 19).

My jsme zvolili kombinaci ankety a kvótního výběru.

Kritéria byla nastavena při výběru respondentů následující:

Věk 18+

Cílová skupina – senior, sociální pedagog, pracovník v oblasti médií

4.3 Metoda sběru dat

Metodou sběru dat při realizaci výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda pomocí dotazníku. V našem případě se jedná o virtuální formu dotazníku. Díky tomuto způsobu jsme mohli oslovit co nejvíce respondentů. Chráska (2016, s. 158) uvádí, že „*samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“. Forma, kterou jsme zvolili, je rychlá a anonymní. Jako prostředník nám k našemu cíli posloužil portál survio.com. Papírové dotazníky jsme hned v počátku šetření vyloučili, a to především z důvodu neuspokojivé epidemiologické situace na území České republiky. Další výhody naší volby spatřujeme v tom, že jsme mohli dosáhnout většího počtu odpovědí od respondentů. V neposlední řadě tato forma sběru dat je šetrnější k životnímu prostředí a je i nenáročná pro výzkumníka. Nebyl nalezen standardizovaný dotazník v oblasti našeho zkoumání, proto jsme vytvořili zcela nový, nestandardizovaný dotazník. Otázky věnované výzkumu jsou specifické. V úvodu dotazníku byla respondentům podána informace o cíli výzkumu a též o anonymitě dotazníku. Respondenti byli též obeznámeni o záměru využít získaná data pouze jako podklad pro praktickou část této diplomové práce. Součástí dotazníku bylo poděkování za vynaložený čas, energii a vůli spolupracovat na výzkumu.

Na základě vytvořených výzkumných otázek byl zpracován dotazník. Při sestavování dotazníku byl kladen velký důraz především na srozumitelnost, jednoznačnost formulace a stručnost otázek. Struktura vytvořeného dotazníku poskytuje snadnou orientaci. Samotný dotazník obsahuje celkem 14 položek. Tyto otázky mají uzavřenou a polo uzavřenou formu. Respondenti mohou vybrat odpověď z několika možných variant, popřípadě svoji odpověď doplnit vlastními slovy.

První část dotazníku (položky 1–4) je zaměřena na sociodemografické otázky. Dotazujeme se na věk, stupeň dosaženého vzdělání, obor, ve kterém se respondent pohybuje a délku jeho praxe. Záměrně jsme nezjišťovali pohlaví, protože tato otázka není pro náš výzkum relevantní.

K dílčí výzkumné otázce číslo 1 se vztahovaly především odpovědi z dotazníku očíslované otázka č.1 (Do které věkové skupiny patříte?) a otázka č. 6 (Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v 90. letech minulého století?). Jako podpůrné k výzkumné otázce jsme použili odpovědi z dotazníkového šetření č.7,12,13,14.

K dílčí výzkumné otázce číslo 2 vztahovaly především odpovědi z dotazníku očíslované otázka č.2 (V jaké oblasti se pohybujete?) a otázka č.8 (Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích po roce 2000?) Jako podpůrné k výzkumné otázce jsme použili odpovědi z dotazníkového šetření č.3,9,12,13,14.

K dílčí výzkumné otázce číslo 3 vztahovaly především odpovědi z dotazníku očíslované otázka č.4 (Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?) a otázka č.10 (Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v době celosvětové pandemie covid - 19?). Jako podpůrné k výzkumné otázce jsme použili odpovědi z dotazníkového šetření č.11,12,13,14.

4.4 Realizace výzkumu

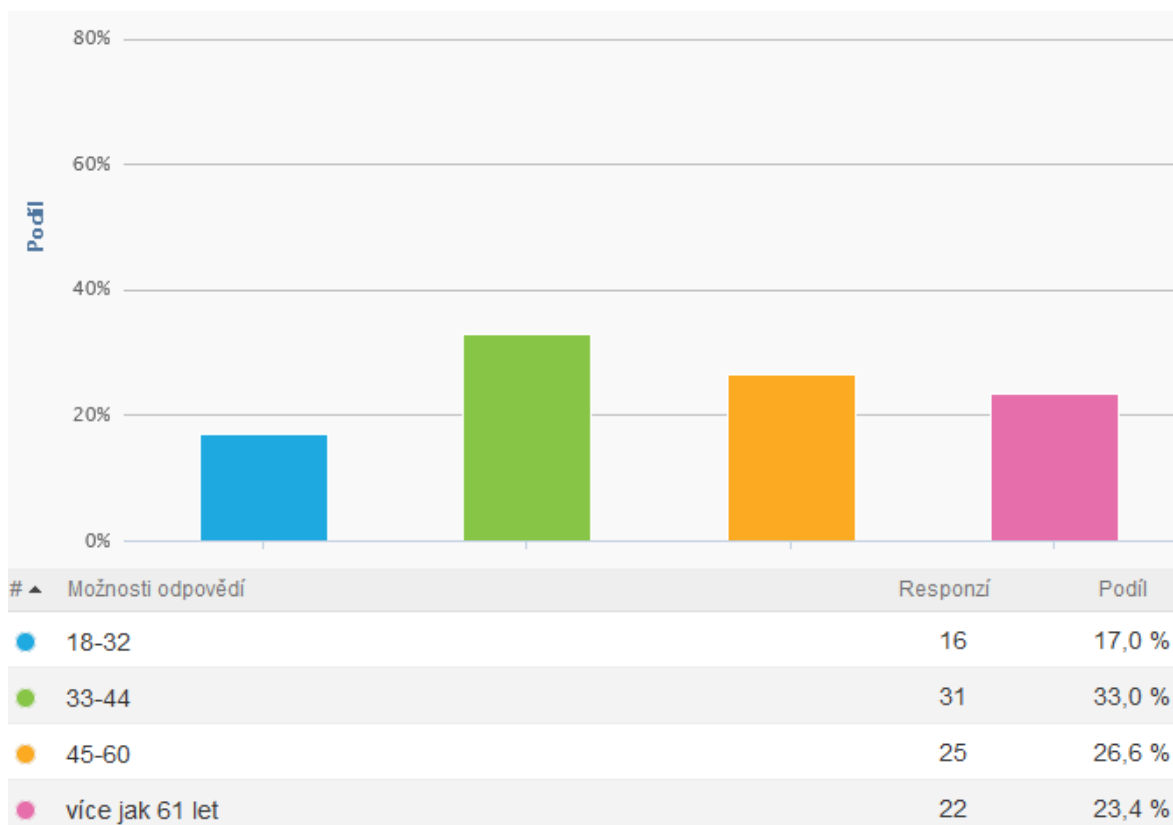
Příprava spočívala ve studiu literatury, plánování výzkumu, a především v jednání s možným okruhem respondentů. Sběr dat probíhal v období od 1. 3. 2021 –15. 03. 2021. Dotazníky byly poskytnuty prostřednictvím odkazu na portálu www.surveymonkey.com, který byl rozeslán na konkrétní emailové adresy a následnou distribucí ke koncovým respondentům. V některých případech jsme volili pro naplnění vzorku odkazy na konkrétní Facebook stránky. Respondenti odpovídali na otázky v dotazníku samostatně a bez dozoru. Nijak nebyli ovlivňováni výzkumníkem. Celkově bylo v uvedeném termínu navraceno 94 dotazníků. Tři dotazníky s návratností po 16.3.2021 byly z výzkumu z důvodu rozpracovaných dat vyřazeny. Počet respondentů ve výši 94 je pro náš účely výzkumu dostačující.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledky dotazníkového průzkumu jsou zpracovány na základě grafů. Všechny tyto odpovědi jsou vyhodnoceny jednotlivě z důvodu zachování posloupnosti, srozumitelnosti a přehlednosti odpovědí. Pod konkrétním grafem je vždy popis zjištěných dat vyjádřen procentuálně a hodnotově. V dotazníku byly položeny tři otázky, na které měli respondenti odpovídat vlastními slovy. V těchto případech jsou uvedeny veškeré odpovědi dotazovaných. Dle našeho pohledu jsou právě tyto odpovědi jedním z klíčů k zodpovězení našich otázek a cílů.

Otázka č. 1. Do které věkové skupiny patříte?

Graf 1 Otázka č.1

Zdroj: survio.com – vlastní

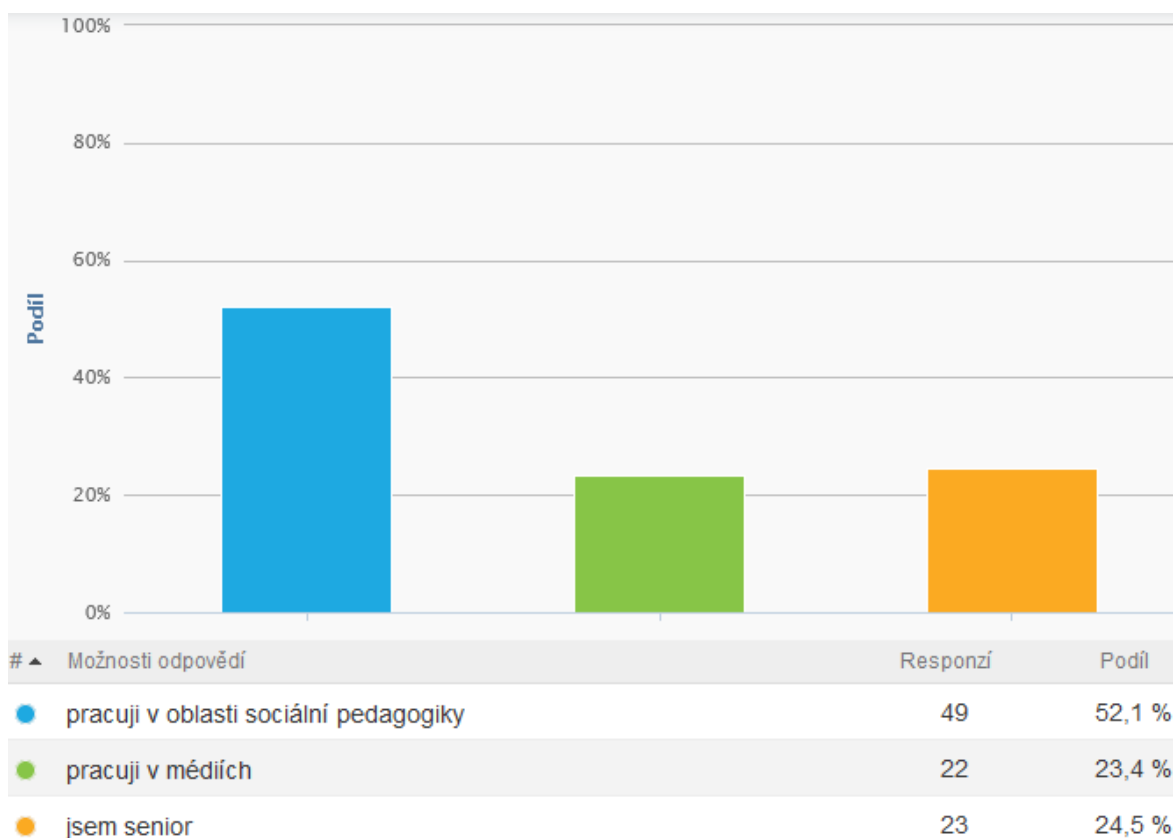
U položky číslo 1, která se dotazovala na věkové zařazení respondentů, je patrné, že se výzkumu zúčastnili všechny vybrané věkové skupiny. Nejvíce respondentů vnímáme ve

věkovém rozmezí 33–44 let. Celkově jich bylo 33 % (tj. 31 osob). Respondenti ve věkovém rozpětí 45 až 60 let byli zastoupení 26,6 % (tj. 25 osob).

Na pomyslné 3. příčce jsou zastoupeny osoby starší 61 let, a to v celkovém počtu 22 osob. V procentuálním vyjádření to činí 23,4 %. Nejnižší zastoupení, ale pro nás i tak výrazné, činí respondenti od 18–32 roku. Bylo odevzdáno 16 dotazníků (17 %) od osob této věkové škále.

Otázka č.2. V jaké oblasti se pohybujete?

Graf 2 Otázka č.2

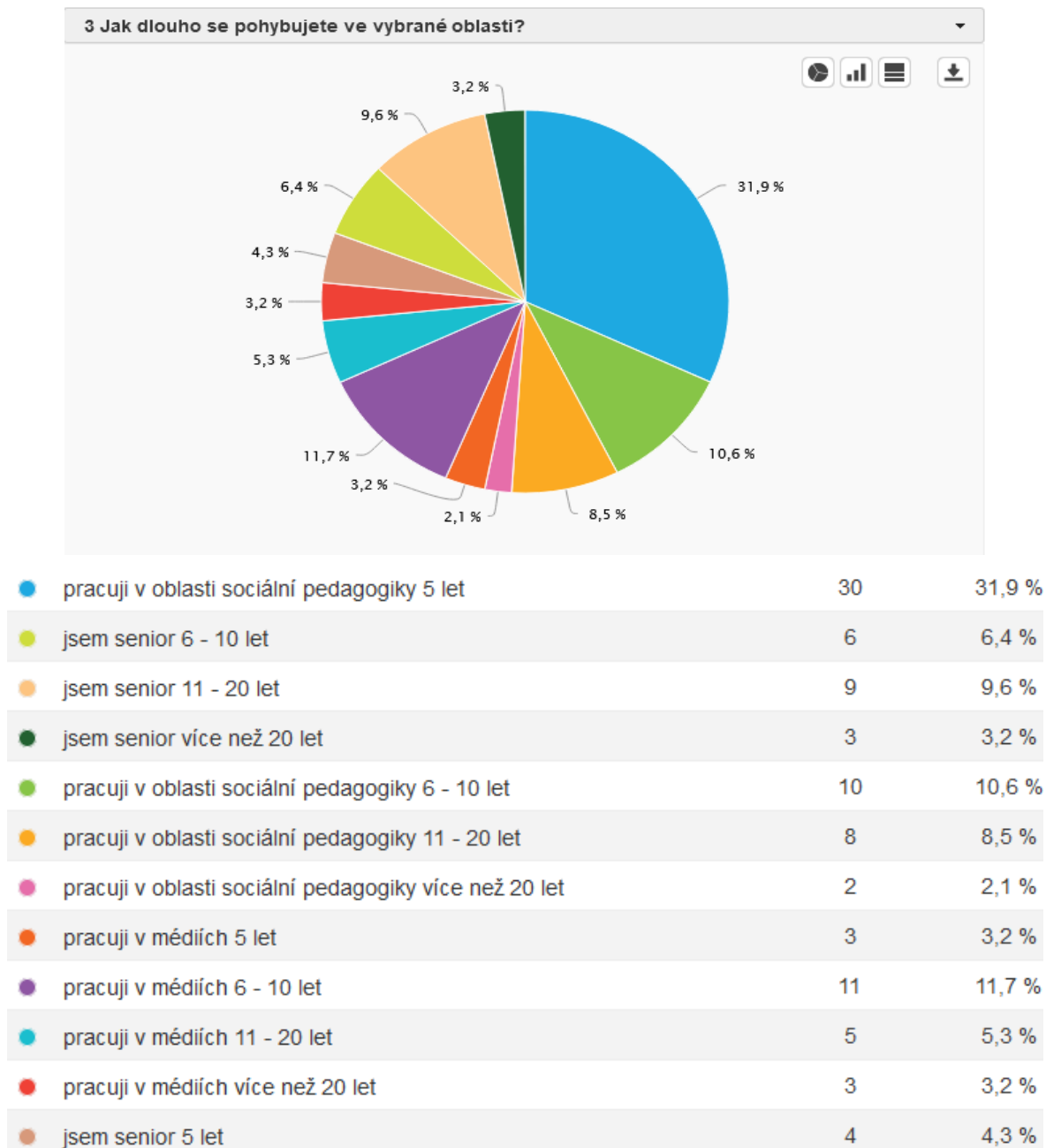

Zdroj: survio.com – vlastní

Položka číslo 2. se dotazuje, v jaké oblasti se respondenti pohybují. Největší zastoupení s hodnotou 52,1 % (tj. 49 osob) mají osoby pracující v oblasti sociální pedagogiky. Zbývající dvě kategorie, a to senioři a osoby pracující v médiích, tvoří podobně velký díl všech respondentů. Seniorů se zúčastnilo šetření 24,5 % (tj. 23 osob). Osob pohybujících se v oblasti médií se zúčastnilo výzkumu pouhých 23,4 % (tj. 22 osob).

Otázka č.3. Jak dlouho se pohybujete ve vybrané oblasti?

Graf 3 Otázka č.3

Zdroj: survio.com – vlastní

Položka číslo 3. se dotazovala, jak dlouho mají praxi osoby ve vybrané oblasti. Z grafu je patrné, že osoby pracující v sociální pedagogice pět let tvoří 31,9 % (tj. 30 osob). Osoby pracující v sociální pedagogice mezi 6 až 10 rokem tvoří 10,6 % (tj. 10 osob). Sociální

pedagogové s praxí od 11 do 20 let tvoří ve výzkumném vzorku 8,5 % (tj. 8 osob). A sociální pedagogové pracující ve službách více jak 20 let tvoří 2,1 % (tj. 2 osoby).

Respondenti z oblasti médií, kteří uvedli svou praxi kratší než 5 let tvoří 3,2 % (tj. 3 osoby).

Ve stejné kategorii osoby s praxí 6 až 10 let tvoří 11,7 % (tj. 11 osob). Pracující v médiích

s praxí 11 až 20 let jsou ve výzkumném vzorku zastoupení 5,3 % (tj. 5 osob). A v neposlední

řadě pracující v médiích s praxí delší než 20 let jsou zastoupení 3,2 % (tj. 3 osoby). Třetí

skupina z našeho výzkumu tvořena seniory se umístila následovně. Senioři s délkou

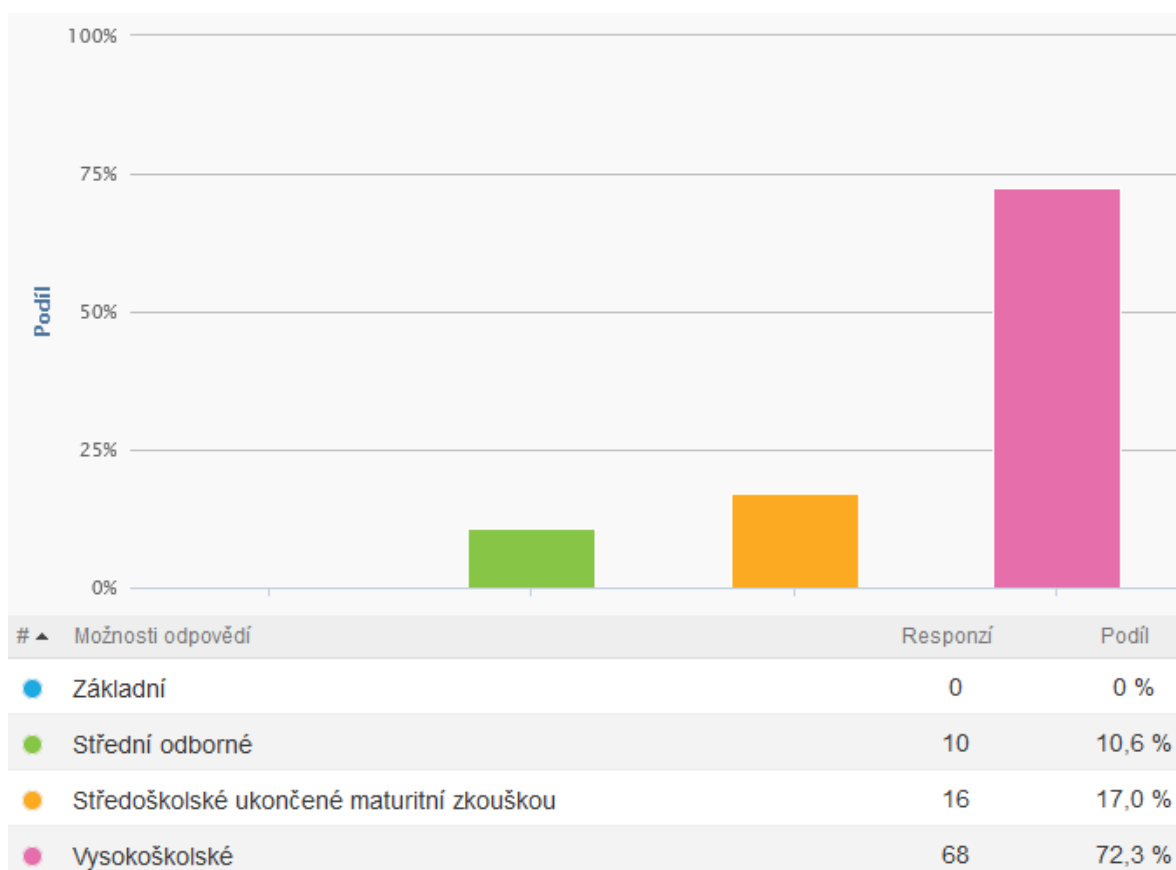
starobního důchodu 5 let tvoří 4,3 % (tj. 4 osoby). Penzisté s délkou 6 až 10 let v našem

výzkumu zaujímají 6,4 % (tj. 6 osob). Předposlední skupina seniorů mezi 11 až 20 lety tvoří

9,6 % (tj. 9 osob) a senioři s penzí delší než 20 let jsou zastoupení 3,2 % (tj. 3 osoby).

Otázka č.4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 4 Otázka č.4

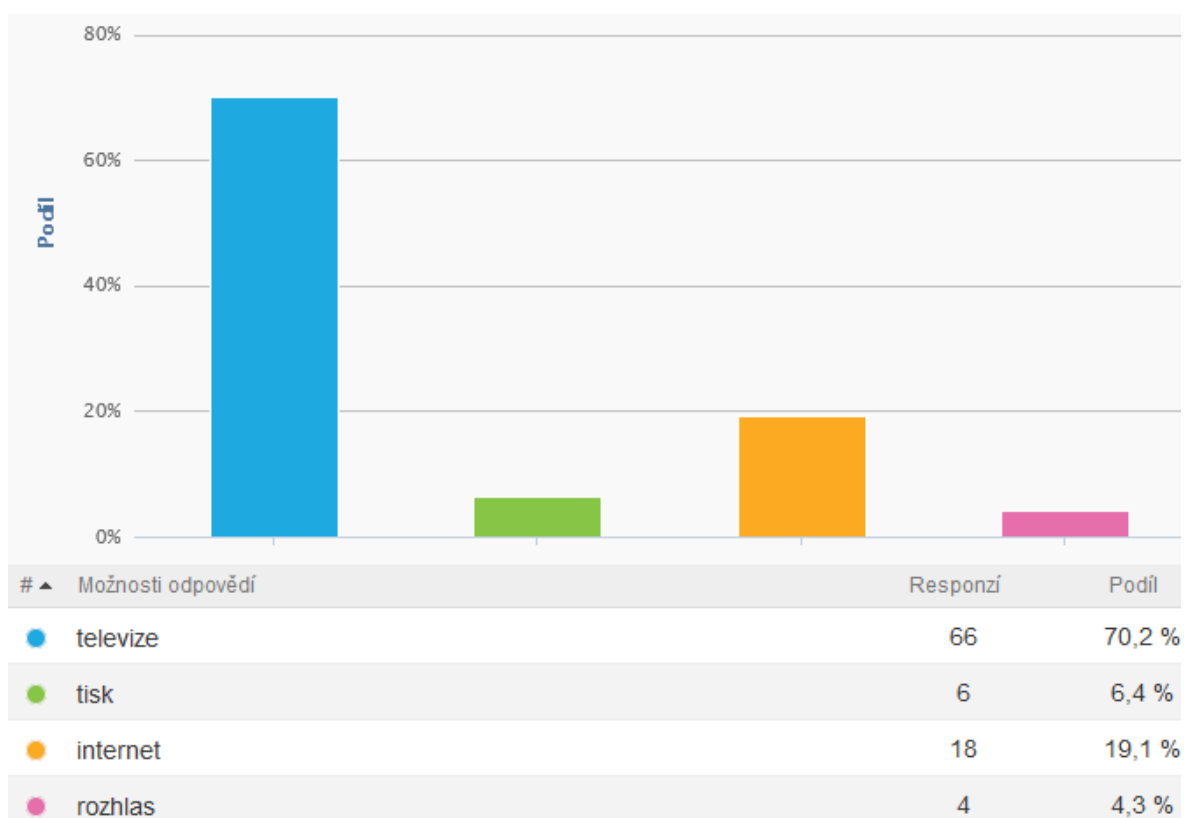

Zdroj: survio.com – vlastní

V pořadí 4. položka na nejvyšší dosažené vzdělání. Ze získaných dat je patrné, že našeho výzkumu se zúčastnilo 72,4 % (tj. 68 osob) s vysokoškolským vzděláním. Středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou uvedlo 17 % (tj. 16 osob) dotazovaných. Pouhých 10,6 % (tj. 10 osob) uvedlo u této položky, že získali odborné střední vzdělání. Našeho výzkumu se neúčastnil nikdo se základním vzděláním.

Otázka č.5. Které z médií se dle Vašeho názoru nejvíce podílí na mediálním obrazu seniorů?

Graf 5 Otázka č.5

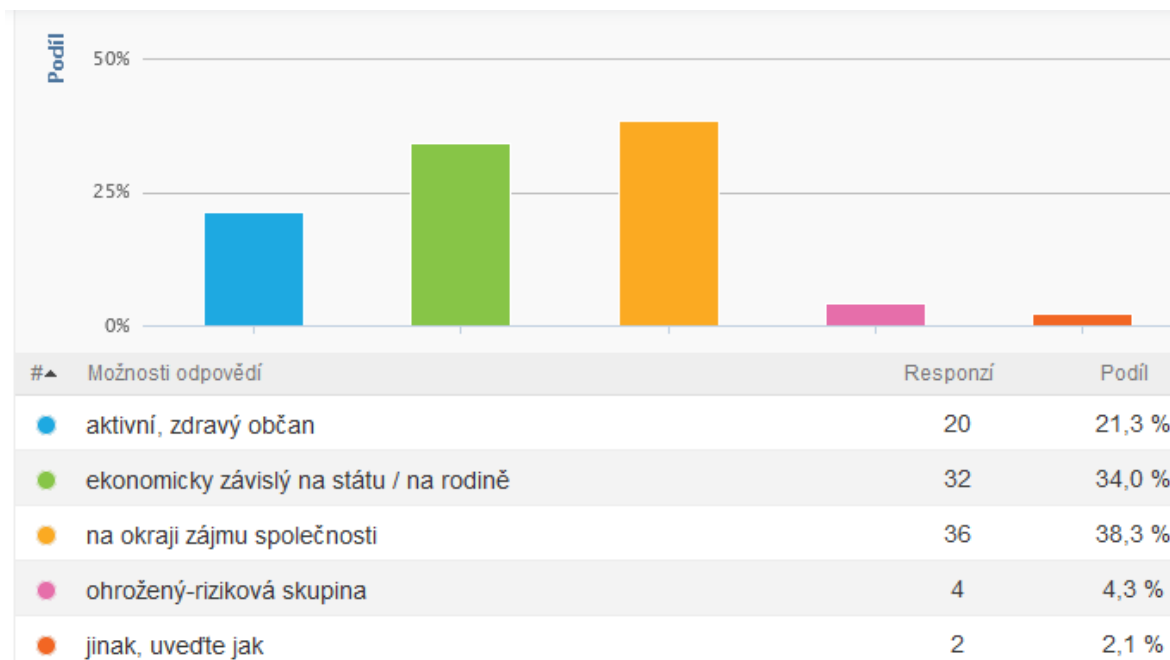

Zdroj: survio.com – vlastní

V 5. položce jsme se dotazovali, které z nabídnutých médií vnímají respondenti jako to jež se nejvíce podílí na mediálním obrazu seniorů. Podle získaných dat oslovená veřejnost uvedla v poměru 70,2 % (tj. 66 osob), že vnímají televizi jako médium, které se nejvíce podílí na tvorbě mediálního obrazu seniorů. Internet zvolilo v této položce 19,1 % (tj. 18 osob). Tisk obsadil 3. příčku s 6,4 % (tj. 6 osob). Respondenti jako nejméně ovlivňující médium vnímají rozhlas. Zvolili ho v pouhých 4,3 % (tj. 4 osoby).

Otázka č.6. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v 90. letech minulého století?

Graf 6 Otázka č.6

Zdroj: survio.com – vlastní

Na v pořadí 6. položku, která se zaměřovala na prezentaci seniorů v 90. letech, odpovídali respondenti následovně. Seniors jako osoby na okraji zájmu společnosti vnímá 38,3 % (tj. 36 osob). Ekonomicky závislé na státu nebo na rodině vnímá seniors 34 % (tj. 32 osob). Téměř každý pátý z dotázaných vnímal seniors v 90. letech minulého století jako aktivní a zdravé občany. Procentuálně se tato skupina vyjádřila 21,3 % (tj. 20 osob). Zbývající dvě skupiny jsou zastoupeny již jen zbytkově. Seniors jako ohroženou rizikovou skupinu v 90. letech minulého století vnímalo 4,3 % (tj. 4 osoby). Poslední 2,1 % (tj. 2 osoby) měly jiný názor. Bohužel nevedly jaký.

Otázka č.7. Jak na Vás působí následující titulky novinových článků?

Obrázek 10 Novinové titulky

*Žádný důchodce pod životním minimem (MF, 1993) *I český důchodce bude žít důstojně (Svobodné slovo, 1996) *Vládní drancování postihne rodiny s dětmi a důchodce (Haló noviny, 1997) *Dnešní systém činí důchodce chudými a závislými (MF Dnes, 1998) *Budoucí důchodce by vláda neměla mást sliby, naopak by jim měla říci, že se na stáří musejí pečlivě připravit (Zemské noviny, 1998)

Zdroj: survio.com – vlastní

V 7. položce jsme dali respondentům k dispozici několik titulků z novinových článků z let 90. minulého století. Dotazovaní měli sami posoudit, co v nich novinové titulky evokují. Jednotlivé odpovědi jsme roztřídili a definovali dle obsahu. Rozdělili jsme je na kategorie:

- pozitivní odpovědi,
- důchod – neutrální odpovědi,
- negativní odpovědi,
- ageismus,
- jiné.

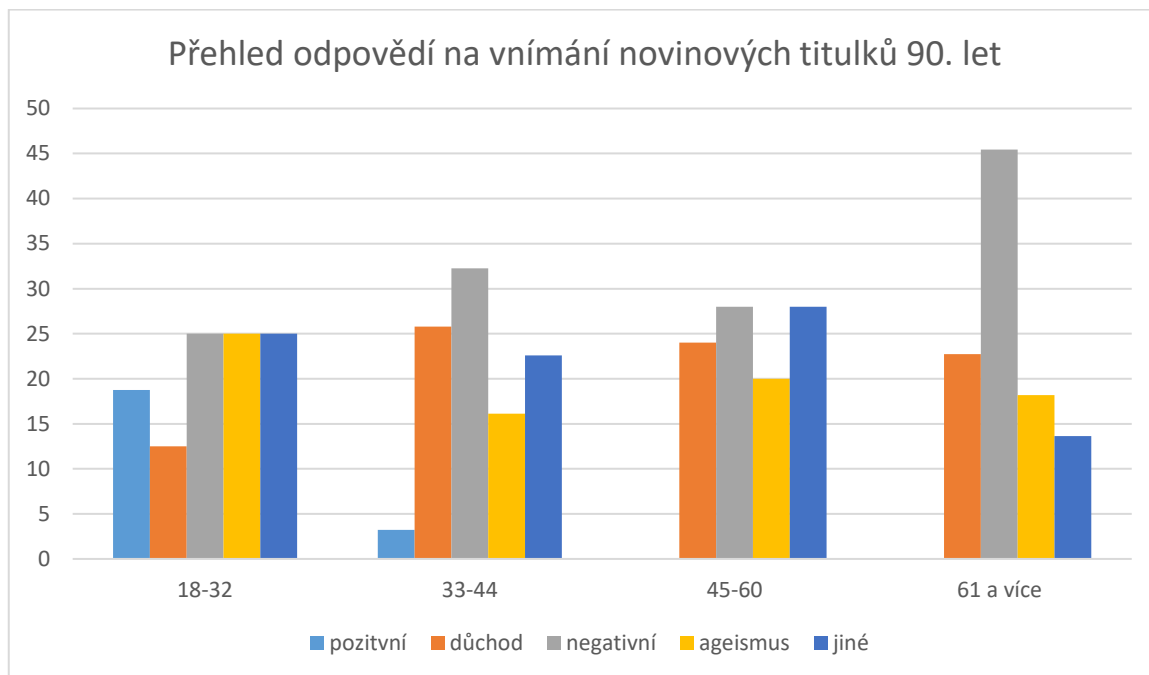
Tabulka 1 Rozdělení odpovědí – otázka č.7

Skupina	Příklady odpovědí
POZITIVNÍ	<i>boj proti diskriminaci seniorů, pozitivní prezentace* Obavy o důchodce ze strany státu atd.</i>
DŮCHOD – neutrální	<i>Důchodci bez jistot, pomoc státu, postarej se sám* PO REVOLUCI BYLA EKONOMICKÁ SITUACE DŮCHODCŮ SLOŽITĚJŠÍ* Řízená důchodová politika a závislost seniorů na ní atd.</i>
NEGATIVNÍ	<i>Že bude hůř* život na dluh* Negace* NIKOHO NEZAJÍMÁME atd.</i>
AGEISMUS	<i>senior je na okraji zájmu* důchodci jsou chudáci* Důchodci jsou často považováni za břemeno státu, hlavně mladými lidmi!!!!</i>
JINÉ	<i>nevím* finance* politické* historicky* archaické atd.</i>

Zdroj: vlastní

Následující graf znázorňuje rozložení jednotlivých typů odpovědí a závislosti na věkovou skupinu, ve které se dotazovaný nachází. Položka č.7 má přímou návaznost na dílčí otázku č.1, z tohoto důvodu jsme jednotlivé odpovědi vyfiltrovali dle výše uvedeného kritéria. Výpis veškerých odpovědí je přílohou této práce.

Graf 7 Přehled odpovědí otázka č.7

Zdroj: vlastní

Znázorněný graf nám popisuje, jak se k problematice staví jednotlivé věkové skupiny. Každou z nich jsme přepočítali na 100 %, abychom srovnávali stejné hodnoty. Nejmladší skupina respondentů 18 až 32 let (tj. 16 osob) má jako jediná výrazný podíl pozitivního náhledu na novinové titulky. Celkem 18,75 % (tj. 4 osoby) se domnívá, že zmíněné novinové titulky působí pozitivně. Jeden z respondentů uvedl, že novinové titulky vnímá „jako boj proti diskriminaci seniorů“. Jako další příklad uvádíme názor, že se jedná o „pozitivní prezentaci“. Jak už jsme uvedli je toto mínění zdaleka nejvyšší ve všech čtyřech samostatných věkových skupinách. Do kategorie důchod – neutrální jsme zařadili 12,5 % (tj. 2 osoby) odpovědí respondentů. Jako klasický příklad tohoto názoru uvádíme „obavy o důchodce ze strany státu“. Následující tři skupiny negativní, ageismus a jiné jsou v grafu zastoupeny totožnými hodnotami vždy 25 % (tj. vždy 4 osoby). Jako příklad negativního postoje k zmíněným titulkům uvádíme heslovitě „chudoba, negativně, nesoběstačný.“ Do kategorie ageismus – diskriminační vůči věku jsme zařadili například „ekonomický slabá skupina“ a také „závislost na státu“. Na závěr do skupiny jiné jsme zařadili výroky, které se nám nepodařilo specifikovat. Patří sem „neumím posoudit, jsou matoucí“ a podobně.

U druhé věkové kategorie 33 až 44 let (tj. 31 osob) jako první vnímáme výrazný propad v pozitivních odpovědích. Pouhá 3,2 % (tj. 1 osoba) uvedla, že zmíněný text evokuje „*V zájmu státu*“. My jsme tuto myšlenku zařadili do kolonky pozitivní. Ale můžeme nechat na čitateli a jeho názoru, zda by ji zařadil do jiné z uváděných skupin. Nicméně jedná se pouze o jednoho z dotazovaných – jeden názor, kterému také přidáváme důležitost, ale z celkového hlediska výrazně neovlivní výsledky tohoto zkoumání. V druhém sloupci nazvaném důchod – neutrální je oproti první věkové skupině zvýšené množství odpovědí, které jsme zařadili do této skupiny. Jedná se celkem o 25,8 % (tj. 8 osob). Jeden příklad za všechny: „*PO REVOLUCI BYLA EKONOMICKÁ SITUACE DŮCHODCŮ SLOŽITĚJŠÍ.*“ V kategorii 33 až 44 let bylo nejvíce z pěti možných negativních odpovědí celkově 25,8 % (tj. 10 osob). Jako příklady uvádíme „*negace, nejistá budoucnost, není na důchody, A bude hůř.*“ Stejně jako jsme uváděli u této věkové skupiny podstatný nárůst negativních odpovědí, musíme připustit, že zde se také jedná o jeden z nejnižších výsledků odpovědi s nádechem ageismu. Ze všech čtyř věkových skupin jsme zaznamenali nejnižší procento 16,12 % (tj. 5 osob). Jeden příklad za všechny „*výstražné, jako senior budeš chudák.*“ V posledním, pátém sloupci jiné jsme zaznamenali 22,58 % (tj. 7 osob), v tomto případě se opakovaly odpovědi typu „*finance, sliby – chyby.*“ Předposlední věková skupina 45 až 60 let je zastoupena v našem výzkumu následovně. Nezaznamenali jsme žádnou pozitivně laděnou odpověď na vybrané novinové titulky. Celkem 24 % (tj. 6 osob) uvádí odpovědi, ve kterých zmiňují seniory a důchodce následujícím způsobem „*důchodci nejsou v devadesátých letech trhákem médií*“ anebo „*situace důchodců se zhoršuje.*“ O něco více bylo negativní odpovědí. 28 % (tj. 7 osob) respondentů uvádí hesla typu „*zastrašování, katastrofa, panika*“ atd. Do kategorie ageismu jsme v této skupině zařadili výroky „*chudý v důchodu, důchodce je chudák*“ a podobně nám zodpovědělo na problematiku 20 % (tj. 5 osob). Do posledního sloupce této skupiny – jiné – jsme bohužel zařadili velké množství odpovědí celkově 28 % (tj. 7 osob). A patří sem „*nadnesené, politika.*“ atd. Jinak vnímáme odpovědi v této věkové kategorii za celkově vyrovnané. Bohužel však bez kladného slovního hodnocení, takže spíše v neutrálním až negativní (diskriminační). Nejstarší věková skupina 61 a více let totožně dle našeho zařazení neuvedla žádné pozitivní hodnocení titulků. Pět z nich celkem 22,72 % volila fráze typu „*nedostatek financí na důchody a podpory seniorům.*“ Výrazné navýšení u této věkové skupiny vnímáme u negativních názoru celkem 45,45 % (tj. 10 osob) seniorů vnímá vybrané titulky negativně. Zde se opakují například hesla typu „*smutek, zdražení, ohrožení.*“ V kategorii ageismu ve skupině 61 let a více jsou volena hesla razantnější. Jeden z názoru pro nás byl nejdůraznější

– „*nikoho nezajímáme*“ anebo také „*Důchodci jsou často považováni za břemeno státu hlavně mladými lidmi!!!*“. A jako poslední uvedeme kategorii jiné, která mezi všemi čtyřmi věkovými skupinami zde hraje prim. Do této jsme zařadili 13,63 % (tj. 3 osoby) odpovědí. Jako příklad uvádíme „*prázdná slova*“ či „*tak to bylo.*“

Pozorovaná četnost

Tabulka 2 Pozorovaná četnost otázka č.7

	Absolutní četnost	Kumulativní četnost	Relativní četnost	Kumulativní rel.četnost
Pozitivní	3	3	3,19 %	3,19 %
Neutrální	21	24	22,34 %	25,53 %
Negativní	35	59	37,23 %	62,76 %
Ageismus	14	73	14,89 %	77,65 %
Jiné	21	94	22,34 %	100 %

Zdroj: vlastní

Aritmetický průměr

Tabulka 3 Aritmetický průměr otázka č.7

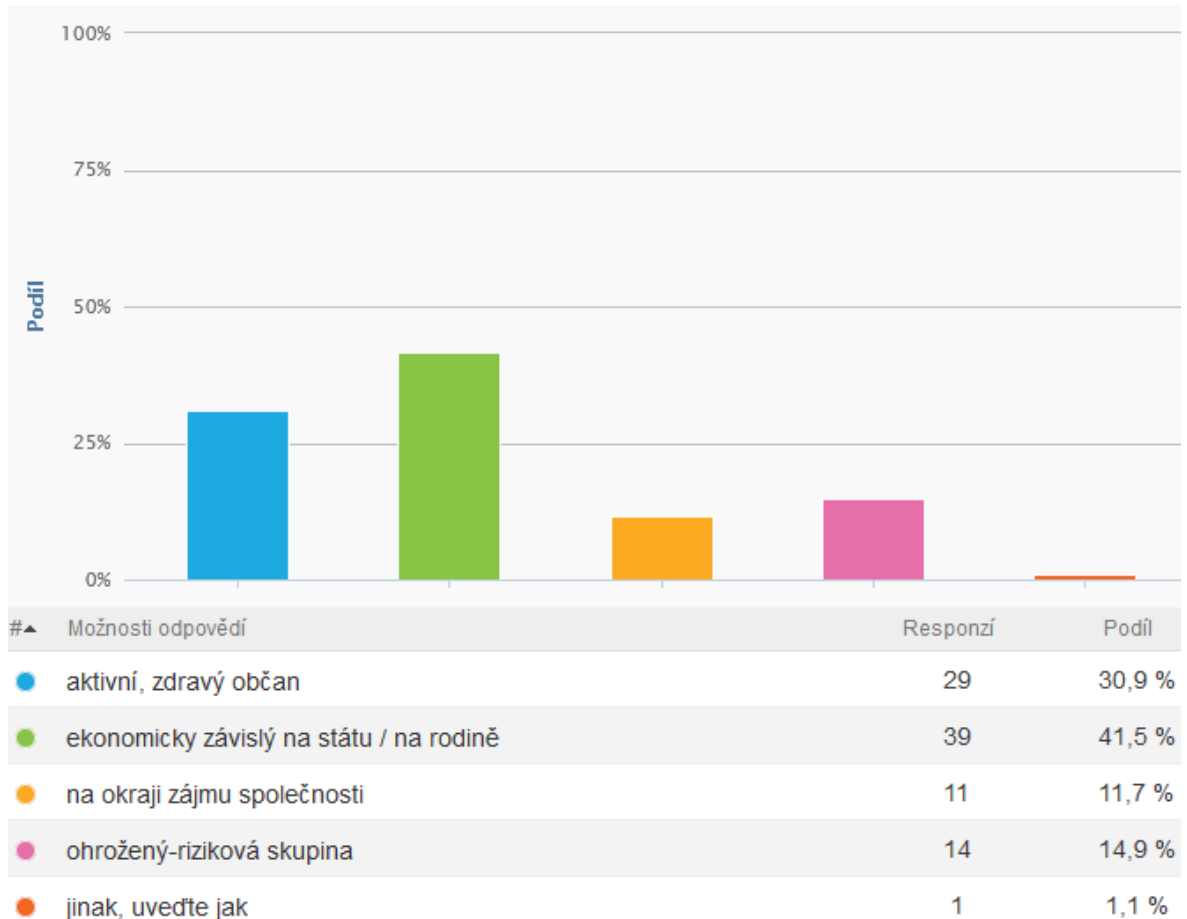
Počet respondentů	Průměr	Směrodatná odchylka	Minimum	maximum
94	18,8	22,68	3	35

Zdroj: vlastní

Provedli jsme vyhodnocení dat týkající se oblasti vnímání mediálního obrazu seniorů dle předložených novinových titulků z let 90. minulého století. Zjistili jsme, že 37,23 % respondentů spadá do kategorie, kdy na ně zmíněné novinové titulky působí negativně. Toto množství připisujeme faktu, že ve zmíněném časovém období, kdy se měnily ekonomické, politické a sociální směry, jež určovaly chod nové republiky, byli senioři prezentováni právě především v oblasti sociálně ekonomické. S odstupem času a s porovnáním současného dění v našem státu silná skupina dotazovaných zrcadlí své současné zkušenosti. Dalších 22,34 % respondentů a jejich odpovědí zahrnujeme do kategorie neutrální. Optimisticky-pozitivně vybrané novinové články hodnotilo 3,19 % respondentů, což vnímáme jako minimální. Do kategorie jiné bylo zařazeno 22,34 % respondentů. Ti odpovídali spíše popisně. Druhé nejnižší zastoupení 14,89 % byly odpovědi, jež MOS dle dotazovaných prezentují či vnímají jako diskriminační. Tato zjištěná hodnota je dle mínění výzkumníků značně vysoká. V následující tabulce č.3 vidíme, že průměrná míra odpovědí MOS dle předložených novinových titulků je $M = 18,8(SD = 22,68)$.

Otázka č.8. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích po roce 2000?

Graf 8 Otázka č.8

Zdroj: survio.com – vlastní

Na osmou položku: *Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích po roce 2000?* odpovídali respondenti následovně. Výrazná většina celkem 41,5 % (tj.39 osob) vnímala seniory jako ekonomicky závislé na státu nebo na rodině. Na druhé straně 30,9 % (tj.29 osob) uvedlo, že seniory po roce 2000 vnímali jako aktivní zdravé občany. Za ohroženou a rizikovou skupinu v tomto časovém období označilo seniory 14,9 % (tj.14 osob). Přibližně 1/9 z dotázaných přesněji 11,7 % (tj.11 osob) zvolili odpověď, která zařazovala seniory na okraji zájmu společnosti. Jedna z respondentek uvedla vlastními slovy, „že vnímala seniory jako silnou, zdravou skupinu, cestovali, sportovali, bavili se.“

Otázka č.9. Toto je jedna fotografie z médií roku 2009. Jak na Vás působí?

Obrázek 11 K otázce č.9

Zdroj: Profimedia

V 9. položce jsme dali respondentům k dispozici fotografii, která byla v médiích prezentována v roce 2009. Dotazovaní měli uvést vlastními slovy, jak na ně fotografie působí.

Jednotlivé odpovědi jsme definovali a vytřídili dle obsahu. Rozdělili jsme je na kategorie:

- pozitivní odpovědi,
- důchod – neutrální odpovědi,
- negativní odpovědi,
- ageismus,
- jiné

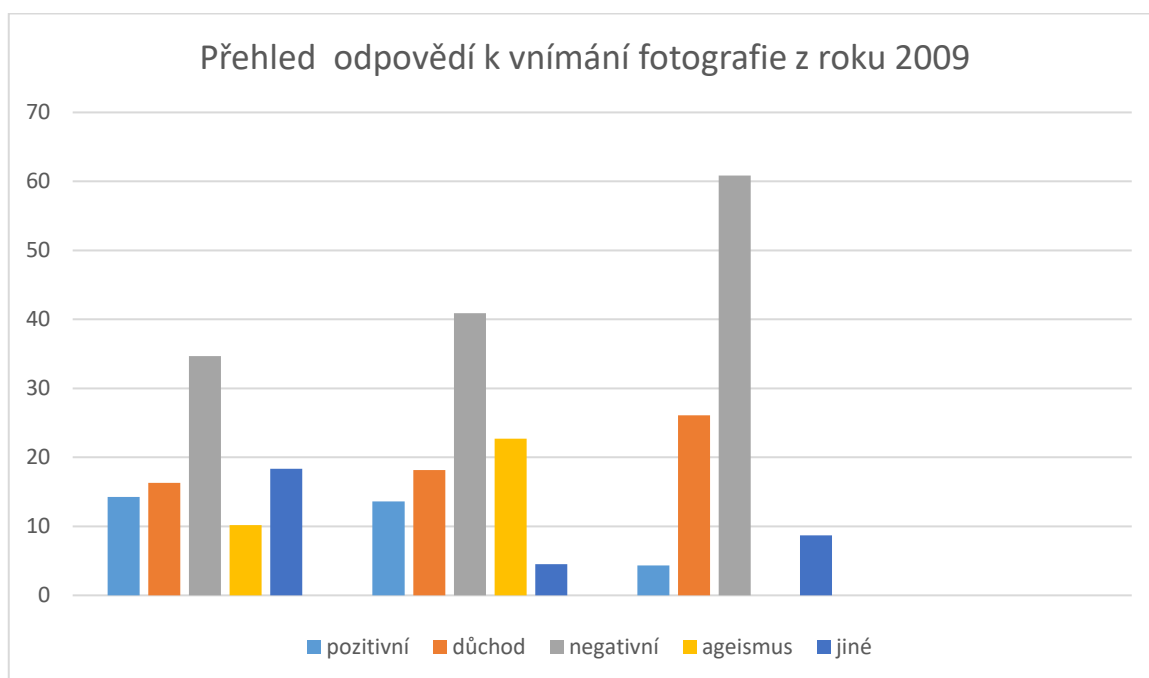
Tabulka 4 Rozdělení odpovědí k otázce č.9

Skupina	Příklady odpovědí
POZITIVNÍ	<i>Láska, pomoc* porozumění</i>
DŮCHOD – neutrální	<i>I toto je život</i>
NEGATIVNÍ	<i>Depresivně</i>
AGEISMUS	<i>Nastavená dlaň-státe postarej se</i>
JINÉ	<i>nijak</i>

Zdroj: vlastní

Následující graf znázorňuje rozložení jednotlivých typů odpovědí a závislosti na obor, ve které se dotazovaní pohybují. Položka č.9 má přímou návaznost na dílčí otázku č.2, z tohoto důvodu jsme jednotlivé odpovědi vyfiltrovali dle výše uvedeného kritéria. Výpis veškerých odpovědí je přílohou této práce.

Graf 9 Přehled odpovědí k otázce č.9

Zdroj: vlastní

Znázorněný graf nám popisuje, jak se k problematice staví respondenti v jednotlivých oblastech, ve kterých se pohybují. Každou z nich jsme přepočítali na 100 %, abychom srovnávali stejné hodnoty. První skupina sociální pedagogové (tj. 49 osob) se vyjádřila ke zmíněné fotografii následovně. Jako jediná skupina má výrazný podíl v pozitivním náhledu na zmíněnou fotografii. Celkem 14,28 % (tj. 7 osob) uvedlo svou reakci kladnou.

Jako příklad uvádíme „*láska-pomoc*laskavě*vidím v ní dlouhověkost.*“ Druhá hodnota důchod – neutrální byla zaznamenána v počtu odpovědí 16,32 % (tj. 8 osob) a vymezovaly se spíše jednoslovnými odpověďmi jako například „*stáří.*“ Výrazný nárůst vidíme ve třetí položce, kdy je fotografie vnímána spíše negativně. Až u 34,69 % (tj. 17 osob) byla typickou odpovědí kombinace „*nemoc* chudoba* osamělost* bolest.*“ Do kategorie ageismu jsme zařadili celkově 5 reakcí což činí 10,2 % odpovědí. Ve skupině sociálních pedagogů jsme zaznamenali také nejvyšší počet odpovědí, jež jsme zařadili do složky jiné celkově 18,36 % (tj. 9 osob). Příkladem je opakující se odpověď „*nevím.*“ Zaujala nás také jedna odpověď, kdy respondent uvedl, že zmíněná fotografie jí spíše evokuje 90.léta.

V kategorii pracujících v médiích (tj. 22 osob) jsou vyhodnocená data následující. Pozitivně vnímalo fotografii 13,63 % (tj. 3 osoby). Příklady odpovědí: „*Empaticky*dlouholeté láska.*“

Neutrálně fotografii okomentovalo 18,18 % (tj. 4 osob), uvádíme „*Patří to ke stáří.*“ Zdaleka nejvyšší počet odpovědí jsme zařadili do sloupce negativního náhledu. Plných 40,9 % respondentů (tj. 9 osob) reagovalo na fotografii na příklad následujícím způsobem: „*EKONOMICKÁ ZÁVISLOST*Tento obrázek působí depresivně. Znáám řadu seniorů, kteří jsou aktivní, pracují, sportují.*“ Ve skupině pracujících v médiích je i vysoký nárůst diskriminačních odpovědí. A to 22,72 % (tj. 5 osob) zodpovídali následovně: „*ekonomicky slabá skupina*ve smyslu důchodce jsou závislí na státu, co dostanou.*“ Pouhá jedna osoba, jež tvořila 4,54 % byla zařazena do kategorie jiné.

Skupina seniorů (tj. 23 osob) vnímala, oproti dvěma předchozím příslušníkům výzkumného vzorku, obrázek z trochu jiné perspektivy. Pozitivně se vyjádřila pouze jedna osoba tj. 4,34 % dotazovaných. Její názor předkládáme: „*Upracované ruce, které si zaslouží vděk za těžkou celoživotní práci!!!*“ Do neutrálních odpovědí jsme zařadili 26,08 % (tj. 6 osob). Typickou odpovědí byla „*stáří.*“ Zdaleka nejvyšší počet negativních odpovědí v poměru počtu osob ve skupině, jsme zaznamenali právě u seniorů. Plných 60,86 % (tj. 14 osob) vnímalo a uvádělo, že předložený výjev na ně působí „*Depresivně.*“ Zajímavé je, že ani jedna z reakcí těchto respondentů nebyla zařazena do možnosti ageismu. A poslední pouhé dvě odpovědi tj. 8,69 % jsme zařadili do kategorie jiné.

Pozorovaná četnost

Tabulka 5 Pozorovaná četnost k otázce č.9

	Absolutní četnost	Kumulativní četnost	Relativní četnost	Kumulativní rel. četnost
Pozitivní	11	11	11,7 %	11,7 %
Neutrální	18	29	19,14 %	30,85 %
Negativní	43	72	45,74 %	76,59 %
Ageismus	10	82	10,63 %	87,23 %
Jiné	12	94	12,76 %	100 %

Zdroj: vlastní

Aritmetický průměr

Tabulka 6 Aritmetický průměr k otázce č.9

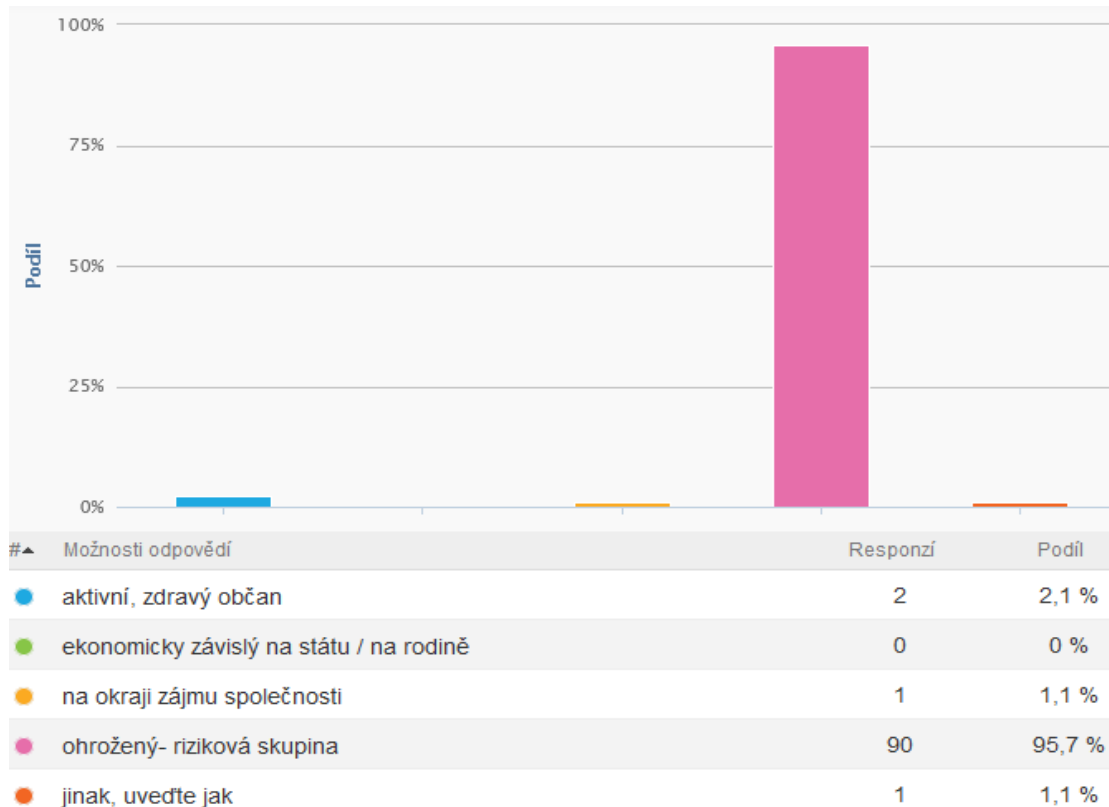
Počet respondentů	Průměr	Směrodatná odchylka	Minimum	maximum
94	18,8	26,91	10	43

Zdroj: vlastní

Dále jsme provedli vyhodnocení dat týkající se oblasti vnímání mediálního obrazu seniorů dle předložené fotografie z roku 2009 a zjistili jsme, že 45,74 % respondentů spadá do kategorie již uvádíme, že na ně zmíněná fotografie působí negativně. Toto množství připisujeme životním a profesním zkušenostem respondentů, kdy většina dotazovaných dobu po roce 2000 prožívala v produktivním věku. Dalších 19,14 % respondentů a jejich odpovědi zahrnujeme do kategorie neutrální. Optimisticky – pozitivně vybranou fotografií hodnotilo 11,07 % respondentů. Tento fakt přisuzujeme tomu, že společnost seniory vnímá jako rovné a nezbytné partnery, důležité pro chod naší společnosti. Ale žel mediální obraz, který nám bývá z pravidla prezentován, tento obrázek nezrcadlí. Do kategorie jiné bylo zařazeno 12,76 % respondentů. Ti odpovídali spíše popisně. Nejmenší zastoupení 10,63 % byly odpovědi, jež MOS dle dotazovaných prezentují či vnímají jako diskriminační. Ač jsou autoři výzkumu rádi, že je toto procento z nabízených kategorií nejnižší, vnímají je jako alarmující jev. V následující tabulce vidíme, že průměrná míra odpovědi MOS dle předložené fotografie je $M = 18,8$ ($SD = 26,91$).

Otázka č.10. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v době celosvětové pandemie Covid - 19?

Graf 10 Otázka č.10

Zdroj: survio.com - vlastní

Při zodpovídání 10. položky, jsou odpovědi na ni jednoznačné. Celkem 95,7 % (tj. 90 osob) odpovědělo, že v době celosvětové pandemie vnímají seniory jako ohroženou a rizikovou skupinu. Senior jakožto aktivní a zdravý občan je vnímán 2,1 % (tj. 2 osoby). Na okraji zájmu společnosti je vnímán 1,1 % (tj. 1 osoba). Jedna respondentka uvedla vlastními slovy: „velice jednoduše byli odsunuti do pozice ohrožených, ale i tak to jsou aktivní lidé, kteří v mezích možností chodí na procházky, zahradničí...“

Otázka č. 11. Toto je jedna fotografie z médií z roku 2020. Jak na Vás působí?

Obrázek 12 Senior 2020

Zdroj: seznam.cz

V 11. položce jsme dali respondentům k dispozici fotografii, která byla v médiích prezentována v roce 2020. Dotazovaní měli uvést vlastními slovy, jak na ně fotografie působí. Jednotlivé odpovědi jsme definovali a vytřídili dle obsahu. Rozdělili jsme je na kategorie:

- pozitivní odpovědi,
- důchod – neutrální odpovědi,
- negativní odpovědi,
- ageismus,
- jiné.

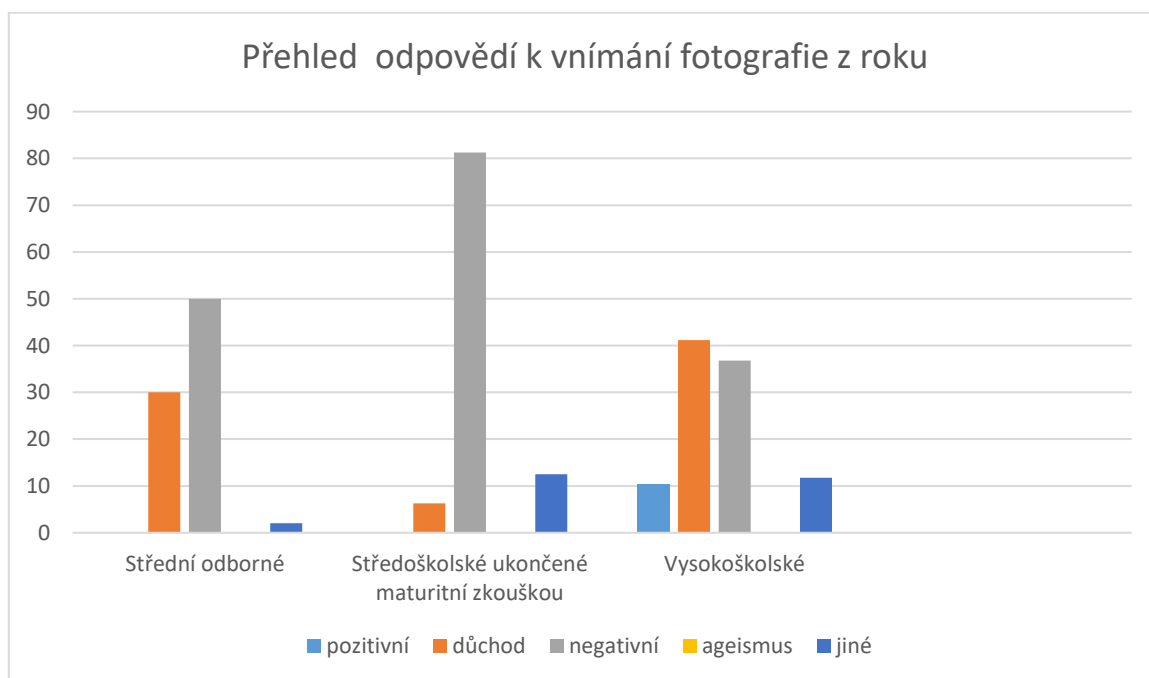
Tabulka 7 Rozdělení odpovědí k otázce č.11

Skupina	Příklady odpovědí
POZITIVNÍ	<i>Věřím, že mi to pomůže a bude lépe.</i>
DŮCHOD – neutrální	<i>Hodně starý člověk</i>
NEGATIVNÍ	<i>Senior + covid = smrt.</i>
AGEISMUS	---
JINÉ	<i>neumím posoudit</i>

Zdroj: vlastní

Následující graf znázorňuje rozložení jednotlivých typů odpovědí v závislosti na nejvyšším vzdělání, které respondenti dosáhli. Položka č.11 má přímou návaznost na dílčí otázku č.3, z tohoto důvodu jsme jednotlivé odpovědi vyfiltrovali dle výše uvedeného kritéria. Výpis veškerých odpovědí je přílohou této práce.

Graf 11 Přehled odpovědí k otázce č.11

Zdroj: vlastní

Znázorněný graf nám popisuje, jak se k problematice staví respondenti v závislosti na výši jejich ukončeného vzdělání. Každou ze skupin jsme přepočítali na 100 %, abychom srovnávali stejné hodnoty. Dotazníkovém šetření byly k dispozici čtyři možnosti výběru dosaženého vzdělání. Žádný z respondentů neuvedl, že jeho nejvyšší vzdělání je základní.

Proto jej v tomto přehledu neuvádíme. V kategorii respondentů se středním odborným vzděláním (tj. 10 osob) vidíme, že žádný z respondentů nevnímá zmíněnou fotografii pozitivně. Odpovědi 30 % z dotazovaných (tj. 3 osoby) zařadili do kategorie důchod – neutrální. Jako příklad uvádíme odpověď „*hodně starý člověk*.“ Nejvyšší nárůst vidíme v kategorii negativní. Padesát procent (tj. 5 osob) uvedlo dopovědi typu „*beznaděj*“ či „*starost*.“ V posledním sloupci – jiné - jsou uvedeny respondenti 20 % (tj. 2 osoby), kteří zodpověděli „*pomoc*.“

U kategorie respondentů se středním vzděláním ukončené maturitní zkouškou (tj. 16 osob) jsme totožně jako u první skupiny nezaznamenali pozitivní reakce. Do skupiny neutrální byl zařazen pouze jeden respondent, který tvořil 6,25 % celkem. Vysoký nárůst vnímáme u negativních odpovědí. Zde se jedná o 81,25 % (tj. 13 osob), kdy respondenti volili odpovědi typu „*žádné světlo na konci tunelu*“, „*beznaděj*“, „*depresivně*.“ Ani tahle skupina, stejně jako předchozí, ve svých tvrzeních nevolila hodnocení, jež bychom zařadili do kategorie ageismu. Pouhých 12,5 % (tj. 2 osoby) odpovědi jsme zařadili do kategorie jiné jako typickou uvádíme „*rouška*.“

Nejobsáhlejší skupina respondentů s vysokoškolským vzděláním (tj. 68 osob) vnímala přiloženou fotografii následovně. Jako jediní přidávají i pozitivní náhled na tuto fotografii. Celkem 10,29 % (tj. 7 osob) jí rozklíčovalo například tímto způsobem: „*Věřím, že mi to pomůže a bude lépe*.“ Téměř dvojnásobné hodnoty dosáhla kategorie důchod – neutrální 41,17 % (tj. 29 osob) odpovědí jsme zařadili právě sem. Příklade je: „*většina seniorů převzala tuto roli*.“ O něco méně, přesněji 36,76 % (tj. 26 osob) vnímala fotografii negativně. „*Senior + covid = smrt*.“ Obdobně jako u předchozích dvou skupin, ani zde jsme nezaznamenali odpovědi s nádechem diskriminace. A v neposlední řadě 11,76 % (tj. 8 osob) odpovědi jsme zařadili do kategorie jiné. Uvádíme příklad „*covid - 19*“ nebo „*Babiši stop*.“

Pozorovaná četnost

Tabulka 8 Pozorovaná četnost k otázce č.11

	Absolutní četnost	Kumulativní četnost	Relativní četnost	Kumulativní rel. četnost
Pozitivní	7	7	7,44 %	7,44 %
Neutrální	32	39	34,04 %	41,48 %
Negativní	43	82	45,74 %	87,23 %
Ageismus	0	82	0 %	87,23 %
Jiné	12	94	12,76 %	100 %

Zdroj: vlastní

Aritmetický průměr

Tabulka 9 Aritmetický průměr k otázce č.11

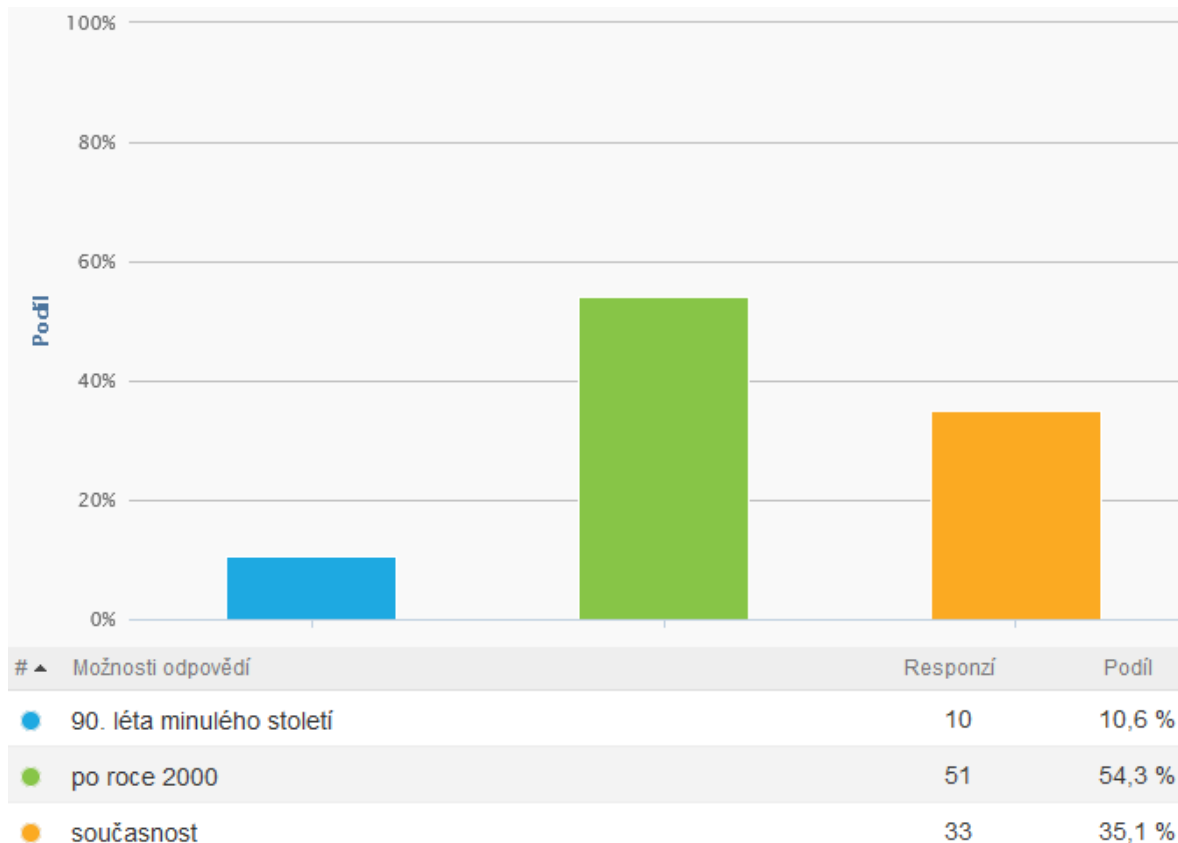
Počet respondentů	Průměr	Směrodatná odchylka	Minimum	Maximum
94	18,8	36,03	0	43

Zdroj: vlastní

Dále jsme provedli vyhodnocení dat týkající se oblasti vnímání mediálního obrazu seniorů dle předložené fotografie z roku 2020 a zjistili jsme, že 45,74 % respondentů spadá do kategorie, již uvádíme, že na ně zmíněná fotografie působí negativně. Toto množství připisujeme současné epidemiologické situaci na území České republiky. Dalších 34,04 % respondentů a jejich odpovědí zahrnujeme do kategorie neutrální. Optimisticky – pozitivně vybranou fotografii hodnotilo 7,44 % respondentů. Tento fakt přisuzujeme tomu, že společnost věří v ochranu seniorů a dodržování bezpečnostních pravidel, která tuto skupinu chrání. Do kategorie jiné bylo zařazeno 12,76 % respondentů. Ti odpovídali spíše popisně nastavení doby. Autoři výzkumu kvitují, že do kategorie ageismu nebyl zařazen ani jeden slovní výstup dotazovaných. V následující tabulce vidíme, že průměrná míra odpovědí MOS dle předložené fotografie je $M = 18,8$ ($SD = 36,03$).

Otázka č.12. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli senioři prezentováni tímto typem fotografií?

Graf 12 Otázka č.12

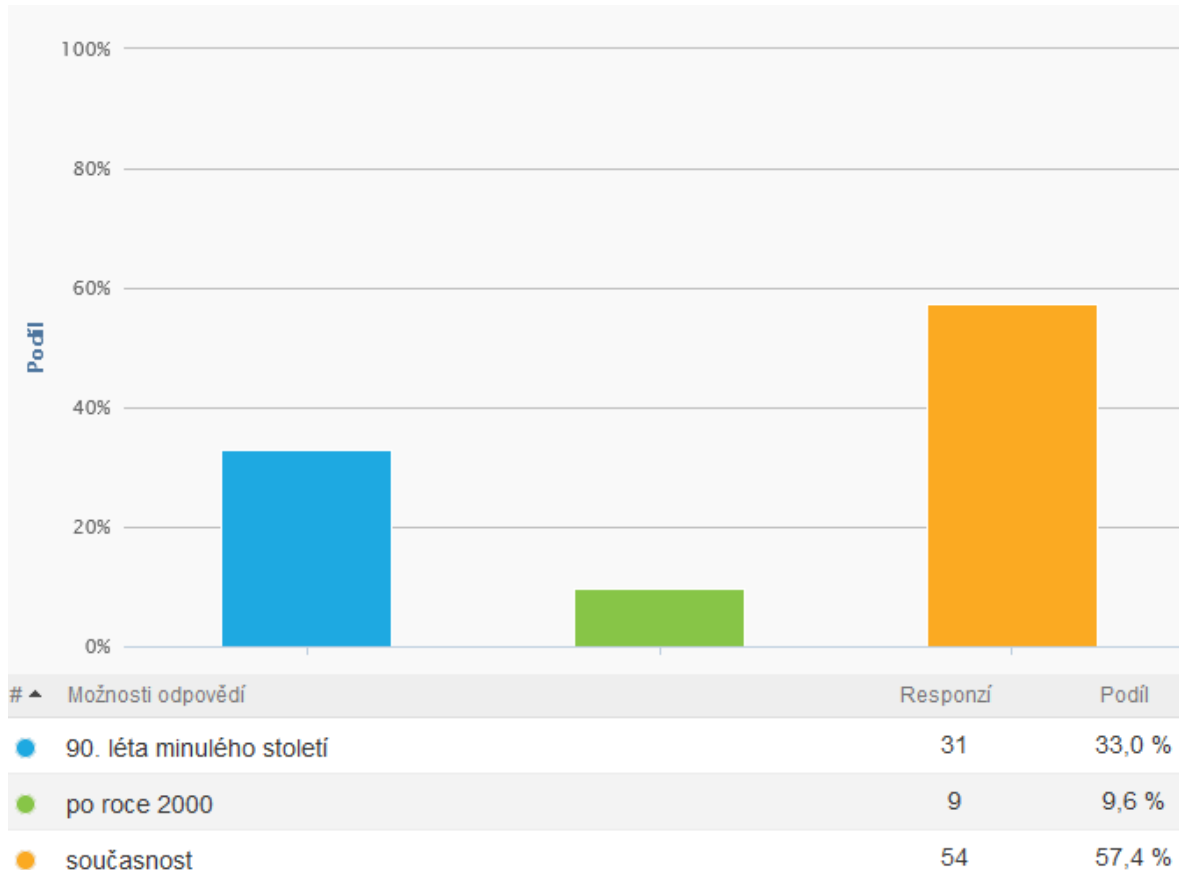

Zdroj: Survio.com – vlastní

Výsledky dotazníkového šetření u položky číslo 12. Na fotografii jsou zachyceny seniorky ve sportovním oblečení při sportovní činnosti. Respondenti uvádí, že dle jejich názoru se jedná o fotografii z 90.let minulého století v 10,6 % (tj. 10 osob). Dotázaných, kterým uvedená fotografie evokovala spíše seniory po roce 2000 bylo 54,3 % (tj. 51 osob). Zbývajících 35,1 % (tj. 33 osob) uvedlo, že fotografie znázorňuje spíše současné seniory.

Otázka č.13. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli seniori prezentováni tímto typem fotografií?

Graf 13 Otázka č.13

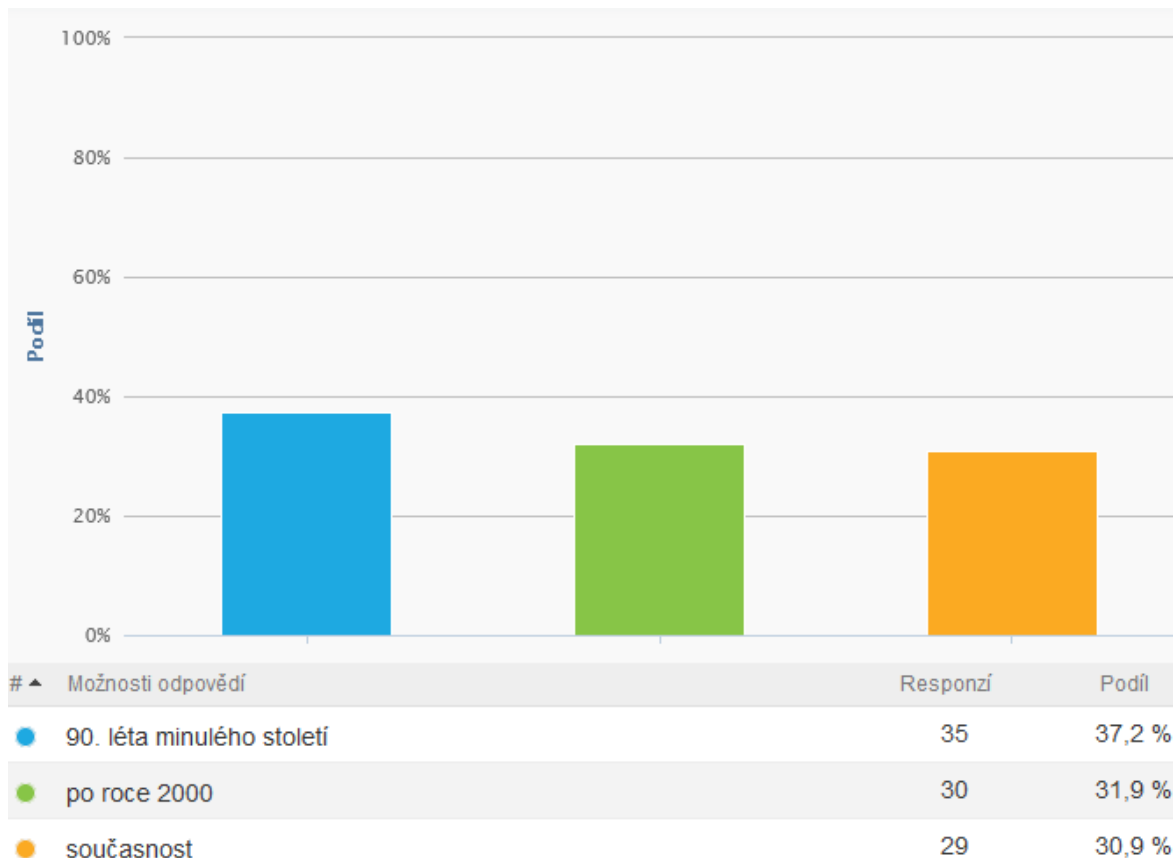

Zdroj: survio.com - vlastní

Položka číslo 13. se také dotazuje na vnímání fotografie a zařazení do určitého časového období. Na snímku je zachycena seniorka vyššího věku ležící na lůžku. Zmíněnou fotografii do let 90. minulého století zařadilo 33 % (tj. 31 osob). Po roce 2000 byl tímto typem fotografie prezentován senior pro 9,6 % (tj. 9 osob). Největší podíl na fotografii byl zařazen 57,4 % (tj. 54 osob) do aktuální doby, protože u respondentů silně evokovala současný epidemický stav v ČR i ve světě.

Otázka č.14. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli senioři prezentováni tímto typem fotografií?

Graf 14 Otázka 14

Zdroj: survio.com – vlastní

Závěrečná položka číslo 14. Na snímku je znázorněna seniorka sedící v křesle při četbě knihy. Tento typ fotografie rozdělil respondenty na přibližně stejné skupiny. Do 90.let minulého století by tento typ fotografie zařadilo 37,2 % (tj. 35 osob). Spíše jako seniora mediálně prezentovaného po roce 2000 zvolilo zmíněnou fotografii 31,9 % (tj. 30 osob). Současného seniora s uvedenou fotografií ztotožňují 30,9 % (tj. 29 osob). Souhrnně můžeme tedy říct, že respondenti si obdobně dovedou představit seniora ve všech časových etapách.

5.1 Ověření hypotéz

V úvodu praktické části jsme stanovili hypotézy, které se pokusíme ověřit díky vyhodnocení odpovědí od respondentů, kteří odpověděli na otázky v dotazníkovém šetření. Analýzou jednotlivých položek dotazníku jsme získali potřebné údaje. Pomocí kterých můžeme odpovědět na jednotlivé dílčí výzkumné otázky, a tím dosáhnout i stanoveného cíle této diplomové práce. Zároveň ke každé výzkumné otázce budeme ověřovat stanovenou hypotézu.

5.1.1 Ověření hypotézy č.1

DO1: Jak je vnímán MOS v letech po revoluci v roce 1989?

H1: Předpokládáme, že existuje souvislost vnímán MOS v letech po revoluci v roce 1989 mezi osobami v kontextu věku.

H₀1: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu věku.

Ha1: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu věku.

K ověření této hypotézy jsme využili otázku č. 1 „věková skupina“ a otázku č. 6 „prezentace v 90. letech“. Celkem odpovědělo 94 respondentů. Hypotézu budeme ověřovat pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku. Tento test můžeme použít v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy (Chráška, 2016, s. 69).

Tabulka 10 Kontingenční tabulka H1

	A	B	C	D	E	Σ
18–32	5	8	2	1	0	16
O	(3,4)	(5,44)	(6,12)	(0,68)	(0,34)	
x ²	0,752	1,204	2,772	0,150	0,323	
33–44	7	10	12	1	1	31
O	(6,59)	(10,55)	(11,87)	(1,31)	(0,65)	
x ²	0,024	0,028	0,0013	0,068	0,184	
45–60	3	11	10	1	0	25
O	(5,31)	(8,51)	(9,57)	(1,06)	(0,53)	
x ²	1,003	0,728	0,018	0,0033	0,528	
Více jak 61	5	3	12	1	1	22
O	(4,68)	(7,48)	(8,42)	(0,93)	(0,46)	
x ²	0,021	2,694	1,517	0,0052	0,63	
Σ	20	32	36	4	2	94

Zdroj: vlastní

Legenda: A – aktivní zdravý občan, B – ekonomicky závislý na státu / na rodině, C – na okraji zájmu společnosti, D – ohrožená – riziková skupina, E – jinak, uveďte jak

Postup při výpočtu

Získané údaje jsme zapsali do kontingenční tabulky a pro každé pole kontingenční tabulky jsme vypočítali očekávané četnosti (údaj v kulaté závorce). Podle vzorce: $(P-O)^2/O$, kde jsme vypočítali χ^2 . Testované kritérium χ^2 jsme vypočítali jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Pro posouzení vypočítané hodnoty χ^2 je potřeba určit počet stupňů volnosti tabulky (f), který jsme vypočítali podle vzorce $f = (r-1) * (s-1)$. Kde r = počet řádků v kontingenční tabulce a s = počet sloupců v kontingenční tabulce (Chráska, 2016, s. 70–71).

Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti 0,05.

$$\chi^2 = 12,6538$$

$$\text{stupeň volnosti } f = (4-1) * (5-1)$$

$$f = 12$$

$$\chi^2_{0,05}(12) = 21,026$$

$$\text{Vypočítaná hodnota: } \chi^2_{0,05}(12) = 21,026 > 12,6538$$

Vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto zamítáme alternativní hypotézu a nezamítáme nulovou hypotézu.

Znamená to tedy, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a vnímán MOS v letech po revoluci v roce 1989.

5.1.2 Ověření hypotézy č.2

DO2: Jak je vnímán MOS po roce 2000?

H2: Předpokládáme, že existuje souvislost vnímán v MOS po roce 2000 mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

H₀2: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl v MOS mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

Ha2: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl v MOS mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

K ověření této hypotézy jsme využili otázku č. 2 „v jaké oblasti se pohybujete“ a otázku č. 8 „prezentace po roce 2000“. Celkem odpovědělo 94 respondentů. Hypotézu budeme ověřovat pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 11 Kontingenční tabulka H2

	A	B	C	D	E	Σ
Sociální pedagog	16	19	5	9	0	
O	(15,117)	(20,329)	(5,734)	(7,297)	(0,521)	49
χ^2	0,0515	0,0868	0,093	0,397	0,521	
Pracující v médiích	7	9	2	3	1	
O	(6,787)	(9,127)	(2,574)	(3,276)	(0,234)	22
χ^2	0,0066	0,017	0,128	0,0231	0,234	
Senior	6	11	4	2	0	
O	(7,095)	(9,542)	(2,691)	(3,425)	(0,244)	23
χ^2	0,1689	0,472	0,6367	0,59	0,244	
Σ	29	39	11	14	1	94

Zdroj: vlastní

Legenda: A – aktivní zdravý občan, B – ekonomicky závislý na státu / na rodině, C - na okraji zájmu společnosti, D – ohrožená – riziková skupina, E – jinak, uveďte jak

Postup při výpočtu jsme zvolili obdobný jako u hypotézy první.

Získané údaje jsme zapsali do kontingenční tabulky a pro každé pole kontingenční tabulky jsme vypočítali očekávané četnosti (údaj v kulaté závorce). Podle vzorce: $(P-O)^2/O$, kde jsme vypočítali χ^2 . Testované kritérium χ^2 jsme vypočítali jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Pro posouzení vypočítané hodnoty χ^2 je potřeba určit počet stupňů volnosti tabulky (f), který jsme vypočítali podle vzorce $f = (r-1) * (s-1)$. Kde r = počet řádků v kontingenční tabulce a s = počet sloupců v kontingenční tabulce (Chráška, 2016, s. 70–71). Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti 0,05.

$$\chi^2 = 3,6696$$

$$\text{stupeň volnosti } f = (3-1) * (5-1)$$

$$f = 10$$

$$\chi^2_{0,05} (10) = 18,307$$

$$\chi^2_{0,05} (10) = 18,307 > 3,6696$$

Vypočítaná hodnota je nižší než kritická hodnota, a proto zamítáme alternativní hypotézu a nezamítáme nulovou hypotézu.

Znamená to tedy, že neexistuje statisticky významná souvislost vnímání MOS po roce 2000 mezi osobami v kontextu oborového zaměření.

5.1.3 Ověření hypotézy č.3

DO3: Jak je vnímán MOS v době celosvětové pandemie Covid - 19

H3: Předpokládáme, že neexistuje rozdíl ve vnímání MOS v době celosvětové pandemie Covid - 19 mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

H₀3: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

Ha3: Předpokládáme, že existuje statisticky významný rozdíl MOS mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

K ověření této hypotézy jsme využili otázku č.4 „nejvyšší vzdělání“ a otázku č.10 „prezentace v době celosvětové pandemie“. Celkem odpovědělo 94 respondentů. Hypotézu budeme ověřovat pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 12 Kontingenční tabulka H3

	A	B	C	D	E	Σ
Základní	0	0	0	0	0	0
O	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	
x²	0	0	0	0	0	
Střední odborné	0	0	0	10	0	10
O	(0)	(0)	(0,106)	(9,574)	(0,106)	
x²	0	0	0,106	0,0189	0,106	
Středoškolské ukončené maturitní zkouškou	1	0	0	15	0	
O	(0,34)	(0)	(0,17)	(15,319)	(0,17)	16
x²	1,2811	0	0,164	0,0066	0,164	
Vysokoškolské	1	0	1	65	1	68
O	(1,44)	(0)	(0,723)	(65,106)	(0,723)	
x²	0,138	0	0,106	1,7258	0,106	
Σ	2	0	1	90	1	94

Zdroj: Vlastní

Legenda: A – aktivní zdravý občan, B – ekonomicky závislý na státu / na rodině, C - na okraji zájmu společnosti, D – ohrožená – riziková skupina, E – jinak, uveďte jak

Postup při výpočtu jsme zvolili obdobný jako u hypotézy první a druhé.

Získané údaje jsme zapsali do kontingenční tabulky a pro každé pole kontingenční tabulky jsme vypočítali očekávané četnosti (údaj v kulaté závorce). Podle vzorce: $(P-O)^2/O$, kde jsme vypočítali x^2 . Testované kritérium x^2 jsme vypočítali jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Pro posouzení vypočítané hodnoty x^2 je potřeba určit počet stupňů volnosti tabulky (f), který jsme vypočítali podle vzorce $f = (r-1) * (s-1)$. Kde r = počet řádků v kontingenční tabulce a s = počet sloupců v kontingenční tabulce (Chráška, 2016, s. 70–71). Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti 0,05.

$$x^2=3,9224$$

$$\text{stupeň volnosti } f = (4-1) * (5-1)$$

$$f = 15$$

$$x^2_{0,05} (15) = 24,996$$

$$x^2_{0,05} (15) = 24,996 > 3,9224$$

Vypočítaná hodnota x^2 je menší než kritická hodnota, proto přijímáme nulovou hypotézu.

Znamená to tedy, že neexistuje statisticky významná souvislost vnímání MOS v době celosvětové pandemie Covid - 19 mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání.

5.1.4 Ověření hypotézy č.4

DO4: Které z médií je vnímáno respondenty jako šířitel obrazu seniorů?

H4: Předpokládáme, že neexistuje souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

H₀4: Předpokládáme, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

H_a4: Předpokládáme, že existuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

K ověření této hypotézy jsme využili otázku č.1 „věková skupina“ a otázku č.5 „podíl na mediálním obrazu“. Celkem odpovědělo 94 respondentů. Hypotézu budeme ověřovat pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka 13 Kontingenční tabulka H4

	Televize	Tisk	Internet	Rozhlas	Σ
18–32	10	2	4	0	16
O	(11,23)	(1,02)	(3,06)	(0,68)	
x²	0,134	0,941	0,288	0,68	
33–44	23	1	7	1	31
O	(21,76)	(1,978)	(5,936)	(1,319)	
x²	0,07	0,483	0,19	0,077	
45–60	17	1	5	2	
O	(17,553)	(1,595)	(4,78)	(1,063)	
x²	0,017	0,221	0,056	0,825	25
Více jak 61 let	16	2	2	2	22
O	(15,446)	(1,404)	(4,212)	(0,936)	
x²	0,0199	0,253	1,161	1,209	
Σ	66	6	18	4	94

Zdroj: vlastní

Postup při výpočtu je totožný jako u předchozích hypotéz.

Získané údaje jsme zapsali do kontingenční tabulky a pro každé pole kontingenční tabulky jsme vypočítali očekávané četnosti (údaj v kulaté závorce). Podle vzorce: $(P-O)^2/O$, kde jsme vypočítali x^2 . Testované kritérium x^2 jsme vypočítali jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Pro posouzení vypočítané hodnoty x^2 je potřeba určit počet stupňů volnosti tabulky (f), který jsme vypočítali podle vzorce $f = (r-1) * (s-1)$. Kde r = počet řádků v kontingenční tabulce a s = počet sloupců v kontingenční tabulce (Chráška, 2016, s. 70–71).

Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti 0,05.

$$x^2=6,6249$$

$$\text{stupeň volnosti } f = (4-1) * (4-1)$$

$$f = 9$$

$$x^2_{0,05} (9) = 16,919$$

$$x^2_{0,05} (9) = 16,919 > 6,6249$$

Vypočítaná hodnota x^2 je menší než kritická hodnota, proto přijímáme nulovou hypotézu.

Znamená to tedy, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS.

5.2 Shrnutí výzkumu

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaké proměny jsou ve vnímání mediálního obrazu seniorů v určitých časových pásmech. Zaměřili jsme se na dobu porevoluční, respektive 90. léta 20. století, dále na dobu po roce 2000 a v neposlední řadě na současnost – dobu celosvětové pandemie covid - 19.

Naší snahou bylo zachytit, jak jednotliví lidé ze svého pohledu vnímají prezentaci seniorů. Jak bylo řečeno, zaměřili jsme se na tři období, které se od sebe liší po stránce ekonomické, politické a jiné.

Praktická část diplomové práce se zabývala kvantitativním výzkumem. Data byla získána za pomoci dotazníkového šetření. Následně tato data byla převedena do názorné podoby prostřednictvím grafů a byla doplněna interpretací těchto dat.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 94 osob. Všechny osoby splňovaly naše dvě hlavní kritéria, které byly podmínkou pro účast v našem šetření. A to věk více než 18 let a oblast, ve které se respondenti pohybují (sociální pedagog, media, senior). Nejvíce respondentů 52,1 % jsme získali z oblasti sociální pedagogiky. Seniori tvořili 24,5 % a pracující v médiích 23,4 % osob.

Analýza dat získaných dotazníkovým šetřením a jejich následné převedení do názorné podoby zobrazení v grafu nám zcela jasně ukázala, že jednotlivé skupiny vnímají mediální obraz rozličně, a to v návaznosti na věk, vzdělání a oblast, ve které se pohybují.

Verifikace hypotéz byly provedeny za podpory tabulek, které překládaly získaná data do přehledné formy umožňující výpočty statistických operací. Na základě vztahů byla pro výpočty zvolena kontingenční tabulka. Námi provedené analýzy dat a výpočty testovaných hypotéz ukázaly zjištění, která mají následující výsledky.

U první hypotézy H1 jsme zjistili, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi věkem respondentů a vnímáním MOS v letech po revoluci v roce 1989, a proto jsme **přijali nulovou hypotézu**.

U druhé hypotézy H2 jsme zjistili, že neexistuje statisticky významná souvislost vnímání MOS po roce 2000 mezi osobami v kontextu oborového zaměření, a proto jsme **přijali nulovou hypotézu**.

U třetí hypotézy H3 jsme zjistili, že neexistuje statisticky významná souvislost vnímání MOS v době celosvětové pandemie Covid - 19 mezi osobami v kontextu dosaženého stupně vzdělání, a proto jsme **přijali nulovou hypotézu**.

U čtvrté hypotézy H4 jsme zjistili, že neexistuje statisticky významná souvislost mezi osobami v kontextu věku a volbou média coby šířitele MOS, a proto jsme **přijali nulovou hypotézu**.

6 DISKUZE

Námi zvolená problematika je v posledních několika letech stále častěji zkoumána a prezentována. Nicméně každý z autorů, který se problematikou MOS zabýval, stejně jako my, směřoval svůj výzkum s jemnými odlišnostmi jiným, specifickým směrem. Někteří z výzkumníků se zaměřili jen na popis MOS bez zjišťování názorů respondentů. Proto jsme hledali u českých a zahraničních výzkumů alespoň společné prvky, jež nás spojovaly. Zaměřili jsme se na studie, které přispěly k našemu výzkumu nějakou dílčí částí. Převážná většina podkladů byla vybrána u tuzemských autorů, a to z důvodu stejného kulturního vzorce, sociálního, demografického, a především i totožného mediálního spektra. I když jsme se nechali inspirovat svými předchůdci, nedosáhli jsme zcela totožných výsledků, a to z toho důvodu, že jsme neměli stejný vzorek dat a kurz výzkumných otázek směřoval k jiným hodnotám. Náš výzkum nám potvrdil, že existují rozdíly ve vnímání seniorů ve vybraném období na přelomu 20. a 21. století. V 90. letech byla prezentace seniorů vnímána jako okrajová, bez zájmu společnosti. Seniori byli též vnímáni jako ekonomicky závislí na státu či rodině. Uvedený obraz byl přijímán s určitým procentem ageismu. Po roce 2000 se mediální obraz do jisté míry mění. Seniori jsou stále vnímáni jako ekonomicky závislí, ale také jako aktivní a zdraví občané. Samotná prezentace seniorů v médiích není příliš lichotivá. Posledním zkoumaným obdobím byl aktuální stav v době pandemie covid – 19. Seniori jsou z médií vnímáni jako ohrožená skupina.

Naše zkoumání probíhalo v době pandemie covid - 19 což vnímáme jako největší odlišnost od všech ostatních studií. Nicméně vnímáme také to, že základní vzorek měl jinou strukturu než u ostatních badatelů. Měli jsme jiné množství a kvalitu respondentů. Naši respondenti, ač Češi stejně jako u ostatních badatelů, měli dozajista jiné životní zkušenosti, společenské a kulturní vnímání. V neposlední řadě si uvědomujeme, že jsme vycházeli i z jiných znalostí a představ o tématu. Z českých autorů nás především zaujala práce socioložky Mgr. Lucie Vidovičové Ph.D. a Mgr. Renáty Sedlákové Ph.D., které se i se svými kolegy tématu seniorů, stárnutí, ageismu a mediálnímu obrazu věnují soustavně již několik let. V jedné ze svých prací porovnávaly 1000 kusů fotografií s tematikou seniorů, které byly vydány v českém tisku. Ve své studii z roku 2005 mimo jiné uvádí, že pokud se o seniorech mluví v českých médiích, tak převažují především zprávy, kdy jsou popisováni zejména jako ekonomický a sociální problém. V naší práci se potvrdila ekonomická závislost seniorů. A především takto vnímali naši respondenti MOS na přelomu tisíciletí. Autorky dále svou studii rozvádí výčtem řady témat, kde seniori figurují, jako oběti trestných činů a katastrof a podobně.

Vzhledem k aktuálnímu dění nás zaujala studie věnovaná ageismu na tweetu. Barrett, A.E., Michael, C svou práci věnovali právě zkoumání ageismu na této sociální síti. Podnětem pro ně byl výrok guvernéra Dana Patrika, který už 23.3.2020 prohlásil „*že starší dospělí by měli obětovat své životy, pokud to zmírní ekonomické škody pandemie na mladších lidech.*“ Vědci se následně soustředili na reakce tweetů a zjistili, že 90 % se postavilo proti ageismu. V našem výzkumu se také vyskytovaly výroky se znaky ageismu. Nikdy však nehraničily s útoky na lidské životy jako u výroku guvernéra Dana Patrika. Nutno podotknout, že v době pandemie se tyto diskriminační výroky nevyskytovaly vůbec. V roce 2018 prezentoval svůj výzkum Jan Lorman. Autor se ve své práci soustředil na vybrané tiskoviny, televizní stanice a rozhlasové kanály. Lorman zjišťoval, jak často vybraná média prezentují starší osoby. Zároveň se soustředil na způsob, kterým byl senior v médiích prezentován. Uvedl, že převažuje ve spojení se seniory slovní obrat typu podvod, krádež, násilí, vražda, pokus o vraždu, týrání, vydírání a ostatní. Naše bádání se nezabývalo takto podrobným popisem, nicméně výzkum Lormana nám sloužil jako jeden ze zdrojů a podkladů k práci. Autora uvádíme i z toho důvodu, že naše výzkumy dělí velice krátké časové období, ale i přes to se naše práce liší diametrálně jinými výsledky, které připisujeme pandemickému stavu. Mezi další zajímavé studie, které vyšly v nedávné době řadíme práce Bc. Kateřiny Kropáčové (2009), Bc. Renáty Skálové (2012), Bc. Anny Petrželkové (2017) a Bc. Dagmar Ježkové (2019). Pro naši diplomovou práci byly přínosné především po teoretické části. Autorky se převážně soustředily na popis mediálního obrazu v periodikách různých typů. Praktická část se opět ubírala jiným směrem.

V čem vnímáme rezervy naší práce? Bohužel jsme z technických důvodů nebyli schopni nabídnout respondentům v dotazníkovém šetření ukázkou MOS prezentovaného televizními stanicemi. Uvědomujeme si, že právě televizní vysílání a televize jako taková byla zvolena jako největší šířitel MOS, a že jsme nezmapovali tuto oblast. Nenabídli jsme tak k posouzení zprávy a zejména jejich skryté významy. Dále jako další nedostatek naší práce vnímáme, že některé kategorie témat byly definovány striktně, a naopak jiné byly definovány velice široce a možná s nejasnými hranicemi.

Co by se stalo, kdybychom na začátku našeho výzkumu měli ty stejné zkušenosti, znalosti a představy jako máme nyní při celkovém vyhodnocování? Pravděpodobně bychom se zaměřili na všechna média, jak tradiční, tak i ta netradiční. Bylo by jistě zajímavé zkoumat proměny MOS na všech těchto polích.

ZÁVĚR

„Reportéři a editoři by se měli učit o problémech starších a nacházet způsoby, jak o nich informovat“ (Buchholz, Bynum, 1982, s. 87).

V závěru bychom rádi shrnuli naši diplomovou práci a zrekapitulovali podstatné informace. Pro uvedení do problematiky jsme v teoretické části přiblížili témata týkající se seniorů, stáří, stereotypů a médií. Nejprve jsme se zabývali samotnými seniory, vymezili věkové klasifikace, zmínili jsme náhledy na charakteristiky seniorů a také témata spojená se seniorským věkem a ageismem. Následně jsme se zaměřili na popis, charakteristiku a funkce médií. A na závěr teoretické části jsme věnovali jednu kapitolu hrubému popisu časových období, ve kterých jsme chtěli zkoumat MOS. Nastínili jsme dobu porevoluční a přelomové období 20. a 21. století. Velkou část jsme věnovali popisu aktuálního (2020-2021) dění pandemie covid-19 v ČR.

V druhé části práce, tedy v praktické, jsme popsali průběh a výsledky výzkumného šetření, které nám pomohly k dosažení cíle. Celkově z našeho výzkumu vyplývá, že mediální prezentace seniorů nepůsobí na veřejnost pozitivně. Senioři byli vnímáni jako závislí na státu či na pomoci rodiny v 90. letech minulého století. Tento negativní názor však vyrovnává jistá skupina respondentů, kteří vnímali MOS z uvedené doby pro ekonomicky. Nemyslíme tím, že by veřejnost negativně vnímala seniory jako takové, ale spíše jsme pocítovali jistý stereotyp v prezentaci témat spojených se seniorským věkem. Ve zkoumání přelomu doby po roce 2000 respondenti uvedli, že ne vždy jsou mediální obrazy pravdivé, a ne vždy s nimi souhlasí. Opakovaly se názory, kdy byli starší dospělí vnímáni jako aktivní lidé, lidé moudří, laskaví, ale také bezmocní či na okraji zájmu společnosti. Reflexe stárnutí v médiích je vnímána jako špatná. Média v této oblasti pracují nedostatečně. Třetí období, jež odráželo jistý obraz seniorů v našem zkoumání, byla takzvaná doba covidová. Aktuálně se utváří přesvědčení, že starší životy mají svou hodnotu. Ano, prvotní je zdraví jedince a celé společnosti. Připomeňme si poznámku socioložky Vidovičové, která již květnu loňského roku (2020) uvedla *„Současným extrémně ochranným přístupem v době koronavirové způsobíme seniorům škody na duši.“* (Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/lucie-vidovicova-senori-koronavirus.A200522_173609_domaci_jum). Bohužel pro nás a především seniory tento text zapadl v záplavě jiných informací, které proudily a proudí z médií a právě se snažily až nadměrně chránit seniory.

Výsledky této práce ukazují, že MOS se změnil, stejně tak se změnilo vnímání seniorů společností. Důležité je mít však stále na zřeteli, že média neustále konstruují nějakou realitu. Nebezpečným pak může být, když lidé přijímají za realitu pouze to, co vidí v médiích. Především senioři bývají často onou skupinou, o které je referováno určitým stereo-typizujícím jazykem. Pro naši českou společnost jsou otázky spojené se seniory stále důležitější v souvislosti s vyšším podílem starších lidí v populaci. Obdobnému problému se věnují ve většině dalších evropských zemích a obecně vyspělejších zemích celého světa.

Při volbě tohoto tématu jsme se původně domnívali, že náš výzkum bude něčím přelomovým. Nemyslíme však něčím zásadním, ale spíše, že přineseme nový pohled na téma, o kterém se moc nepíše. Až v průběhu času při hledání podkladů a při studiu jsme zjistili, že mediální obraz seniorů je téma velice aktuální a také v celku častým předmětem zkoumání. V ten moment jsme si uvědomili, že budeme spíše jistou popisnou formou scelovat to co bylo již napsáno. Jako smutný hodnotíme fakt, že široká veřejnost tyto zprávy nevnímá nebo spíše se k nim nedostává a pokud ano, tak v omezeném množství. Proto se ptáme proč? Odpověď je jednoduchá. Protože se jedná o mediální obraz seniorů. Zásadní je první slovo „mediální.“ Co tedy můžeme udělat? Být další prací v řadě? Ano, chceme být další prací v řadě, která upozorní, že mediální obraz seniorů není skutečný, nebo alespoň do určité míry není pravdivý. Media mají neskutečnou moc, obklopují nás, pomáhají nám, informují, baví, vzdělávají... To jsou všechno pozitiva. Tak proč až nadměru často v televizních zprávách vidáme a v tisku čteme o negativních až hororových obrázcích, příbězích, životech? Proč by média zveřejňovala informace, které upozorňují na fakt, že svou činností, svým přístupem, svým vytvářením emocí formují obraz, který do jisté míry ovlivňuje naše myšlenky, představy a názory na seniory (a nejen ty). Média předkládají svou pravdu, svou realitu. Ta formuje naše podvědomí, pomáhá tvořit naše smýšlení, formuje nás a nezřídka koketuje s ageismem. Ano, chceme být další prací v řadě. Prací, která upozorní na fakt, že mediální obraz nám předkládaný je do jisté míry pokřivený. Musíme přiznat, že však není všechno pouze černé. Znamé řadu zajímavých projektů, jež prezentují seniory a stáří v takovém světle, které si zaslouží. Ve světle, kde vidíme hodnotné občany, rodiče, prarodiče. Kde je vidíme aktivní, pracující, sportující nebo učící se. Těmto projektům a médiím, která se podílejí na jejich propagaci bychom přáli více prostoru. Už jen proto, že starý bude jednou každý z nás.

Věříme, že když se nenecháme ovlivňovat pouze masmédií, oprostíme se od toho, co je nám předkládáno a necháme na sebe působit pravdivou skutečnost, vytvoříme něco osobitého.

Mějme prosím naději, že ne všichni lidé se nechají médii tolik ovlivnit, a že každý, sám za sebe, pohlédne na stáří s autoritou a úctou.

„Pokud budou novináři a sociální gerontologové spolupracovat, mladí i starší se dozví víc o jedinečných problémech, kterým stáří čelí, a zapojí se tak do hledání jejich řešení“

(Buchholz, Bynum, 1982, s. 87).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOVÁ, Daniela, HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ Lenka, VAŇO, Ivana
NESZMÉRY, Štefan. *Vnímanie staroby a starnutia optikou súčasnej spoločnosti*.
Praha: Hnutí R, 2015. ISBN 978-80-86798-57-8.
- [2] BENEŠOVÁ, Dana. *Gerontagogika: vybrané kapitoly*. Praha: Univerzita Jana
Amose Komenského Praha, 2014. ISBN 9788074520396.
- [3] BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001.
Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.
- [4] ČELEDOVÁ, Libuše, Zdeněk KALVACH a Rostislav ČEVELA. *Úvod do
gerontologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.
ISBN 978-80-246-3404-3.
- [5] ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální
gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024739014.
- [6] ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre
geragogiku*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1998. ISBN 8022312061.
- [7] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN
978-80-87109-19-9.
- [8] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1989. ISBN 80-7038-
158-2.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního
výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369.-
4. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200711/contents/nkc20071748709_1.pdf
- [10] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního
výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN
978-80-247-5326-3.
- [11] JANOUC, Viktor. *Internetový marketing*. 2. vyd. V Brně: Computer Press, 2014.
ISBN 9788025143117.
- [12] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Média a společnost*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007.
ISBN 978-80-7367-287-4.

- [13] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.
- [14] JIRÁSKOVÁ, Věra. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 8086861805.
- [15] KALVACH, Zdeněk a Alice ONDERKOVÁ. *Stáří: pojetí geriatrického pacienta a jeho problémů v ošetrovatelské praxi*. Praha: Galén, 2006. Care. ISBN 8072624555.
- [16] KERN, Hans. *Přehled psychologie*. Vyd. 3. Přeložil Magdalena VALÁŠKOVÁ. Praha: Portál, 2006. ISBN 8073671212.
- [17] KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Anna ČERVENKOVÁ.: *Začlenění seniorů v sociální struktuře soudobé společnosti*. VUPSV, Praha 2001.
- [18] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 8073150042.
- [19] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 8024712849.
- [20] MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální práce*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 8021033231.
- [21] MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 8021033452.
- [22] PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.
- [23] PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje*. Výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení. 1. vyd. Praha: Academia, 2002, 280 s. ISBN 80-200-0950-7
- [24] PETŘKOVÁ, Anna a Rozália ČORNANIČOVÁ. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*, 2004. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 8024408791.
- [25] PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf, [2015]. Jessenius. ISBN 9788073454371.
- [26] ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 2., dopl. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674069.

- [27] STOLLEY, Kathy S. HILL, Archie E. 1996. Presentations of the Elderly in Textbooks on Marriage and Family. *Teaching Sociology*, Vol. 24, No. 1. s. 34 – 45. [online] [cit. 2014-10-12] Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/1318896>
- [28] STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 9788071782742.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 9788071783084.
- [30] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [31] VALČEK, Peter. *Slovník teórie médií: A-Ž*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2011. ISBN 9788081190421.
- [32] VIDOVIČOVÁ, Lucie. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2008. ISBN 978-80-210-4627-6.
- [33] VIDOVIČOVÁ, Lucie a Ladislav RABUŠIC. *Senioři a sociální opatření v oblasti stárnutí v pohledu české veřejnosti: zpráva z empirického výzkumu*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. ISBN 80-239-1351-4.

CIZOJAZYČNÉ ZDROJE

- [1] Barrett, A.E., Michael, C. & Padavic, I. 2021, "Calculated Ageism: Generational Sacrifice as a Response to the COVID-19 Pandemic", *The journals of gerontology.Series B, Psychological sciences and social sciences*, vol. 76, no. 4, pp. e201-e205.
- [2] Newspaper Presentation of America's Aged: A Content Analysis of Image and Role | The Gerontologist | Oxford Academic. *Document Moved* [online]. Copyright © 2021 Oxford University Press [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/gerontologist/article-abstract/22/1/83/637905>
- [3] Schwartz, E., Ayalon, L. & Huxhold, O. 2021, "Exploring the Reciprocal Associations of Perceptions of Aging and Social Involvement", *The journals of gerontology.Series B, Psychological sciences and social sciences*, vol. 76, no. 3, pp. 563-573.
- [4] Xiang, X., Lu, X., Halavanau, A., Xue, J., Sun, Y., Lai, P.H.L. & Wu, Z. 2021, "Modern Senicide in the Face of a Pandemic: An Examination of Public Discourse and Sentiment About Older Adults and COVID-19 Using Machine Learning", *The journals of gerontology.Series B, Psychological sciences and social sciences*, vol. 76, no. 4, pp. e190-e200.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] AGEISMUS.CZ. *Ageismus.cz* [online]. © 2021 [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: <https://www.ageismus.cz/>
- [2] AKTUÁLNÍ INFORMACE O COVID-19. Oficiální informační portál Ministerstva zdravotnictví České republiky. *Aktuální informace o COVID-19 – Oficiální informační portál Ministerstva zdravotnictví České republiky* [online]. © 2021 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/>
- [3] BUCHHOLZ, Michael. BYNUM, Jack E. 1982. Newspaper Presentation of America's Aged: A Content Analysis of Image and Role. *The Gerontologist*. Vol. 22. No. 1. [online] [cit. 2014-10-12] Dostupný z: <https://academic.oup.com/gerontologist/article-abstract/22/1/83/637905>
- [4] COVID-19. Onemocnění aktuálně od MZČR. *Onemocnění aktuálně od MZČR* [online]. © 2021 [cit. 01.03.2021]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>
- [5] ČESKÁ REPUBLIKA 2030. *Udržitelná ČR 2030* [online]. Copyright © [cit. 11.10.2020]. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/Lide_a_spolecnost.compressed.pdf
- [6] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *ČSÚ* [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/zjistovani-spokojenosti-obyvatel-cr>
- [7] ČEŠTÍ SENIOŘI VČERA, DNES A ZÍTRA. *ResearchGate | Find and share research* [online]. © 2008 [cit. 12.2.2021]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/40330595_Cesti_seniori_vcera_dnes_a_zitra
- [8] *Digital Library, Faculty of Arts, MU* [online]. © [cit. 12.03.2021]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/112481/I_PaedagogicaPsychologica_26-1992-1_8.pdf?sequence=1
- [9] PORTÁL PRO AKTIVNÍ SENIORY | *i60.cz* [online]. © 2018 i60.cz [cit. 23.04.2020]. Dostupné z: https://www.i60.cz/clanek/detail/25563/seniori-u-covid-19-nemusi-mit-ani-horecku-praktici-varuji-pred-netypickymi-projevy?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

- [10] JAK SE OD REVOLUCE ZMĚNILA SPOLEČNOST? UBYLO SVATEB, RODÍ SE MÉNĚ DĚTÍ . Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. © [cit. 02.10.2020]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/jak-se-od-revoluce-zmenila-spolecnost-ubylo-svateb-rodí-se-mene-deti-20190810.html
- [11] KATALOGY A DATABÁZE NK ČR. [online]. © 2014 [cit. 12.03.2021]. Dostupné z: <https://aleph.nkp.cz/F/9QNYQMESQXM73PXEI425GI19FMGUET3DXLNE7KLKMT7LPCQ9M3-28950?func=short-jump&jump=000011>
- [12] MEDIÁLNÍ ANALÝZA OBRAZU SENIORŮ. Senior centrum . *Senior centrum* [online]. Dostupné z: <http://www.seniorcentrum.cz/medialni-analyza-obrazu-senioru/>
- [13] MODERNÍ SENIOŘI. Česko v datech. *Česko v datech* [online]. Copyright © 2021, Česko v datech [cit. 18.09.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/136-moderni-seniori/>
- [14] OBRAZ SENIORŮ A STÁŘÍ V ČESKÝCH MÉDIÍCH ANEB PŘISPÍVAJÍ MEDIÁLNÍ OBSAHY K VYTVÁŘENÍ VĚKOVĚ INKLUZIVNÍ SPOLEČNOSTI? - PDF Free Download. *Představujeme Vám pohodlné a bezplatné nástroje pro publikování a sdílení informací.* [online]. © DocPlayer.cz [cit. 22.10.2020]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/10465246-Obraz-senioru-a-stari-v-ceskych-mediich-aneb-prispivaji-medialni-obsahy-k-vytvareni-vekove-inkluzivni-spolocnosti.html>
- [15] OBRAZEM: Jak vypadal rok s covidem v Česku — ČT24 — Česká televize. *ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize* [online]. © [cit. 21.02.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3275848-obrazem-jak-vypadal-rok-s-covidem-v-cesku>
- [16] OBRAZ SENIORŮ A STÁŘÍ V ČESKÝCH MÉDIÍCH ANEB PŘISPÍVAJÍ MEDIÁLNÍ OBSAHY K VYTVÁŘENÍ VĚKOVĚ INKLUZIVNÍ

- SPOLEČNOSTI? [online]. © [cit. 12.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bocak1/subor/23.pdf>
- [17] SENIOŘI.ČSÚ. *Český statistický úřad* | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/seniori>
- [18] VĚKOVÁ DISKRIMINACE-AGEISMUS:ÚVOD DO TEORIE A VÝSKYT DISKRIMINAČNÍCH PŘÍSTUPŮ VE VYBRANÝCH OBLASTECH S DŮRAZEM NA PRACOVNÍ TRH.PDF Free Download. *Documents Professional Platform - PDF Download Free - ADOC.PUB* [online]. © 2021 ADOC.PUB. All rights reserved. [cit. 12.11.2020]. Dostupné z: <https://adoc.pub/vkova-diskriminace-ageismus-uvod-do-teorie-a-vyskyt-diskrimi.html>
- [19] 1.DÍL: ÚVOD DO SVĚTA MÉDIÍ - JSNS. *JSNS - Promítejte ve škole zdarma a legálně dokumentární filmy*. [online]. © Vzdělávací program JSNS [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/ceska-medialni-krajina/1.dil-uvod-do-sveta-medii>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR České republika

č. číslo

MOS mediální obraz seniorů

OSN Organizace spojených národů

s. strana

USA Spojené státy Americké

tj. to je

WHO Světová zdravotní organizace – World Health Organization

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Obrázek 1 Demografický strom.....	24
Obrázek 2 Přírůstek/ úbytek obyvatel.....	25
Obrázek 3 Přírůstek obyvatel-kraje	26
Obrázek 4 Populace 65+ Evropy	27
Obrázek 5 Podíl pracujících 65+	30
Obrázek 6 Jak tráví Češi volný čas	31
Obrázek 7 Čas trávený na internetu.....	32
Obrázek 8 Spokojenost obyvatel ČR.....	42
Obrázek 9 Statistiky covid-19 ČR	45
Obrázek 10 Novinové titulky.....	60
Obrázek 11 K otázce č.9	65
Obrázek 12 Senior 2020	70
Graf 1 Otázka č.1.....	54
Graf 2 Otázka č.2.....	55
Graf 3 Otázka č.3.....	56
Graf 4 Otázka č.4.....	57
Graf 5 Otázka č.5.....	58
Graf 6 Otázka č.6.....	59
Graf 7 Otázka č.7.....	61
Graf 8 Otázka č.8.....	64
Graf 9 Otázka č.9.....	66
Graf10 Otázka č.10.....	68
Graf 11 Otázka č.11.....	71
Graf 12 Otázka č.12.....	74
Graf 13 Otázka č.13	75
Graf 14 Otázka č.14.....	76

SEZNAM TABULEK

Tabulka 14 Rozdělení odpovědí-otázka č.7 60	
Tabulka 15 Pozorovaná četnost otázka č.7 63	
Tabulka 16 Aritmetický průměr otázka č.7 63	63
Tabulka 17 Rozdělení odpovědí k otázce č.9 65	
Tabulka 18 Pozorovaná četnost k otázce č.9 67	67
Tabulka 19 Aritmetický průměr k otázce č.9 67	67
Tabulka 20 Rozdělení odpovědí k otázce č.11 71	
Tabulka 21 Pozorovaná četnost k otázce č.11 72	
Tabulka 22 Aritmetický průměr k otázce č.11 72	72
Tabulka 23 Kontingenční tabulka H1 77	77
Tabulka 24 Kontingenční tabulka H2 79	79
Tabulka 25 Kontingenční tabulka H3 81	81
Tabulka 26 Kontingenční tabulka H4 82	82

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P 1: DOTAZNÍK

Příloha P 2: TABULKA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ-OTÁZKA Č.7- DLE VĚKU

Příloha P 3: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.7

Příloha P 4: TABULKA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ-OTÁZKA Č.9- DLE OBORU

Příloha P 5: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.9

Příloha P 6: TABULKA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ-OTÁZKA Č.11- DLE VŽDĚLÁNÍ

Příloha P 7: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.11

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1. Do které věkové skupiny patříte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 18-32
- 33-44
- 45-60
- více jak 61 let

2. V jaké oblasti se pohybujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- pracuji v oblasti sociální pedagogiky
- pracuji v médiích
- jsem senior

3. Jak dlouho se pohybujete ve vybrané oblasti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- pracuji v oblasti sociální pedagogiky 5 let
- pracuji v oblasti sociální pedagogiky 6 - 10 let
- pracuji v oblasti sociální pedagogiky 11 - 20 let
- pracuji v oblasti sociální pedagogiky více než 20 let
- pracuji v médiích 5 let
- pracuji v médiích 6 - 10 let
- pracuji v médiích 11 - 20 let
- pracuji v médiích více než 20 let
- jsem senior 5 let
- jsem senior 6 - 10 let
- jsem senior 11 - 20 let
- jsem senior více než 20 let

4. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Základní
- Střední odborné
- Středoškolské ukončené maturitní zkouškou
- Vysokoškolské

5. Které z médií se dle Vašeho názoru nejvíce podílí na mediálním obrazu seniorů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- televize
- tisk
- internet
- rozhlas

6. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v 90. letech minulého století?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- aktivní, zdravý občan
- ekonomicky závislý na státu / na rodině
- na okraji zájmu společnosti
- ohrožený-riziková skupina
- jinak, uveďte jak

7. Jak na Vás působí následující titulky novinových článků?

Nápověda k otázce: **Žádný důchodce pod životním minimem (MF, 1993) *I český důchodce bude žít důstojně (Svobodné slovo, 1996) *Vládní drancování postihne rodiny s dětmi a důchodce (Haló noviny, 1997) *Dnešní systém činí důchodce chudými a závislými (MF Dnes, 1998) *Budoucí důchodce by vláda neměla mást sliby naopak by jim měla říci, že se na stáří musejí pečlivě připravit (Zemské noviny, 1998)*

8. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích po roce 2000?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- aktivní, zdravý občan
- ekonomicky závislý na státu / na rodině
- na okraji zájmu společnosti
- ohrožený-riziková skupina
- jinak, uveďte jak

9. Toto je jedna fotografie z médií roku 2009. Jak na Vás působí?

10. Jak myslíte, že byli senioři prezentováni v médiích v době celosvětové pandemie Covid-19?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- aktivní, zdravý občan
- ekonomicky závislý na státu / na rodině
- na okraji zájmu společnosti
- ohrožený- riziková skupina
- jinak, uveďte jak

11. Toto je jedna fotografie z médií z roku 2020 jak na Vás působí?

12. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli senioři prezentováni tímto typem fotografií?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 90. léta minulého století
- po roce 2000
- současnost

13. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli senioři prezentováni tímto typem fotografií?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 90. léta minulého století
- po roce 2000
- současnost

14. Ve kterém časovém období, dle Vás, byli senioři prezentováni tímto typem fotografií?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 90. léta minulého století
- po roce 2000
- současnost

Příloha P 2: TABULKA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ- OTÁZKA Č.7- DLE VĚKU

Věk	Odpovědi na otázku č.7
18-32	<p>Neduveryhodne* Závislost na státu*Senioři jsou asi chudáci. *Nesoběstačný* jsou matoucí*boj proti diskriminaci seniorů* pozitivní prezentace*Obavy o důchodce ze strany státu* Uvedené novinové články působí dojmem, že po revoluci společnost slibovala seniorům zlepšení finanční situace, což se nestalo.* Důchodce co potřebuje pomoc* negativne* Negativně*politicky* Chaoticky* neumím posoudit*chudoba* ekonomicky slabá skupina</p>
33-44	<p>Smutno* Negace*nejistá budoucnost* Že bude hůř* *Důchodci bez jistot* pomoc státu* postarej se sám* Nedůstojně*Finance*Sliby chyby* Všechny titulky označují seniory jako sociálně slabší skupinu závislou na státu.* Titulky jsou i dnes stejne.* Nedostatečné zajištění,* Důchod – chudoba* V zájmu státu* Historicky*Výstražně, jako senior budeš chudak,* Neutěšeně*strašení* informace o vytunelování penzijního státního fondu* archaicky*Rozporuplně *Zastrašující, manipulativní* Každý se musí na stáří zajistit sám, od státu dostane jen "životní" minimum* Smutné* Řízená důchodová politika a závislost seniorů na ní* důchodce je na okraji zájmu* okraj zájmu* senior je na okraji zájmu* život na dluh*důchodci jsou chudáci* PO REVOLUCI BYLA EKONOMICKÁ SITUACE DŮCHODCŮ SLOŽITĚJŠÍ* není na důchody a bude hůře* vláda slibuje - důchodce hladuje</p>
45-60	<p>Nadneseně* Zastrašování*Nejistota* Chudáci* Politika* Pocit závislosti na státu* Panika* situace důchodců se zhoršuje*Zmatek, obavy* Nezajímavě* katastrofa* Matoucí, navádějící, zavádějící* chudý v důchodu* nevím* Typické na 90 léta* výhružně*ekonomicky závislá skupina* riziko* tvrdá transformace* neatraktivní téma* STÁŘÍ JE EKONOMICKÝ PROPAD* DŮCHODCI NEJSOU V 90. LETECH TRHÁKEM MÉDIÍ* důchodce je chudý a závislý*SLIBY* životní minimum je pro důchodce málo</p>

<p>61 a více</p>	<p>Sliby chyby* Zdražení* Dezinformace* Nevěřím jim* Uvádělo mě to do nejistého stavu* Ztotožňuji se s vyjádřením v Haló novinách* spíše smutně* Důchodci jsou často považováni za břemeno státu, hlavně mladými lidmi!!!! *Smutek* prázdná slova* Tak to bylo* Z důchodu se žije těžko* žádní* Diskriminace* Závislost na společnosti*Co říct ekonomicky závislí* ohrožení* tvrdá kapitalistická realita* dřív bylo líp-bude jen hůř*</p> <p>NIKOHO NEZAJÍMÁME*</p> <p>NEDOSTATEK FINANČÍ NA DŮCHODY A PODPORU SENIORŮ*po 17. listopadu utrpěla ekonomická důstojnost penzistů</p>
-----------------------------	---

Příloha P 3: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.7

Každý se musí na stáří zajistit sám, od státu dostane jen "životní" minimum*Důchodci jsou často považováni za břemeno státu, hlavně mladými lidmi!!!!*DŮCHODCI NEJSOU V 90. LETECH TRHÁKEM MÉDIÍ*Ztotožňuji se s vyjádřením v Haló novinách*

Výstražně, jako senior budeš chudák*Po 17. listopadu utrpěla ekonomická důstojnost penzistů*Matoucí, navádějící, zavádějící*Typické na 90 léta*Tak to bylo*Boj proti diskriminaci seniorů, pozitivní prezentace.*Že bude hůř.*Důchodci bez jistot, pomoc státu, postarej se sám.*Uvedené novinové články působí dojmem, že po revoluci společnost slibovala seniorům zlepšení finanční situace, což se nestalo.*Pocit závislosti na státu*

Všechny titulky označují seniory jako sociálně slabší skupinu závislou na státu.*STÁŘÍ JE EKONOMICKÝ PROPAD*situace důchodců se zhoršuje*životní minimum je pro důchodce málo*vláda slibuje - důchodce hladuje*NIKOHO NEZAJÍMÁME*Senioři jsou asi chudáci.*Obavy o důchodce ze strany státu*PO REVOLUCI BYLA EKONOMICKÁ SITUACE DŮCHODCŮ SLOŽITĚJŠÍ*Titulky jsou i dnes stejné.*Nedostatečné zajištění* Důchodce co potřebuje pomoc*Nevěřím jim. Uvádělo mě to do nejistého stavu.*

Z důchodu se žije těžko*NEDOSTATEK FINANČÍ NA DŮCHODY A PODPORU SENIORŮ*Řízená důchodová politika a závislost seniorů na ní*Strašení, informace o vytunelování penzijního státního fondu*Zastrašující, manipulativní*ekonomicky slabá skupina*není na důchody a bude hůře*důchodce je chudý a závislý *Nedůvěryhodné*smutno* Negace* Závislost na státu* nejistá budoucnost*Nadneseně* Zastrašování* Nesoběstačný* sliby chyby (2x)*jsou matoucí*Nejistota* Nedůstojně* Finance* Chudáci*Politika* Panika* Zdražení* Důchod – chudoba* V zájmu státu* Zmatek, obavy* Dezinformace* Historicky* Nezajímavě* katastrofa* Neutěšeně* Negativně* archaicky* rozporuplně* politicky* spíše smutně*Smutné* Chaoticky* Smutek*

chudý v důchodu* prázdná slova* nevím* žádní*výhružně* důchodce je na okraji zájmu* okraj zájmu* Diskriminace* Závislost na společnosti* Co říct, senior je na okraji zájmu* ekonomicky závislá skupina*ekonomicky závislí* neumím posoudit* riziko* ohrožení* chudoba* život na dluh*tvrdá kapitalistická realita* dřív bylo líp-bude jen hůř* tvrdá transformace* důchodci jsou chudáci*neatraktivní téma* SLIBY

Příloha P 4: TABULKA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ- OTÁZKA Č.- DLE OBORU

Obor, ve kterém se pohybují	Odpovědi na otázku č.9
Sociální pedagogové	<p>Hrozne*Smutně*Pomic*Nemam na zivobyti*Senior je velmi slaby a křehký.* Nevím*Porozumění*smutně*úzkost, strach o život*Slabý člověk, který to zvládne.* Beznaděj, bezmoc, odkázání na pomoc nejbližších*Bezbrannost*Starost, smutek, měří si puls*Bolest*Slabý a nemocný* Dej*Bezmocnost*Láska, pomoc* Depresivně.*Bezradnost*Senior je slaby clovek.*Postarej se sám*Podpora?*</p> <p>Smutek*Ohrožení*Pomozte mi*Beznaděj* Přiměřeně*zmat*Jedna ruka seniora drží jeho druhou.. nevím jak působí, jak by si hledal puls, zda ještě žije ...* Laskavě*Upozornění na křehké zdraví a potřebu podpory*Velká životní cesta za sebou*Nastavená dlaň-státe postarej se*</p> <p>Stari*Samota*samota (2x)*Vidím v ní dlouhověkost*nevím*bezmoc*spíše mi to evokuje 90.léta*neumím posoudit* Nesouhlasím*měří si tep* nemoci, chudoba, osamělost, bolest* chudoba*STRACH*propaganda stáří*</p>
Pracující v médiích	<p>Obávám se stáří*Bezmocně*Smutné* Pravdivě*Empaticky*dlouholeté láska* vyvolává ve mně obavu ze stáří, resp. *nechuť stárnout* ve smyslu důchodce jsou závislí na státu, co dostanou*Vyvolávající soucit, opět zavádějící*Beznaděj*smutek* Závislost na společnosti*nemoc*riziko* důchodci jsou chudáci*NEMOC* EKONOMICKÁ ZÁVISLOST* ekonomicky slabá skupina*</p>

	Tento obrázek působí deprasivně. Znáám řadu seniorů, kteří jsou aktivní, pracují, sportují*Patří to ke stáří. Ale penzisti nejsou jen shrbení staroušci*i toto je život* příznaky stáří
Seniori	Upracovane ruce*Smutně*Nijak* Depresivně (2x)*Starý upracovaný občan.* smutně, upozorňuje na nemoci* Upracované a trpící ruce* ruce zničené tvrdou prací* Upracované ruce, které si zaslouží vděk za těžkou celoživotní práci!!!*Bezmoc* Stáří*Dej peníze*špatně*smutek (2x)* Měří si tep*Obava*nemoc*riziko* peněz neměli seniori nikdy dost* SMUTNÉ, ALE JE SPOUSTA AKTIVNÍCH A ČILÝCH SENIORŮ STAROBA

Příloha P 5: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.9

Tento obrázek působí deprasivně. *Znáám řadu seniorů, kteří jsou aktivní, pracují, sportují*Patří to ke stáří. Ale penzisti nejsou jen shrbení staroušci*Nemam na zivobyti* Senior je velmi slaby a křehký. *Slabý člověk, který to zvládne. *Obávám se stáří. *

Vyvolávající soucit, opět zavádějící*Vidím v ní dlouhověkost*Dej peníze*Měří si tep* Závislost na společnosti*spíše mi to evokuje 90.léta *peněz neměli seniori nikdy dost* SMUTNÉ, ALE JE SPOUSTA AKTIVNÍCH A ČILÝCH SENIORŮ*i toto je život*Starý upracovaný občan.*Jedna ruka seniora drží jeho druhou.. nevím jak působí, jak by si hledal puls, zda ještě žije ... *Upozornění na křehké zdraví a potřebu podpory*Upracované a trpící ruce*vyvolává ve mně obavu ze stáří, resp. nechut' stárnout*Velká životní cesta za sebou* ve smyslu důchodce jsou závislí na státu, co dostanou*Nastavená dlaň-státe postarej se*ruce zničené tvrdou prací*Upracované ruce, které si zaslouží vděk za těžkou celoživotní práci!!!, *Beznaděj, bezmoc, odkázání na pomoc nejbližších*Senior je slaby clovek. *Hrozne* Smutně (2x) * Pomoc* Nevím* Porozumění*Bezmocně* Upracovane ruce, * Smutné (2x) * úzkost* strach o živo* Bezbrannost* Starost, smutek, měří si puls*Bolest* Slabý a nemocný* Dej* Bezmocnost* Láska, pomoc* Bezradnost* Nijak* Postarej se sám* Podpora?* smutek (4x) * Ohrožení* Pomozte mi* Depresivně (3x) * Beznaděj (2x)* Pravdivě* Empaticky* Přiměřeně* Laskavě, smutně* upozorňuje na nemoci* dlouholeté láska* Stari* Samota* Bezmoc* samota (2x) * stáří* nevím, špatně* bezmoc* Obava* nemoc

(2x)* neumím posoudit*riziko (2x)* nesouhlasím* měří si tep* nemoci* chudoba* osamělost* bolest* důchodci jsou chudáci*chudoba* NEMOC, STRACH, EKONOMICKÁ ZÁVISLOST, STAROBA* ekonomicky slabá skupina* propaganda stáří* příznaky stáří

Příloha P 6: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.11

DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	Odpovědi na otázku č.11
Střední odborné	Neprijemne*Smutno*Strach (4x)*Bezmocnost (2x)* Senior + covid = smrt.
Středoškolské ukončené maturitní zkouškou	Depresivně*Velký strach z budoucnosti!!!!!!* Obava, odevzdanost...*smutně*špatně*Beznaděj* Obava*neumím posoudit*riziko (2x)*beznaděj* Odevzdanost*důchodci jsou chudáci* ŽÁDNÉ SVĚTLO NA KONCI TUNELU*pomoc* rouška
Vysokoškolské	Neprijemne*Smutno*Strach (4x)*Bezmocnost (2x)* Senior + covid = smrt.*vzbuzuje obavy*Víra,naděje.* Zoufale*smutně*Strach o život*izolace, samota, ale i ochrana seniora*Věřím, že mi to pomůže a bude lépe.* Obava, boj o život*Smutně (3x)*Zkusečnost*Obava* Skličující*Smutek, beznaděj*Realisticky*Špatně* Senior je slabý člověk.*Zajímá se o mě někdo?* Beznaděj*Smutek (2x)*Beznaděj (4x)*pravidě* Bezpečí, ochrana života*Vzhledem k situaci pandemie vyvolává strach*strach*Jako současná realita* Odkázanost na druhé, strach, prázdnota*Smutný pohled* Realita*vzbuzuje ve mně soucit*obavy, únava* Smutný podzim života v době pandemie* smutné a tak trochu dehonestující*Stari*Pomoc (2x)* rezignace*Lítost (2x)*děsivě*lítost*ohrožená skupina* bezmoc*i za rouškou je živý tvor*samota*covid-19* COVID-19*BEZ KONTAKTU-BEZ RODINY-BEZ NADĚJE*ohrožení*Senioři jsou ohrožená skupina, ale snad již přichází naděje*2020-2021 covid v ČR* Respirátory*většina senioru převzala tuto roli* Babiši stop

Příloha P 7: VÝČET ODPOVĚDÍ NA OTÁZKU Č.11

*i za rouškou je živý tvor*Senior + covid = smrt.*Smutný podzim života v době pandemie*
Víra,naděje.*Strach o život*Velký strach z budoucnosti!!!!!!*izolace, samota, ale i ochrana
seniora*Věřím, že mi to pomůže a bude lépe.*Obava, boj o život*ŽÁDNÉ SVĚTLO
NA KONCI TUNELU*Senioři jsou ohrožená skupina, ale snad již přichází naděje*2020-
2021 covid v ČR*BEZ KONTAKTU-BEZ RODINY-BEZ NADĚJE*většina senioru převzala
tuto roli*Babiši stop*Senior je slabý člověk.*Zajímá se o mně někdo?**
*Bezpečí, ochrana života*Vzhledem k situaci pandemie vyvolává strach*Hodně starý
člověk.*Jako současná realita*Odkázanost na druhé, strach, prázdnota*Smutný pohled
vzbuzuje ve mně soucit*smutné a tak trochu dehonestující*důchodci jsou
chudáci*Nepříjemné* Smutno* Strach (4x)* Bezmocnost (2x)* vzbuzuje obavy*
Zoufale,*Smutně (4x)* smutně (2x)* Zkušenost *Obava* Stáří*Skličující* Smutek*
beznaděj* Realisticky* Špatně* beznaděj (8x)* Smutek (2x)* Depresivně,*pravidově*strach*
realita* obavy* únava* Stáří*Pomoc (3x)* Obava*odevzdanost...* rezignace* Lítost (2x)*
děsivě* špatnělítost*ohrožení (2x)* obava (2x)* Starost* ohrožená skupina, pomoc
(2x)*neumím posoudit* riziko (2x)* bezmoc* odevzdanost* samota*covid-19 (2x)* OBAVA
Z BUDOUCNA* rouška, respirátory*